

MARTON L.

1927.

SZÉKELY · NANDOR ·

**KRISZTUS
APRÓDJAI**

A · SZENT · ISTVÁN · TÁRSULAT · KIADÁSA

SZÉKELY NÁNDOR
★
KRISZTUS APRÓDJAI

IFJÚSÁGI REGÉNY
A GYERMEKKERESZTESHADJÁRAT KORÁBÓL

HANAUER Á. ISTVÁN
VÁCI PÜSPÖK ELŐSZAVÁVAL
ÉS
BREYER ISTVÁN
ÁLLAMTITKÁR BEVEZETÉSÉVEL

BUDAPEST
A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA .

Nihil obstat.

Dr. Michaël Marzell
censor dioecesanus.

Nr. 2083.

Imprimatur.

Strigonii, die 22. Augusti 1927.

Dr. Julius Walter
vic. cap.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28/a. — Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

ELŐSZÓ.

KÖZEL kétezer éve, hogy a hontalanná vált Izrael számban és hatalomban meggyarapodva, nyugtalanul keresi az elveszett otthont, vagy ami azt pótolni tudná és nem találja meg. Az elveszett haza neki nemcsak házat és földet jelentett, nemcsak történelmet és tradíciót, hanem szentélyt, amelybe csak neki, Isten választott népének volt bejárása, aki «sokszor és sokféleképen szólott az atyákhoz a próféták által», akiről boldogan tudta, hogy közöttük lakik és «nincs is más nép, amelyhez oly közel volna istene».

A modern zsidó, aki előtt ez mind csak mythologia, semmiféle törvény által megkötve nem lévén, az így könnyen megszerezhető anyagi javakban és a kifogyhatatlan találékonysággal elébe tálalt, esztetikailag kicsiszolt élvezetekben találja a hontalanság ellenértékét és a földi élet kellemes berendezésén és lehető meghosszabbításán túl nincs semmi vágya. Nem sok köti régi vallásához, ha a célhozjutás mást javal, könnyen felcseréli vele. Előbb nem volt zsidó, most nem keresztény.

A hívő zsidó keresi azt, amit a szentkönyvek ígértek és nem találja sehol. Amíg ránehezedik a hagyomány és átöröklés ereje, a szoros faji kapcsolat, a tömegek nehézkedése viszi magával, bennmarad a zsinagógában és beéri azzal, ha siratja a multat. De ha az élet tapasztalása vagy tanulmányai áttörik ezt a büvkört, az elpusztult Jeruzsálemben látja magát, amely-

nek nagy, istenes a múltja, de nincs jövője; feltámadása csak új világban lehet.

Székely Nándor, a váci zsidó polgári leányiskola igazgatója, nem állt meg félúton. Látván, hogy Izrael elvesztette Isten nyomát, keresésére indult. «Kerestek engem, mondja az Úr, Izrael nagy prófétája által¹ — akik előbb nem kérdeztek és megtaláltak, akik nem kerestek engem». Ő is megtalálta nemcsak a nyomokat, hanem a hová a nyomok vezetnek, akiről a próféták beszéltek, aki nélkül az egész ószövetség bevezetés tartalom nélkül, kérdés felelet nélkül, ígéret beteljesítés nélkül. A katolikus egyházban megtalálta a feleletet minden kérdésre. Nála a vallásváltogatás nem jelent érvényesülést, célhozjutást, hanem a társadalomból, amelyben eddig élt, kitaszítotttságot, eddigi munkásságának elértéktelenedését, férfikora delén bizonytalan jövőt. Első regényét, *Az örök idegent* ennek az elszakadtságának zord fájdalommal diktálta, a másodikban, *Krisztus apródjaiban* az új otthon melege sugárzik szét. Múltján nem szégyenkezve, vezetője akar lenni azoknak, akik az ő útját járják és azoknak, akik félúton tapogatózva keresik a helyes irányt.

A katolikus társadalomra háramlik a feladat, hogy a hazát veszítették otthon, a fanatizmus átkától kisérték sziveslátást, a kezdet nehézségeivel küzdők megértést, a testvéreket keresők testvért találjanak a damaskusi úton és ne maradjanak *örök idegenek* ott, ahol az Üdvözítő ugyanazokat a jogokat adja a tizenegyedik órában beérkezőknek, mint akik kora reggeltől az Ő családjához tartoznak.²

Hanauer Á. István
váci püspök.

¹ Izaiás 65, 1.

² Máté 20, 14.

BEVEZETÉS.

EZ A REGÉNY a középkorban játszódik. A sötétnek mondott középkorban, mely a legnagyobb lángelméket adta Európának. A türelmetlennék és elfogultnak hirdetett középkorban, mely békét és nyugalmat teremtett az akkor háborgó és indulatos emberi lelkekben. A középkort sokan sötét alagúthoz szeretik hasonlítani, mely a tündöklő ragyogású hellén-római ókort összeköti, illetőleg elválasztja a felvilágosodott és teljes fényben pompázó újkortól. Közben megfeledkeznek arról, hogy a középkor adta az emberiségnek szent Ágostont, Assisi szent Ferencet, Aquinói szent Tamást és Duns Scotust, hogy a sötét középkor emelt iskolákat s volt terjesztője világosságnak és tudománynak.

Ma a vallásos élet reneszánszában tudjuk csak megérteni, mit ajándékozott az Egyház minden korok háborgó és nyugtalan lelkeinek.

A vallás ellenségei minden rossz kútforrásának, minden kór okozójának, minden emberi nyomorúság előidézőjének az Egyházat tartották. A békeesztendők szépirodalmi termékei és gyakran iskolai könyvei is nagyrészt ezeket az eszméket hintették el a fogékony ifjúj lélekben. Közel voltunk hozzá, hogy államot és vallást mint két heterogén fogalmat ridegen elszakítsanak egymástól. Ott tartottunk, hogy apák szégyenkeztek gyermekeiket vallásoktatásban részesíteni és már-már odáig

sülyedtünk, hogy serdületlen, téveszméktől elbódított gyermekek szakszervezetekbe tömörítve, hadat üzentek mindennek, ami az erkölcs, hit, hazaszeretet és vallás pillérein nyugszik.

Csak a sírgödör szélén, melynek ködös mélyén saját elmúlásunkat láttuk, tértünk magunkhoz és eszméltünk föl. Még nem volt későn. Ha mi nem is emelkedtünk fel a kereszthez, a keresztlehajolt hozzánk és felemelt bennünket abból a fertőből, amelybe sülyedtünk. Tudatára ébredtünk, hogy erő és hatalom mind mulandó, enyészetnek induló hívságok, ha nem vallás és erkölcs a szülőanya. Visszakerültünk a kereszthez nemcsak érzésben és gondolkodásban, hanem mindennapi életünk ezer megnyilvánulásában is. Ott tartunk ismét, hogy a hit és erkölcs fokmérőjével mérjük mindent. Mi is lehetne felemelőbb, mint tiszta erkölcs, törhetetlen hit és a hazai rögök iránti rajongó szeretet?

Ezt az egyszerű igazságot akarja e regény, *Krisztus apródjai*, a maga közvetlen és megkapó hangján érzékelhetővé tenni. Nem irányregény, nem tendenciózus munka, mely csak azért íródott, hogy embereket és eseményeket mutasson be és ezzel oktasson és neveljen. Nem. Semmi célzatosság, semmi erkölcsjavító szándékosság nincs benne. Egyszerűen fellebbenti a fátyolt a középkor gyönyörű öt esztendőjéről, amikor gyermekek, gyenge és fejletlen ifjak indultak útnak, hogy Krisztus országát megtisztítsák a hitetlen pogánytól. A kereszteshadjáratok kétszáz ragyogó esztendejének öt fenéges éve, amikor Marseilleből néhány ezer gyenge gyermek kelt útnak, hogy a Szentföldet visszafoglalják az arabtól.

Író még nem nyúlt ehhez a témához. A francia Henri Bordeaux csak epizódyszerűen említi Kis keresztések című regényében. Az iskolában a tanító elmondja a száraz, történelmi valóságot. «Marseilleben nyolcezer ifjú kelt tengerre, hogy visszavegyék a Szentsírt. De a tengeren gonosz lélekkufárok

kezébe kerülnek, kik Alexandria és Kairó rabszolgapiacain eladják őket. Csak hosszú esztendőök kínos szenvedése után szabadítja meg őket a német császár.»

És a rövid történelmi valóság kapta meg Székely Nándor lelkét, ki csak nemrég lett tagja az Üdvözítő Egyháznak. A Krisztusért ömlött könnyek és az Érte hullajtott verejtlék megtermékenyítették az ő lelkét is és az Apródokról írt, akiket az Úr Jézus annyira szeretett.

Különleges értéket és érdekességet ad a regénynek, hogy magyar földről indul és két magyar fiú a főalakja a cselekménynek. Az egyik, a nemes apród, jó, alázatos, könyörületes, tiszta lélek, ki megingathatatlanul törtet a cél felé. A másik, jobbagyi fegyverhordozója, ki hű szolgája urának, ameddig az hatalmas és erős, de menten ellene fordul és árulója lesz, amint a balsors gazdája ellen esküszik. Az áruló jobbagyfiú megbűnhődik és megvezekel, azonban vétkeért és kegyetlenségeért: a Szentsír védelmében esik el.

Ezzel a szomorú akkorddal végződik a regény.

Úgy érezzük azonban, hogy Krisztus apródjai feltámadtak, új életre keltek, itt élnek közöttünk és méltó utódai az apró, középkori ősöknek. Amazok a Tábor-hegyére akarták kitűzni a keresztet, a maiak a szívükbe vésik, hogy onnan hirdesse a szeretet és béke igéit.

Dr. Breyer István
prelátus-kanonok.

A Balajthy-várba vendég jön...

BALAJTHY-VÁRBÓL halvány mécs világa szűrődött ki a fehér éjszakába. Messze, ameddig a szem ellátott, hólepel borította a vidéket, mintha a szeliden lankás tájék fehér gyolcsba öltözött volna a szent hetek kedvéért. A sárga fény árnyéka messze húzódott el a mozdulatlan hó-takarón, mintha, mint világító ösvény akarta volna mutatni az utat, amely a Balajthy-kastélyba vezet. A vár alatt elterülő sikságon rakoncátlankedvű szél száguldott végig, mely egy buckáról elseperte a fehér gyolcsstakarót. Alatta ott maradt a barnapiszkos, megcsúfított föld, mint mikor dühös komondorok tépik le fáradt koldus hátáról a szakadozott, fehér inget. A vár alatt alacsony viskók görnyedeztek alázattal és hódoló szerénységgel, akárcsak a zsellér a hatalmastekintetű várúr előtt. Mindegyik viskó két halványan révedező szemmel bámult belé a selymesfényű éjszakába, melyet nemcsak a hómező, hanem ezer meg ezer mennyei gyertyácska: tündöklő csillagok tettek ragyogóvá ezen az éjszakán.

Fenn a várteremben, négy márványoszlopon, kerekhasú ezüstmedencékben ujjnyi vastag kanóc úszkált a zsírban, melynek fénye táncolva járta körül a termet. Halkléptű szolgák jártak oszloptól-oszlophoz és ezüst koppantóval ütötték le a szénné feketedett kanóc pislákoló fejét. A felszabadult láng

új fényel töltötte meg a termet. A tátottorkú kemencében a fahasábok tüze versenyre kelt a mécsesek lángjával és a sárgafényű lángra haragos biborpalástot vetett.

A kerek tölgyfaasztal mellett Balajthy Péter, a várúr és felesége, Erzsébet ültek. A vár asszonyának kezében serényen folyt a munka. Aranybrokát terítőt himzett a celli templom főoltárára. Két apródja fogta a nehéz skófiummal kivarrt munkát, hogy a földre ne érjen.

Peti, a várúr fia, apja apródjaival a kandalló köré szórt néhány medvebőrt és azon ültek. Ifjabb Balajthy Péter most jött haza a repkényi várból, hogy a szent karácsonyi ünnepeket itthon töltsse. Meg aztán nem is tudták, visszamegy-e vagy sem, mert tizenégyesztendős elmúlt már, az első apródi szolgálatokat elvégezte és most a tihanyi apát tanácsát várták, melyik várba, kinek a nemesi udvarába menjen, hogy a lovagi tudományokat is elsajátítsa. Mert bizony sokat kellett megtanulnia huszonegyesztendős koráig, hogy lovaggá üssék és férfiúvá avassák. Ifjabb Balajthy Péternek különösen sokat kellett tanulnia.

Nemcsak kardforgatásban és harci tudományokban, hanem az Isten előtt is kedves erényekben, hogy istenfélelemben, alázatban és jámborságban apjához méltó legyen. Mert apja, a Balajthy-nemzetség utolsó sarja, a tökéletes lovag mintaképe volt. Segítette az árvákat, védelmezte az özvegyeket, támogatta a jobbágyokat, szolgálta a királyt és alázattal borult le a keresztrefeszített Isten előtt.

Most, hogy fia hazajött a repkényi várból és apródjai is együtt voltak, Balajthy régi időkről, honfoglaló ősekről és a keresztény hitben megerősödött apákról beszélt. Vadászsólyma ott terjengett a levegőben, mintha a hazátkereső ősök szent tululmadara terjesztette volna föléje védőn szárnyait.

— A Balajthyak akkor tértek meg Krisztus egyházába,

amikor Szentéletű István foglalta el Gejza trónját — beszélt Balajthy. — A mi ősünk is ott volt a hét vezér mögött, amikor ezüst kupából itták egymás véré... Aztán lenyírták a varkocsba font hajukat, sátor helyett hajlékot építettek, kumisz helyett tiszta vizet ittak. Hadúr nevét Krisztusnak mondták, szilaj játékok helyett az Úr színét keresték, táltosok szava helyett jámbor szerzetesek igéit hallgatták és domboldal helyett a kereszt árnyékába temetkeztek. Az úkapám már belső embere volt István szent királynak, aki később, Endre idejében elfogatta a latrokat, kik a jámbor püspököt, Olasz Gellértet a Kelenhegyről a halálba taszították. Tűzzel és vassal irtotta az eretnekeket és hitetleneket és a kétkedőket jámbor szóval kényszerítette térdre az isteni anya képe előtt... A Balajthyak mindig elsők voltak, akár Krisztus országát, akár a magyar hazát kellett védelmezni... Ha a magyar trónon olyan király ült, ki közömbös szívvel nézte a Szentsír védelmezőinek hősi küzdelmeit, akkor a Balajthyak itthon hagytak várat, feleséget, apró gyermeket és mentek idegen lobogó alatt, idegen lovagok között Krisztus sírját megvédeni. Mert a lobogón az Istenanya képe volt és az idegen lovagok szívét is ugyanaz a szent láng hevítette, mint a Balajthyakat... Ott voltak Edesszánál, ahol dicsőséggel tüzték ki a Szűz-Máriás lobogót és ott voltak a Salep vizénél, ahol nyolcezer jámbor keresztesvitéz lelt szörnyű halált a vértől zavaros hullámok között... Itthon hiába hirdettünk háborút. A hitetlenek és gyávák azt harsogták a királyi követeknek: mért visz bennünket a király a zsidók földjére?... Mért kell nekünk a zsidók országát megvédenünk?... Miért essünk mi el idegen föld védelmében?... A Hadúr a mi Istenünk és nem a názareti ács fia!... Csak sok esztendő múltán kezdett lelkesedni a nép az új hitért és az új igéért... Akkor aztán szent buzgalommal áldozta fel vagyonát, véré az Isten sírjáért. Ha keresztes-

sereg vonul keresztül az országon, Balajt vidékét és várát el nem kerülik. Pénz, fegyver, eledel mindig várja a segélyre szoruló vitézeket. Sokszor egy-egy Balajthy-ivadék is velük ment és csak hosszú esztendőök múltán érkezett valahonnan egy-egy zsákocskába varrt agyagos föld, egy-egy fonnyadt virág, egy-egy megsárgult gally. Föld a Balajthy-ivadék sírhalmáról, virág és gally a sír fölé ültetett cédrusról... És utóljára, ezelőtt húsz esztendővel az utolsó Balajthy-lovag is elindult a Szentföld felé... Annak szerencséje volt... Sem virágot, sem földet nem küldtek helyette, hanem hazajött ő maga...

— De otthagytá félkarját! — szólalt meg halkan Erzsébet asszony.

— Csak a balkarját! — igazította ki Balajthy felesége szavait. — Mert a jobbkarom megvan még és azzal bírom a kardot, ha nyilat és ijjat nem is...

Péter keserű érzéssel nézett apja csonkán és üresen lelógó menteujjára. Nem szólt semmit, csak lázban égő szemekkel leste tovább a szót.

— Bizony ottmaradt a félkarom — sóhajtottá nem egészen bánatosan Balajthy. — Az Akkon-patak körül volt a harc. Ha elfoglaljuk a hidat, megnyílik az út előttünk Jeruzsálem felé a Szentsírig. A pogány érezhette is, hogy ettől függ a győzelem vagy bukás... Ötszörös erővel rohant ránk... És segítségére jött tűz és víz... A szénává aszott fű meggyulladt a lábunk alatt és körülöttünk tengerré dagadt a folyó. Körülfogtak bennünket vízzel és tüzes lángnyelvekkel és meggyújtották alattunk a földet... Elkeseredett, háromszoros «Jézus segíts» kiáltással kitértük magunkat a tűzmezőből és a hídnek rohantunk. Egy nyíl a vállamba fúródott. De harcoltam tovább. Estére szabad volt a híd és nyitva az út Jeruzsálemig... De én már erről nem tudtam. A mérgezett nyíl levett

a lábamról. Szekérre raktak és reggelre a Templáriusok kórházában voltam. De akkor már csak így üresen fityegett az ingujjam... A tudós barátok levágták a karomat, de visszaadták az életemet...

— Legyen áldott az Úr érette! — fohászzkodott Balajthyné.

— Visszamegyünk mi azért a félkarért! — ugrott fel Péter és a lovagi apródok.

— Hohó, nem úgy van a'! — nevetett a várúr. — Előbb megtanultok karddal, ijjal bánni... Aztán megvárjátok, míg lovaggá avatnak benneteket... És ha ez is meglesz, akkor elmehettek, de nem az én félkaromért, hanem hogy az Úr Jézus szent sirját megvédelmezzétek...

Dühös komondorok ugatása verte fel a várudvar csendjét. Félénk vonítás, ijedt vakkantás vegyült a konok, kitartó ugatásba, mely sehogysen akart szünni. Aztán érces, mélyenzengő hang hessegette el a dühös állatokat:

— Eredj félre, jámbor állat, az Úr szolgája elől!

Balajthy felugrott és odaszólt az egyik apródjának:

— Eredj fiam, Bezzegh András, nézd meg, kit ugatnak az ebek ebben az istenitélet időben.

Az apród talpraszökkent és az ajtó felé ugrott. De hirtelen megnyílt az ajtó és megjelentek az ismeretlen vándorok.

— Dicsértessék az Úr Jézus! — köszönt az idegen és fejéről visszavetette széles, fekete kámzsáját.

A pannonhegyi bencések fekete szőröcsruháját viselte a vándor.

A házbeliek felugrottak és az idegen elé siettek.

— Dicsértessék az Úr! — viszonozták, magukhoz térve az első meglepetéstől. — Kerülj beljebb, jámbor fráter!...

— Nem a magam nevében jöttem! — hajlongott a szerzetes. — Uram, a pannonhegyi perjel kér szállást az éjsza-

kára... Budáról jövünk és a hóihar leszállásra kényszerített bennünket...

Mintha szavait igazolni akarná, egy-kettőt dobbantott és a hó, mely vastag rétegben fődte be termetét, széles körben hullott le köréje.

Balajthy Péter kiadta a sürgős parancsokat.

— Hé, legények, apródok, vászoncselédek!... Készítsetek vendégágyat és fűstétek el a medvebőrös termet!... Malacot, szárnyasjószágot ne kiméljete!... Magam meg szaladok a jámbor atya elébe, hogy megtisztelje úri házat!...

— Lenn vár az udvaron! — jegyezte meg halkán a barát és a várúr után kullogott.

Bezzegh András új fahasábokat vetett a tűzre. Balajthy né apródjai sietve eltakarították a himzést és aranyat, Peti két újabb oszlopos mécszet hozatott be a terembe. Balajthy né belső szobájába vonult, hogy átöltözzék és méltó köntösben fogadhassa a szent vendéget.

Az udvarról előbb csak értelmetlen hangfoszlányok, majd mindjobban erősödő beszélgetés hallatszott.

— Erre, erre sziveskedjen, tisztelendő Atyám! — hallatszott Balajthy hangja.

Az ajtóban lábcsozogás, majd kinyílt az ajtó és Balajthy maga előtt tessékelte be vendégét. A fiúk felugráltak helyükről és a perjel elé siettek, hogy alázatos kézcsokkal üdvözlőjék. A jámbor férfiú jószágon simogatta meg fejüket. Aztán a házigazda felé fordult és megkérdezte:

— Van-e köztük Balajthy-nemzetségű?

Balajthy Petire mutatott:

— Ez itt a, ez a nyurga legényke!

Péter elpirult, és hogy leplezze zavarát, mégegyszer lehajolt a perjel kezéhez és megcsókolta. Márton perjel két tenyere közé fogta Peti arcát és a szemébe nézett.

— Krisztus alázata és a Balajthyak bátorsága lakozzék benned, fiam!... Szemedből jóság és jámborság sugárzik...

— Most töltötte le az apródi esztendőket, de nem mulasztotta el jártasságot szerezni a trivium tudományaiban! — büszkélkedett Balajthy. — Főleg a grammatikában tüntette ki magát...

Balajthyné jött be a terembe. A perjel feléje indult lassú méltósággal és a vár úrnője lehajolt, hogy ajkához emelje a jámbor férfiú kezét.

— Áldott a ház, melyben istenfélő anya lakik! — mondta Márton perjel.

— Házunk egyformán áll nyitva mind az Úr szolgálai, mind az Úr szegényei előtt! — felelte Balajthyné. — Foglalj helyet, Atyám, bizonyára megéheztél a hosszú úton!

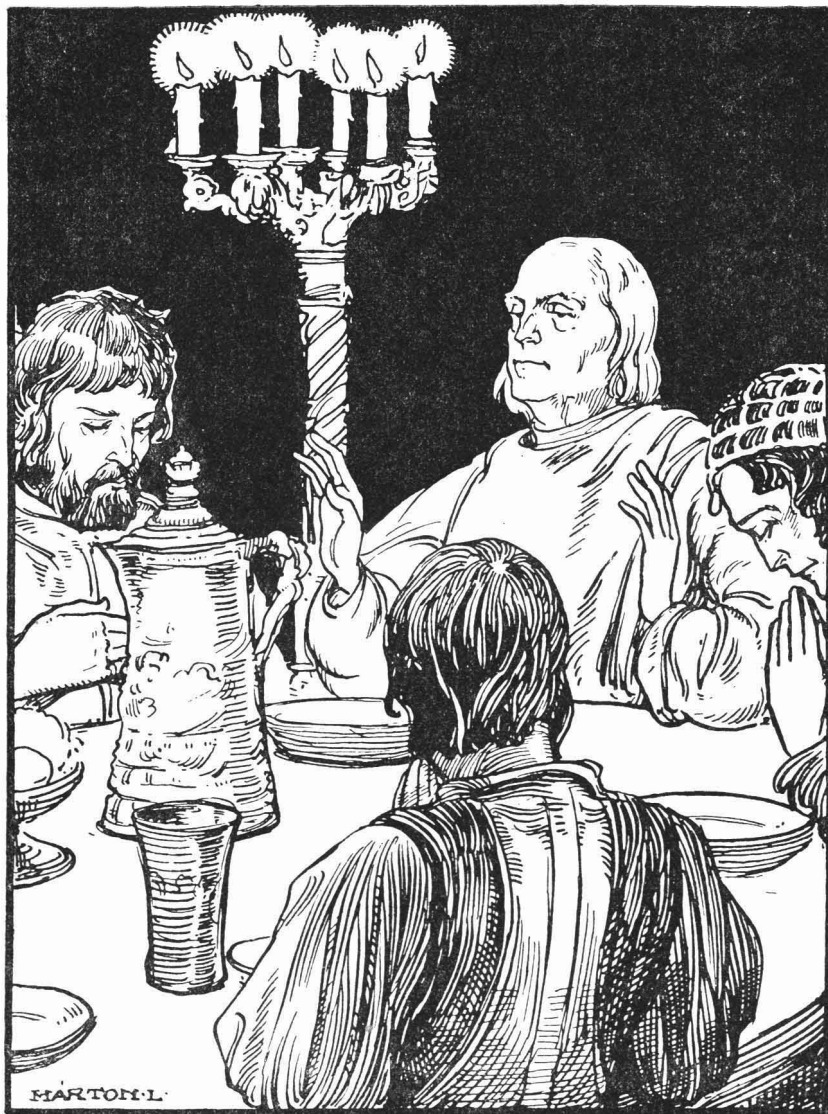
— Szolgám odakünn van! — jegyezte meg a perjel.

— Szolgádról gondoskodtam! — mosolygott a várúr. — Belső cselédeim között van és azok jól tartják... A lovakat bekötöttem állataim közé...

Karcsú ezüstkancsók és kerekhasú tálak kerültek az asztalra. Gyöngyöző bor és pirosra sült szárnyasok illata terjengett a levegőben.

Asztalfőn a perjel egybekulcsolt kézzel imát mormolt maga elé. Odakünn a szélvihar hozzacsapkodta a havat az ablakhoz. Aztán mérgében megcibálta a csonttá aszott fák lombtalan ágait és a hó sűrű gomolyokban szállt alá a földre. Messze északról valami elkésett jégmadár hosszan sikoltott bele a csöndes éjtszakába. Vadludak ijedt gágogása volt rá a felelet. A várnép közül valaki nyilat eresztett fel a levegőbe. Néhány rémült szárnyacsapkodás és a fehér lepelre alápergett néhány csöpp vér, majd utána bukott maga a vadliba is, szegett szárnyakkal.

A várteremben a vacsora végére jártak. Az ételmaradékot

A szent tűz nemcsak a lovagokat fűti már által, hanem tisztalelkű
gyermeket is...

elhordták már, csak két ezüstserleg állt az asztalon, borral telve.

— A szent tűz nemcsak a lovagokat fűti már által, hanem a tisztalelkű gyermekeket is! — beszélte a perjel. — Budáról jövünk most, ahol két Johannita testvérrel volt találkozásom... Ők viszont az ősszel Velencében járván, egy Karmelita atyával beszéltek, ki ujságolta nekik a hirt, hogy Frankhonban gyermekek, fejletlen és gyengetestű ifjak keresztshadba gyűlven, szent elhatározással esküt tettek, hogy a Szentföldre vonulnak, Krisztus sirjának védelmére...

— Nem jó idők, atyám, amikor már gyenge gyermekeknek kell fegyvert fogniok a keresztért... Nem azért adunk fegyvert gyermekifjak kezébe, hogy helyettünk harcoljanak... Tanulják meg a fegyverforgatást, a lándzsavetést, de életüket csak akkor áldozzák fel, ha már érett férfiszámba mennek...

— Igazad van, fiam! — helyeselt a perjel. — Nem is azt mondom én, hogy csenevész, gyenge gyerekek tegyék ki magukat a fáradalmaknak, melyekben harcedzett vitézek is elpusztulnak... De dicséretreméltó a szándék és követésreméltó a példa, mellyel ezek az ifjak előljárnak... Mert ezekből lesznek Krisztus igazi védelmezői és a szent hit oszlopai... Ha tanácsot szabad volna adnom a szentséges római atyának, Honoriusnak, azt javasolnám, hogy a fiúkat, kik Frankhonban most összegyűlnek, vigye magához, erősítse őket hitben és testben és majdan, ha lovaggá avattatnak, bizza rájuk a Szent-sir védelmét. Ezekből lennének Krisztus legbátrabb katonái...

— És komoly szándékuk az ifjaknak, hogy a Szentföldre menjenek? — kérdezte Balajthy.

— A legeltökéltebb!

— Ki lesz a vezérük? — kérdezte csillogó szemmel Péter.

— A vezérük? — mosolygott Márton perjel. — A vezérük egy Etienne nevű frank fiú... Nemes család sarja és mód-

felett gazdag... Szülei elhaltak, ő maga alig tizenhatesztendős... A Rhone mentén vannak birtokai, de ő Marseillesben lakik, hol palotát vásárolt a Szentföldre igyekvő ifjak számára... Mondják, hogy tizezerfőnyi sereget akar toborozni és még a tavasszal útnak indulnak...

Az apródok tekintete felragyogott, amint az asztal végén egymásra tekintettek. Balajthy elfogta néma pillantásukat és megkérdezte a perjeltől:

— És a szülők, apák, anyák, elengedik gyermekeiket?... Hisz az út teszi tönkre őket... Nem is érnek el odáig... Már a tengeren sápkórt kapnak...

Márton perjel halkán válaszolt, mintegy maga elé beszélve:

— Bizony teméntelen veszedelemnek mennek elébe... Tán a biztos halálnak. De azoknak a fiúknak, akiket a Szentföldre visznek, nincs apjuk, nincs anyjuk, nincs senkijök, ki aggódnék értök, ki könnyet hullajtana utánuk... Árvák, nincstelenek, szegények... Égi apjukon, az Úr Jézuson kívül senki sincs, aki gondot viselne rájuk, ki keblére ölelné őket... És ott a frank városban testvért találnak, jóságos, szeretőszívű testvért, ki elviszi mindnyájukat a Szentföldre, hol égi Atyjok élt és kínhalált szenvedett értök... Ezeknek a fiúknak, ha jámbor szerzetesek keresztülmennék a falun és alamizsnát gyűjtenek számukra, adjatok, amit adhattok, ruhát, élelmet, vásznat, mert mindnyájunk helyett mennek, mindnyájunkért harcolnak...

— Szentatyám — szólt Balajthy, — én mindenkor kivettem a részemet a rám eső kötelességből... Véremmel öntöztem a Szentföldet és félkaromat otthagytam Krisztus sirjánál... De ha kell, a másik karomat is odaadom és házam mindig tárva lesz azok számára, kik Krisztus nevében jönnek... És ha majdan egyetlen fiam abban a korban lesz, hogy elbírja a fáradalmakat, én magam kötök kardot az oldalára, hogy elmenjen a Táborhegy aljára...

— Kegyes beszéd, fiam! — bólintott Márton perjel. — Ezt vártam egy Balajthy-apától!

A kanóc mécse pislákolni kezdett.

— Elalszik a mécs, térjünk nyugovóra mi is! — mondta a perjel.

Két apród ugrott fel, hogy szobájába vezessék Márton atyát. A perjel felkelt és elbúcsúzott a háznéptől.

— Reggel korán, mire felébredtek, mi már messze járunk innen!

A fatalpú cipők kopogása messze elhallatszott, amíg a perjel a szobájába ért. Az egyik apród mécset gyújtott, kezét csókolt a perjelnek és kiment.

Márton barát vetkőzni kezdett és a kerevetre készített párnák közé temetkezett.

Fáradt tagjait hosszan elnyújtotta és a fal felé fordult.

Péter és János.

MÉG NEM aludt, amikor halk kopogás hallatszott a falon. Előbb egyszer-kétszer, gyengén, majd három-négy türelmellen, erélyes koppantás. Márton atya lélekzetfojtva hallgatódzott, merről kopognak és emberi szó nem vegyül-e a kopogásba? Aztán, hogy semmi eleven hang nem hallatszott, hangosan felkiáltott:

- Ki az, ki a jámborak álmát zavarja?
- Ne haragudj, jóságos atyám, én vagyok, Balajthy Peti...
- Te vagy, fiam?... Mit akarsz ily késő éjtszakai órákban?
- Ha rossz néven nem veszed, atyám, áljönnék hozzád...

Kérdezni akarok valamit...

— Aki kopogtat, annak megnyitják! — szolt a perjel, felugrott és beengedte Petit.

— Mit kívánsz, fiam? — kérdezte jóságosan a perjel.

— Szentatyám, elbeszélte valamit odabenn, ami engem igen kíváncsivá tett...

— Mi az, fiam?

— Ama frank ifjú története, ki keresztéseket gyűjt a Szentföldre...

— A kíváncsiság a tudásvágy legcsúfabb formája! — fedte a perjel Pétert. — Ne a kíváncsiság sarkaljon téged, hanem a hit és a lelkesedés...

— Atyám, én is el akarok menni a többivel! — tört ki hirtelen a fiúból. — El akarok menni a frank ifjakkal, el a Szentföldre, Krisztus sírját védelmezni a szaracénok ellen...

A perjel megsimogatta Péter kihevült arcát.

— Nem melhetsz oda, fiam!... Messze is van, gyenge is vagy és minek szomorítanád meg jó szüleidet azzal, hogy itthagyd őket... Ládd, azoknak, kik oda elmennek, nincs senkijök, nem sir utánok senki, nem gyászolja őket senki... Még csak egy eb sem vakkant utánok... Kár néked, fiam, most arra gondolnod, hogy oda elmenj!... Ha felnevelkedel és lovaggá avatnak, amúgyis elmegy, mert ahány Balajthy csak élt a nemzetségedben, mind elment... Jámbor apád példája lebegjen szemed előtt, ki félkarját hagyta ott, de az a félkar a férfi karja volt és nem a gyermeké...

— Az életemet is kész vagyok otthagyni! — kiáltotta Péter.

— Az életed még nem a tiéd, gyermekem! — csitítgatta Márton atya. — Az életed még azoké, akiknek kötelessége vigyázni rád. Ha majd felvesznek egy lovagrendbe, bármelyikbe, akkor rendelkezhetel, feláldozhatod életedet... De most még szüleidnek tartozol vele...

— Atyám, csak azt mondd, merre menjek?

— Látod — mosolygott a szerzetes — még az utat sem tudod!... Akik oda el akarnak menni és akiktől az Üdvözítő szívesen fogadja, hogy érte harcoljanak, azoknak megmutatja az utat... Azért eredj csak szépen a szobádba és térj aludni!.. És várj az égi jelre, mely meg fog jelenni előtted, ha erős a szándék szívedben, hogy a Szentsírhoz zarándokolj... Béke veled, fiam...

Péter kiment és Márton perjel ismét magára zárta az ajtót.

De Péter nem tért a szobájába. Lement az udvarba, a cselédházak felé.

Amit a jámbor tudós férfiú mondott néki, az sehogysem elégitette ki lelkét.

— Nem várhatok! — dacoskodott magában. — Mit várjak?... Karom erős és hitem még erősebb!... És amit egy tizenhatesztendős frank fiú cselekedni képes, azt megtehetem én is...

Már lenn járt a cselédházak között, melyek hosszú, alázatos sorban vették körül a várúr kastélyát. Az utolsó zselérházban is sötétség volt már. Egy teremtettt lélek nem járt arra. Csak a házórző komondorok sompolyogtak elő a meleg szénába vájt vackukról és vidám farkcsóválással ugrándoztak Peti körül. Az egyik, nagy, fekete komondor kétlábra állt és Peti mellére hajtotta okos fejét.

— Mi az Pajtas, no?

A kutya örömeiben, hogy gazdáját beszélni hallotta, hangosan felvakkantott. Az alacsony viskó ajtaja megnyílt és a küszöbön zömöktestű, vállas suhanc jelent meg.

— Hé, ki az?... Mi bajod a kutyákkal?

— Ne ordíjj, János! — nevetett Peti. — Én vagyok!...

— Te vagy az, gazdám?... Mi hozott erre éjtszakának idején?...

— Beszélni valóm van veled, János! — mondta fontoskodva Péter. — Gyere velem, fenn a szobámban magunk leszünk...

János magára kapta ködmönét és elindult Peti ve.

A hó keményen ropogott lábuk alatt, amerre elléptek. A fák ágaira szakállas zuzmara ült, mely finom pihékben szállt alá, ha megütötték a fatörzsöt. A Göncöl most készült ellenkező oldalra fordítani szekere rúdját. Az egész kastély sötét volt, csak Balajthyék szobájából sűrűsödött ki a halvány éjjeli mécs világa. Amikor felfelé haladtak a kacskaringósan forduló lépcsőkön, hallatszott a vártorony szobájából az alabárdos hangja

Éjfél után egy az óra,
Bűnre ne nézz, csak a jóra...

A folyosón végigfutottak. Peti odahajolt az apródok szobájának ajtajához, alusznak-e? Csend volt mindenütt.

Aztán beléptek a szobájába és Peti magukra zárta az ajtót. János tüzet csiholt és a zsírba áztatott kanóc homályos, ezüstösen fénylő sugarakkal körülölelte a termet. Oda kuporodtak mindkettőn a kandalló köré, egy vastag medvebőrre. A tűz fénye a kandallóval szemben levő feszületre esett, de a fiúknak úgy tetszett, mintha az Üdvözítő szent testéből áradna a fény és töltene meg a termet és a lelküket is.

— Láttad? — kérdezte Péter.

— Kit?

— A szent férfit, aki a várba érkezett.

— Láttam két szerzetest — felelte János.

— Őket... Márton, pannonhegyi perjel és a szolgálja...

— A barátot láttam... Ott szállt meg a számadó házában... Egész este a gazdájáról mesélt... Budáról jöttek, András udvarából... Csupa arany ott minden és márványból vannak a falak... A lovak is ezüst jászolból esznek... Csak a nép..., a nép...

— Mi van a néppel? — kérdezte Péter.

— A nép meg éhezik! — egészítette ki János a szavait.

— Erről mesélt a barát? — kérdezte Péter.

— Nemcsak erről... Arról is, hogy Gertrudis királyné egész német nemzetsége itt lebzsel az országban... Minden méltóság az övék...

— Nekünk a perjel nem erről beszélt! — mondta Péter. — Egész másról... Az Üdvözítő sírjáról... Arról a földről, ahol a Megváltó született és meghalt értünk, hogy halálával megváltson bennünket...

— Mi van azon a földön ?

— Azon a földön most kegyetlen pogányok garázdálkodnak és megkínózzák a jámbor zarándokokat, kik a Megváltó sirját keresik... Kifosztják, megrabolják és megcsúfolják az Úr Jézus alázatos szolgálait... Beszélik, hogy az elmúlt télen kétszázhusz wormsi és négyszáz speieri zarándok szerzetest gyilkoltak meg...

— És ezt tűrik, ezt elnézi a római Atya, hogy szolgálait megöljék és megkínózzák...

— A szentséges Atya szavaival nem törődnek mostan... A latin császárnak is más gondja van, semhogy vitézeket küldjön a Szentföldre... Honorius pápa követeit sem fogadja a bizánci császár... És ezért száll annyi baj és vész a földre... Az emberek lelkéből elszállt a hit és az alázat... Csak gőg, haszonlesés lakozik benne... Nincs is mit várni azoktól, akik felvarrták jobb vállukra a kereszt szent jelét... Nem az istenfélelem, hanem a haszonlesés adta kezükbe a fegyvert... De most..., most talán új napok virradnak... mesélte Márton perjel... Új lovagja támadt a Keresztnek és új szolgája az Üdvözítőnek...

— Kicsoda? — kérdezte János.

— Egy frank ifjú... Marseilleben él és Etienne a neve...

— Marseille?... Hol van az?

— Mondtam már, hogy Frankországban... Arva, nemes ifjú, ki egész pénzét arra költi, hogy új sereget toborozzon Krisztus zászlója alá...

— És... és ezért hivatál... ezért hívtál fel engem éjnek idején? — kérdezte János.

Péter elszomorodott és csalódottan nézett szolgájára.

— Hát te nem szereted az Istenedet?... Az Úr Fiát, ki kereszthalált halt érted és vérért hullatta mindnyájunkért?... Tenéked nem fáj a seb, amit az ő szent testén ütött pogány kéz?... Te nem sajnálsz az isteni Anyát, aki Fiát adta értünk?...

János megszégyenülten suttogta:

— Hát mit tehetünk mi, gyöngé és tudatlan gyerekek?... Az a frank ifjú bizonyára hatalmas és gazdag és közel van a földhöz, melyen az Isten Fia vérzett...

— Ostoba vagy!... Éppoly messze van oda, mint mi!... Tengeren túl van a Megváltó sirja... És hajóra kell neki is szállnia...

— Neki is?... Hát még kinek?...

— Nekünk is! — mondotta röviden Péter. — Érted? Nekünk is... Mi is el fogunk menni... Márton perjel lebeszélte ugyan, hogy gyenge vagyok és várjam meg, míg lovaggá avatnak... de én már elég erősnek érzem magam... És ha az a frank ifjú elmehet, akkor én is mehetek...

— Ha te mégy, én is megyek... Nem maradok el tőled! — mondta János.

— Ezt vártam!

Péter megölelte Jánost és ismételte:

— Ezt vártam! Ezért is hívtalak... Mindketten elme gyünk... A perjel azt is mondta ugyan, hogy várjak egy égi jelre, mely útra szólít, de nem várok semmire... Elég jel, hogy téged is rá tudtalak beszélni, ki még a falu határán sem voltál túl...

— Mikor akarsz útnak indulni?

— Újesztendő után... Akkor alighanem az ujbári gróf udvarába kell mennem fegyveres apródnak. Új fegyverzetet, ruhát és lovat is kapok... És te leszel... téged kérlek apámtól fegyverhordozómul... Jó lesz?...

— Nagyon jól!

— Lovat is kapsz, ruhát is, a Balajthyak címerével... És akkor... akkor, ha a jóságos Isten is úgy akarja, nem megyünk Újvár felé, hanem... Buda felé... És Budáról... majd csak elsegít a jó Isten a frank ifjúhoz... Mert őhozzá fogunk menni...

Ujvár helyett Buda.

BALAJTHY-kastélyban alig gondoltak már a szent perjelre, ki azon a karácsonyheti estén egy éjszakát a várban töltött. Elfelejtették őt is, meg a jámbor történetet is, melyet a Szentsír földjéről elmondott. A Balajthvárban lázas készülődés folyt, azért feledkeztek meg minden másról. Péter az újvári grófhhoz kerül, a Németújváryak udvarában lesz fegyveres apród, valószínűleg a fiatal András comes mellé kerül, hát ki is kell tennie magáért a Balajthy-háznak. Udvari cselédek, szabók, sarukészítő, fegyverkovács, skófiuvarró lányok keze alatt pergett a munka.

Német kovácsok verték a kardpengéjét, sarkantyút, lándzsát és pajzsot. János számára csak pajzs és lándzsa készült. Sem kardot, sem sarkantyút szolgál nem hordott. Ő vitte a nyilvesszőket, kerek csomóba kötve vagy ötven darabot. Péter ruhája haragoskék, feszes nadrág és zöld ujjas. Sisakja piros bársony, aranysárga szegéllyel. Görög szabók varrták hosszú ideig. A saruja sárga, lágy bőrből készült, elől felkunkorodó orral, hátul ezüstös sarkantyúval.

Péter két lovat választott. Ezüstfehéret magának és feketét János számára. A készülődés hónapjaiban mást se tettek a szolgálak, mint dörzsölték, fényesítették a két paripa szőrét. János meg lopva leszökött az istállóba és tele zsákokkal hordta a zabot a két állatnak.

— Hadd egyenek szegények! — gondolta. — Ki tudja, mikor lesz ilyen jó dolguk . . .

Közben készült minden tovább. Gyorsküldönc már vissza is tért Budáról, honnan kócsagtollat és gyémántforgót hozott Péter kucsmájára.

— Hadd lássa az újvári gróf, hogy a Balajthyak ivadéka vagy! — mondta büszkén az anyja.

— Csak el ne veszítsd a kockán! — nevetett az apja. — Sok idegen léhűtő térül-fordul meg ott Ujvárban . . . Az ilyen ártatlan kóficot hamar leszedik a lábáról . . .

Mikor aztán már minden megvolt és elkészült a fehér omlós kalács és pirosra sült kappan, liba, Balajthy maga elé hívatta Pétert fel, a lovagi terembe.

— Fiam — szólt Péterhez — te elmégy most hosszú hét esztendőre az apai házból . . . Elmégy, hogy megerősödjél testben és lélekben, vitézségben és erényekben, hitben és alázatban . . . Nehéz hét esztendő lesz az . . . Idegen házban meg kell tanulnod alázatosnak és engedelmesnek lenni . . . De az alázatod és engedelmességed sohase legyen a gyenge, a gyáva, a félnék alázata, hanem a jámbor és bölcs cselekedetű ifjúé . . . Félelem töltse el lelkedet, de csak Istennel szemben, a keresztrefeszített Üdvözítő szent teste előtt . . . Légy engedelmes lovagi gazdád iránt és ha majdan felavatnak: a királlyal szemben . . . Légy könyörületes és irgalmas a nálad gyengébbekkel . . . Jobbágyot, szolgát meg ne üss, ne sanyargass . . . Védtelen árvát, hontalan özvegyet gyámolíts! . . . Ezekre fognak tanítani téged ott Ujvárban és én most kérlek, hogy lelkedet és szivedet nyisd meg mindama erények számára, melyek Isten, Haza és Király iránti hűségre akarnak szoktatni téged . . . Hozz dicsőséget és becsületet a Balajthy-névre, hogy e büszke falak méltóan fogadhassanak majdan téged . . .

Péter lehajolt és megcsókolta apja csonkán maradt kezét.

— Méltó akarok lenni hozzád, Apám, ki félkarodat hagytad a Szentföldön... Méltó akarok lenni édesanyámhoz, ki jámborságra és istenfélelemre szoktatott engem... És méltó akarok maradni a Balajthy-névhez, mely ragyogón tündöklük hosszú századok óta az egész országban... E vitéz ősökre esküszöm, kik most e falakról jóságos tekintettel figyelik jámbor és alázatos fogadkozásomat, hogy méltó leszek hozzátok!...

— Most pedig, fiam — szólt könnyes szemmel Balajthy — vedd e levelet, neked szól és a nemes grófoknak, kiknek udvarába mégy... István gróf atyai barátom volt, vele vonultam hadba a hitetlenek ellen...

Péter kezébe vette a finom hártýára irt levelet. Kiterítette az asztalon és figyelmesen betűzni kezdte a cinóberrel és arannyal festett levelet.

Laudetur Jesus Cristusi

Nemzetes és nemes, kismártoni és nagymártoni gróf Németujváry Istvánnak, Vas, Locsmánd és Karakó vármegyék comesének adassék tisztelettel...

Kedves Uram Barátom!

Egyetlen fiam és örökösöm, lébényi és ménfői Balajthy Péter leszolgálván az apródi esztendőket, fegyvernökül kegyelmed várába és nemesi udvarába akarván őt adni a mai napon, Isten szent nevében elküldtem őt Te kegyelmed várába, hogy ottan a keresztényi erkölcsök és lovagi erények birtokába jutván, méltó fia lehessen a Kereszt hitének és a Boldogságos Anya országának. Kíséretében elküldtem véle apródi szolgáját, Jánost, hogy úri kényelmében hiány ne essék. Fogadja Te Kegyelmed baráti szeretetemet és hívségem jelét kezdettől fogva mindhalálomig, Balajthy Péter...

Peti összehajtogatta a pergament és keblére rejtette.

Odalenn az udvaron a várnép gyülekezett, hogy elbúcsúzzék a nemes úrfítól, ki mindnyájuk barátja és védője volt.

Péter megegyszer végigment az ismerős folyosókon. Anyja szobája előtt az udvarlányok ácsorogtak. Erzsébet asszony odabenn a szobájában, imazzámolyára borulva, áhítatos szívvel és könnyes szemmel fohászzkodott a megfeszített Isten képe előtt. Két, egymásbakulcsolt tenyerén fekete rosariuma függött, melyről Szent Domonkos imáit mondta el mély áhítattal. A dicsőítésnél könnyei leperegtek a fekete fűzerre, melyek aztán drága csillogású fénnel vonták be az olvasót, mintha csupa igazgyöngyből fonta volna egybe egy jóságos kéz.

Peti megállt az ajtóban, nem akarta anyja imáját megzavarni.

Erzsébet asszony felemelkedett és megtörülte könnyől nedves orcáját.

— Egyetlen, szerelmetes magzatom — mondta megcsukló hangon — vedd áldásomat. Nem akarom, hogy könnyeimet lásd, hisz a Boldogságos Anya sem sírhatott, mikor Fiát mindnyájunkért adta... Az ő szelleme és az én imám kísérenek téged utadon, hogy dicsőséggel térhess vissza a németujvári udvarból mint Krisztus Isten alázatos lovagja...

Nyakáról leoldott egy kis, drágaveretű, arany feszületet és Péterre akasztotta.

— Rejtsd kebledre, ez óvjon és kíséren utadon!... Aki az ő Nevével ajkán jön feléd, köszönts szeretettel és aki az ő szent Testére hivatkozik, fogadd kegyesen... Eredj, fiam, az Úr Jézus vezéreljen és segítsen!

Péter megcsókolta anyját és egymást átkarolva mentek ki a szobából, le az udvarra, ahol János már alig birt a két ficánkoló paripával.

Apja intett:

— Várj, elkísérünk egy darabig a béli országúton!

Balajthy Péter eléhozatta a lovakat és őt apródjával nyeregbe ült, hogy elkísérje fiát.

Aztán Peti és János is lóra perdült és a büszke, ragyogó sereg elindult. Balajthyné és a szolgáló belső cselédek könnyes szemmel intettek búcsút, míg csak ezüstös, téli köd el nem takarta a menetet szemeik elől.

A kövesre fagyott országút felporzott a lovak patái alatt. Körülöttük végtelen szelidségű hómező, csak az úton, hol szekerek jártak, szakadt meg a hólepel. Elöl lovagolt Balajthy a fiával, mögöttük János és azután ficánkoló, nyugtalan sorban az apródok. Ujfalu határában az út ketté ágazott, mint nagy, hosszan elnyúló sűrke kereszt. A csapat megállt. Balajthy még egyszer keblére ölelte fiát, aztán Peti és János kiváltak a kíséretből és nyugat felé fordultak.

Balajthy és apródjai pedig megfordultak és hosszú, szomorú sorban indultak vissza Balajtra.

Péter és János egy darabig nyugatra tartottak a béli úton, aztán, hogy elhalt a lovak patkójának csattogása, melyet az apródok után hosszú ideig feléjük hozott a szél, ők is lefordultak az útról. Nem keletre tartottak, hanem északra. Ujvár helyett Buda felé fordultak. És Budán, no majd ott eligazítja őket valami jámbor kéz...

Amikor már vagy hosszú másfél órát vágattak és visszaneztek, látták, hogy még valaki jött velük. Pajtás lopakodott utánuk. Két okos szemével gazdájára nézett, mintha biztatta és bátorította volna.

Az «Arany Kancsó».

TABÁNI HEGY oldalában szűk sikátorok sorakoznak egymás mellett. Csak a főút, a Mihálykapu-utca volt fényes és előkelő, mert itt árulták portékájukat olasz és német kereskedők, ide küldték készítményeiket spanyol fegyverkészítők, frank selyemfestők, dalmát borkereskedők, velencei üvegcsiszolók és görög bőrcserzők. Szin, pompa, illat terjengett a Mihálykapu-utcán, hol a vásárosok között előkelő és cifra nemesek, moldvai bojárok, nápolyi nemesek, német lóvagok és olasz vitézek jártak-keltek, forgolódtak.

Csak az északi lejtőn, düledező viskók és félelmetes külsejű csapszékek között tanyázott a szenny és bűn. Ha a Mihálykapu-utcában gazdag kereskedők rakták ki portékájukat, a Várkapu-utcán végig rossznézésű fickók, görög és dalmát kalandorok, velencei pénzhamisítók és flórenci hamis kockavetőik leselkedtek, mint éhes hiúz a gyanútlan prédára. Az északi lejtő külvárosában összeölelkezett a bűn a szegénységgel, a nyomorúság a gonoszszággal.

A sarkon olajmécses pislákol. Künn, a Mihálykapu-utcán előkelő hintók robogtak végig. Jómódu polgárok előtt szolgáljuk haladt, ki hosszú póznára erősített kanóccal világította meg az utat.

A sikátorok között sötétség húzódott, mint nagy fekete-

testű kigyó. Bő gallérba burkolódzott árnyak osontak el a fal mentén. Ha a köves utcán messziről felhangzott az éjjeli poroszlók kopogó lépte, az óvatosan kúszó alakok egy-egy boltozatos kapualj alá húzódtak.

A Várkapu-utca végén alacsony, sárga, emeletes ház húzódott meg. A ház előtt lámpa égett, amelyet a falra erősített vaskar tartott ki az úttestre, hogy a járókelők, vagy még inkább a szomszédok lássák a mécses mellett a ház cégérét. Hosszúra kiugró rúdon aranyozott kancsó táncolt az esti szélben. Az emeletes ház az «Arany Kancsó»-hoz címzett vendégfogadó volt. Az utcáról alacsony, kopott küszöbű ajtó vezetett az ivószobába. Itt üldögéltek a betévedő vendégek, kik csak rövid időre, egy-két órára vagy csak percre ültek le a kecskelábú asztal mellé. Akik hosszabb időre telepedtek meg vagy kocsin álltak be a vendégfogadó udvarára, azok számára Vendel, a cseh csapláros az emeleten nyitott szobát.

A különszobába, mely a sötét mellett volt, de az udvarról is meg lehetett környékezni, egymásután szállingóztak a vendégek. Jámbor polgároknak vagy békés kereskedőknek képzelhette őket valaki, ki beszédjüket nem hallgatta. Ahány kétes és gyanús fickó Budára ért abban az időben, az az Arany Kancsóban tanyázott és innen indult útnak. A poroszlók kapitánya hiába figyelte, kémleltette őket, az éjszaka sötétjében, meg a vendégfogadás titoktartásában mindig bizhattak. A különszobába csak ismerőst engedtek, vagy olyat, ki a szükséges titkos jelet ismerte. Így aztán, akit a csapláros beengedett, az előtt zavartalanul és bizalmasan beszéltek meg terveiket, céljaikat és jövő tetteiket.

A szobában most alig voltak nyolcan-tizen. A kétszakállú Getmár vitte a szót. Flandriai pénzhamisító volt, de foglalkozott más egyébbel is. Most ép arról beszélt nagy vidámság közepette, hogy szedte rá rútul a villoni érseket.

— A villoni érsek, haha... a tudós Abelard, Rómába volt menendő Ince pápa ő szent kegyelmességéhez, . . . hehehe...

Csak úgy patakzottak a könnyei, amikor elmesélte a dolgot.

— Ne ne vess, te hájfejű! — szólt rá az egyik hallgatója, egy bolgár lókötó. — Inkább meséld el, mi történt a jámbor Abelard-ral.

— A tudós férfiú — folytatta Getmár — amint mondtam, Rómába volt menendő, hogy a kegyes pénzecskéket, az alázatos és remegő hívek adományait, nagy és erős batárookra rakott vasládákban elvigye... Rómába... És én... hehe... egy szép napon megtudván, hogy mekkora rengeteg summa gyűlt egybe a szerény fillérkékből, megjelentem a villoni érsek úr ónagyságánál és felmutattam neki a pápa Őszentségének legfelsőbb határozatát, mely szerint én, Teverei Anasztázius, Siena püspöke, vegyem át a kegyes adományt és vigyem el Rómába... Az érsek átadta, hogyne adta volna, hihih... és én bizony megléptem a huszonháromezer tallérral...

— És hová tetted? — kérdezték a többiek hitetlen tekintettel.

— Hová?... Elment, elúszott, mint minden ebül nyert jószág...

— Hát akkor ép ideje lenne valami új kereset után nézni! — mondta a félszemű Iván.

— Lesz, lesz, csak ne türelmetlenkedjete... Valami gazdag olasz jött a hajóján Buda alá... ndiai fűszereket szállít Ázsiából Európába... Bizonyos Nikola Arpeglio...

— Ismerem! — vetette közbe csendesen az egyik dalмата. — Génuai...

— Az, az, — hagyta rá Getmár. — Gályáit ott láthatjátok Génua kikötőjében épúgy, mint Drinápolyban vagy az

északi német városokban... Mindenütt találkozhatni vele, de nekem még nem volt szerencsém...

— Keveset imádkozol! — gúnyolódott a dalmata.

— Annál többet imádkozhat az olasz, hogy még nem volt találkozása velem! — mondta sötéten Getmár. — Ha ezt a génuait elcsíphetném, búcsút mondanék örökre ennek a görbe városnak...

— És hová mennél, ó dicső és szentéletű férfiú te? — hahotázott az egyik lengyel lóalkusz.

— Hová?... Messze innen... Minél messzebbre... Frankonba... Csak ott lehet aranyat látni... Itt csak ólom és réz járja...

Két szerzetes lépett be a szobába. Fehér szőrruha fedte természetüket, mellükön nagy fekete kereszttel. Észrevétlenül a sarokba húzódtak és a kályha mögé telepedtek. A bentlevők észre sem vették őket, csak beszélgettek tovább.

— Bizony... előbb az olaszt kéne megcsapolni, hogy az aranyai mind a zsebembe folyjanak, aztán el innen, el Frank földre, hol vidámabb az élet. Ott lesz helye a magunkhoz hasonló legényeknek... Most vetnek ottan, jövő esztendőre lesz az aratás...

— Beszélj értelmesebben, oktondi! — szólt rá a lengyel. — Mi lesz Frankországban?

— Figyeljetek!... Üzenetet kaptam, hogy Marseilles városában valami eszelős frank gyerek magához hasonlókorú ifjakat toboroz, akikkel a Szentföldre megy... Ahol annyi rajongó van és különösen olyan gazdag rajongó, ott soha sem halhat éhen egy magunktormájú szegénylegény... De, mondom, előbb Nikola Arpeglit kéne meglékelni... Utiköltség is köll! — röhögött utána.

A két szerzetes felkelt és észrevétlenül a terem közepére jött. Szemüket alázattal a földre szegezték és a magasabbik így szólt Getmár felé:

— Ha nem csalódom, az imént Nikola Arpeglióról beszéltek... Ép őt keressük, ő utána jöttünk Genuából, hogy izenetet vigyünk néki... Pénzt is hoztunk számára, meg levelet, azt szeretnők átadni...

Mindnyájan felugráltak és ajánlkoztak, hogy elkísérik a szerzeteseket.

— Nem, atyámiai — mosolygott az alacsonyabbik — sok volna, ha annyian mutatnátok az olasz szállását... Meg is ijedne a derék Nikola és az emberek is furcsa szemeket meresztenének ránk... Két szerzetesre és akkora tömegre, mely nyomunkban jár... Aztán meg a poroszlóknak is feltűnne! — tette hozzá mosolyogva.

— Igazad van, jámbor atyám — hajolt meg Getmár — majd én elkísérlek benneteket... Ismerem az olaszt és tudom, melyik úton jár... Ámbár, hogy megvalljam, Budán még nem találkoztam vele...

— Majd talán, ha velünk jössz, több szerencséd lesz! — mondta jóságosan az egyik barát.

— Az, az! — nevettek a többiek. — Eredj csak, Getmár, a szent férfiakkal, neked több szerencséd van Isten szolgáinál, mint nekünk...

A két szerzetes lehajtotta fejét, mintha halk imát mormoltak volna.

Getmár magára öltötte köpönyegét és a szerzetesek elé állt.

— Mehetünk, jámbor testvéreim!

A három férfiú kilépett az ajtón. A bentlévők gúnyos hahotával kacagtak utánok.

— No, jámbor fráterek, jó vezetőtok akadt! — nevettek hangosan.

De azok nem hallottak semmit, Getmárral már lenn jártak a Duna partján, hol hosszú sorban álltak a gályák a téli kikötőben.

Váratlan segítség.

AZ EGYIK, Dunára nyíló utcába befordultak. A második házból még lámpafényszűrődött ki. Kis, csöndeskocsmá volt, ahová olasz meg német kalmárok szoktak járni. Getmár bekémlelt a függöny hasadékán. Füst és étel gőze töltötte meg az ivószobát és felgyűrtujjú kiszolgálólegények hordták az ételt. Az egyik sarokban, az asztal mellett ott ült az olasz. Kis, vékony emberke volt, finom csúcsban végződő szakállal és hosszú, homlokára csapzó fekete fürtökkel. Ujjain drága gyűrűk ragyogtak, amint a poharat ajkához emelte.

Getmár intett a két szerzetesnek.

— Jertek ide!... Nézzétek, ott ül... Most már bemehettek hozzá és odaadhatjátok neki a pénzt, meg a levelet is... Én már visszamegyek... Az ég veletek!...

A két szerzetes egymásra tekintett.

— Mi sem megyünk még be... sok az idegen odabenn és ott úgy sem beszélhetjük meg a dolgokat... Várunk, míg kissé kiürül az ivó...

— Amint parancsoljátok! — mondta tettetett közömbösséggel Getmár. — Én megyek... Az ég áldjon meg...

Getmár visszafordult. Még el akarta érni cinkostársait, hogy mire a barátok átadták a pénzt az olasznak, rajtaütessenek.

Kettős szerencsével dolgozunk! — gondolta magában. — Nikolánál is lesz néhány ezer flórenci arany, a barátok is hoztak valamit, egész jó kereset lesz...

És a markát dörzsölte örömeiben.

A két szerzetes észrevétlenül utána lopódzott. Az egyik sötét fordulónál elébe kerültek. Az alacsonyabbik hatalmas ugrással a nyakába vettete magát. Getmár lerogyott a földre. Összeszedte minden erejét, hogy lerázza magáról támadóját, de ekkor a másik szerzetes kezében megcsillant a tör és egy pillanat múlva már keresztüljárta Getmár mellét. A vér hatalmas sugárban szökken a hóra és piros rózsákat rajzolt oda, friss, gőzölgő embervérből.

A szerzetes megtörölte Getmár köpönyegében törét. Aztán lehajolt a tetemre, dobog-e még a szíve?... Az már nem mozdult többet.

— No, a lengyel meg a morva cinkosod sokáig várhatnak rád! — nevettek halkán.

Összébbr fogták köpönyegüket és siető léptekkel vissza-indultak a kocsmá felé.

Nikola még benn ült az ivóban. Már a fiastyúk az égtetején eregette csibéit, amikor maga elé szólította a vendéglőst. A kocsmáros aggódó hangon figyelmeztette az olasz kereskedőt:

— Nem jó lesz, uram, ennyi pénzzel egyedül barangolnod e szűk és sötét utcákban... Ha kívánod, melléd adom egyik legényemet, hogy a gályádra kísérjen...

— Köszönöm... ugyan ki bántana engem? — intett gondtalanul az olasz. — Buda csöndes és jó emberek lakják...

— Akik itt laknak csöndesek és jámborok, de sok a kalandor... És ilyenkor, téli időben, a gyáva farkas is vakmerőbb, mert éhes...

— Nem kell félni, nem kell félni! — nevetett Nikola.

Fizetett és köszönt. Bő gallérját maga köré szorította és prémes kucsmáját a fülére húzta.

Az ajtó elől két sötét árny ugrott félre.

— Vigyázz, Pappendikosz! — súgta az egyik szerzetes.

— Légy nyugodt, Szavlyevics! — intett a másik.

Nikola a Duna felé vette útját. Kis, görbe sikátorokon bandukolt végig, mítsem gyanítva, gondtalan nyugalommal. Fejét kissé koválygóvá tette a nehéz magyar bor, mit a kocsmában felhörpintett, de azért biztos léptekkel ment tova. Már leért a partra, ahol egy lélek sem járt. Bánni kezdte konokságát, hogy nem fogadta el a felajánlott segítséget, de azért vissza nem fordult.

Mögötte, hallga, mintha meggyorsított léptek zaja hallatszott volna. Szaporábbra fogta lépteit. De amazok is gyorsabban szedték lábaikat. Szíve hangosan dobogott. Keze zsebébe mélyedt, hogy törét marokra fogja.

— Istenem, mit segít az én gyöngye kezemben a tőr a Te segítséged nélkül! — fohászkodott rémulten.

Pappendikosz és Szavlyevics, a két szerzetesruhába bujt kalandor hirtelen ugrással előtte termelt.

— Állj!

Nikola megállt. Kezében megremegett a tőr és a földre ejtette. Szavlyevics gyorsan lehajolt érte és a ruhája alá rejtette.

— Te vagy-e Nikola Arpeglio, a génuai kereskedő?

Nikola a férfiak szerzetesi köntösére tekintett és fel-lélegzett.

— Én vagyok, jámbor atyám! — felelte.

— Add elő a pénzedet!... Gyorsan, gyorsan, mert nincs sok időnk... Ha egy szót is szólsz vagy ellenkezel, a Dunába hajítunk, mint a nyüzött macskát...

Nikola rémuló mozdulattal kapott zsebéhez és kétségbe-esett kiáltással ordította bele az éjtszakába:

Ebben a pillanatban valami fekete szörnyeteg ugrott a torkának ...

— Segítség!... Megölnék!... Gyilkos!... Banditák!

Pappendikosz orron vágta az olaszt, hogy elterült a földön.

Ebben a pillanatban valami fekete szörnyeteg ugrott a torkának és a földre teperte.

— Jaj, végem van!... Segíts Szavlyevits!... — Micsoda pokoli fajzat zúdult rám?...

Nagy, fekete komondor volt. Tüzes szeme haragosan villant az éjszakában. Két lábával a mellére nehezedett, hogy meg sem bírt moccanni.

Szavlyevics kis, rövid szekercét húzott elő szőrcsuhája alól, hogy az ebre sujtson vele. De hatalmas ökölcsapás érte a fejét, hogy beleszédült. A következő percben két vasmarok szoritotta hátra kezeit, hogy a balta a földre zuhant.

— Istentelen latrok! — kiáltotta az egyik, díszesebb kötösű ifjú — az Úr szolgálinak ruháját öltitek magatokra és ebben leselkedtek ártatlan polgárookra... János, kösd meg a lator kezeit!

A földről halk nyöszörgés hallatszott.

— Szent Isten, itt valaki a vérében fekszik!... Csiholj tüzet!... Ki az? — kiáltotta Péter.

— Védtelen olasz kalmár vagyok! — nyöszörögte Nikola. — Az aranyaimra fenték a fogukat a ziványok...

János elengedte foglyát és Nikolához hajolt. Az olasz beléje kapaszkodott és talpra állt.

— Az Úr küldött benneteket erre! — hálálkodott a kalmár. — Ha egy perccel késtek, hát a jó Nikola halálhírére vihetétek volna Genuába... Nikola Arpeglio nem lesz hálátlan nemes ifjak...

— Merre van szállásod? — kérdezte Péter.

— Gályám itt vesztegel a Dunán — felelte nyöszörgő hangon Nikola — tartsatok velem, vendégeim lesztek, ameddig csak meg nem únjátok barátságomat...

— Köszönjük, nemes Arpeglio, szivességedet. Elfogadjuk, mert idegenek vagyunk mi is Budán...

— Ha úgy tetszik, mehetünk! — szolt Nikola.

— Hát ezekkel a fickókkal mit csináljunk? — kérdezte János.

A taplóval körülvilágította a helyet, de bizony a hóban csak egyik bandita feküdt. Pappendikosz. Az eb meg mozdulatlanul ott ült mellette a hóban és véres száját nyaldosta.

— Ennek vége! — állapította meg Péter. — Ezt elintézted Pajtás, de a másik kereket oldott!

És megveregette a kutya okos fejét. Az állat, mintha értette volna a dicsérő szavakat, Péterhez dörgölődött nagy hizelkedőn.

Kétoldalt közrefogták Nikolát és úgy vezették tovább. Mögöttük meg Pajtás loholt, szájában tartva a két paripa kantárát, amiket maga után vonzott.

Amikor már messzire maguk mögött hagyták a veszedelmes helyet, Pappendikosz szédülő, kába fejjel feltápáskodott a földről. Kezét ökölbe szorította, aztán menekülő cinkosa után iramlott.

Génua felé.

ASANTA MARIA, Nikola gályája a budai kikötőben horgonyzott. Szűz Máriás-lobogóját árbocra csavarták, hogy a szeszélyes dunai szélről megóvják. Két, hosszú vitorlarúdja meggörbült a felgöngyöltett vitorlavászon súlya alatt. Hegyes orrára lámpást erősítettek, hogy Nikola, a hajó ura messziről meglássa, ha netán eltévedt volna a sötét budai partokon.

Már éjfél felé járt az idő és Nikola még nem tért vissza. A hajó kormányosa két legényt szólított maga mellé:

— Hé, Luigi és Francesco, velem jöttök... Megkeressük gazdánkat ebben a zsványok városában... Máskor már rég alszik ilyenkor... Bizonyára az a gaz ravennai kalmár csalta lépre, hogy kilesse titkait...

Lámpával és alabárdal felfegyverkezve partra szállottak. Előbb észak felé fordultak, Visegrád irányába. Belevilágítottak minden szűk sikátorba, hangosan kiáltották Nikola nevét, de csak a hosszan elnyújtott visszhang felelt. Aztán irányt változtattak és Tabán felé fordultak, az új város felé.

— Mindjárt erre kellett volna jönnünk — mormogta Francesco — hisz itt vannak a legszebb áruházak és a legjobb kocsmák...

— Azt hiszed, a gazdád is olyan bortömlő, amilyen te

vagy? — kérdezte a kormányos. — Nem a bor vonzza őt, hanem a vásár...

— Akkor is jó helyen járunk! — jegyezte meg Luigi. — Ott vannak a legforgalmasabb árucsarnokok és leggazdagabb kalmárok...

A Görög-utca tájékán furcsa menet jött velük szembe. A hold ezüstös fényben úszott, de ily messziről nem látták, micsoda szerzet a különös társaság?

Két szálfatermetű ifjú támogatott kétoldalt egy lankadt öreget. Közelebb siettek.

— Szent Isten! Hisz ez Nikola!... Nikola Arpeglio!

Futásnak eredtek. Pillanat múlva már előttük is termettek. Dühös tekintetet vetettek a két fiúra és Luigi már-már rájuk akart rohanni.

— Vissza, vissza Luigi! — riadt fel Nikola. — E derék ifjak nélkül a Duna halai lakmározónak már belőlem...

A három hajós megcsókolta Nikola kezét.

— Csakhogy visszavezetett hozzánk a jóságos Úr!... Soh'se engedünk el egyedül magunk mellől...

— E fiúknak hálálkodjatok... No meg annak a kitűnő állatnak, mely elsőnek rontott a latrokra... El is intézte, biz' Isten... Ott fekszik valahol átharapott nyeldeklővel... a... az úton... nem is tudom, melyik utcában...

Paolo, a kormányos, levette fővegét és a két ifjú elé állt:

— Köszönöm néktek, nemes ifjak, társaim nevében és egy félárva kislány nevében, ki messze Genovában várja haza a legjobb apát... Nélkületek bizonyára hiába várta volna... Üdv néktek, nemes ifjak...

Nikola intett a két hajósnak:

— Fogjátok a paripákat és vezessétek a bárkára... A két ifjú...

A fiúk felé fordult és nevüket kérdezte:

— Péter... Balajthy Péter Comes de Balajt és szolgája János...

— Legyetek üdvöz, nemes úr és derék szolga! — hajlongott Nikola. — Jertek hajómra és amint mondám, ameddig jól érzitek magatokat, utitársaim lehettek...

— Frankhonba készülünk menni, derék barátunk — mondta Péter.

— Marseille városába?

— Oda!

— Igen, igen, hallottam, hogy ott keresztesifjak gyülekeznek, hogy Krisztus sírjához induljanak...

— Ez a mi vágyunk is! — sóhajtotta Péter.

— Jertek ifjú társaim! — lelkesedett az olasz. — Genováig ingyen utaztok... Az úton én gondoskodom rólatok... Onnan aztán egy macskaugrás Marseille...

* * *

Tavaszbba szökött az idő, mire megtették a hosszú utat. A gálya, melyet víz irányában könnyen vitt tova a huszonnégypár evezőrab, leereszkedett a Duna völgyén, a barancsi és kucsói bánságon által Nikápolyig és Várnáig. Ott beveztek a Fekete-tengerbe és délre fordulván, az Égei-tengerre értek ki. Évezredes sziklák között vitt el az újtök. A halványzöld tükör végtelen simaságban terült el előttük. A sziklába vajt mélyedésekből gyorsíramú patakok és folyók hömpölyögtek a tengerbe. Egyiknek vize bársonyos zöld volt a benne úszkáló moszatoktól, a másiké meg haragos vörös, a vizükben felolvadt ásványi anyagoktól.

A Földközi-tenger vízsvatagában mást sem láttak, mint vizet és játszikedvű tengeri szörnyetegeket, melyek ki-kicsaptak a tengerből, hogy felporzott utánok a víz.

Pajtás, a hűséges komondor, a gálya fedélzetén ténfergett egész nap. A két paripa számára is kerítették el fedett vac-

kot, szalmával kipárnázottan. Az eb a lovak mellé bujt és csak, ha játszikedvű delfin csapott fel a hullámok közül, akkor ugatta meg a tengert dühös elszántsággal.

Már a firenzei partok körül eveztek. A párás messzeségben feltűnt a sziklás Spézia vára, a génuai köztársaság erődítménye. Itt tanyázott a köztársaság déli hadserege, mely főleg Firenze és Bologna felől védte Génua gazdag kereskedőit. Ó, mert nagyon sok ellensége volt a fiatal köztársaságnak abban az időben. Különösen a vén Velence irigykedett nyugati szomszédjára. Nyíltan nem mert ugyan fellépni ellene, mert félt, hogy a pisaiak sorsára jut, annál többet és annál elkeseredettebben áskálódott ellene titokban. Milánó, Verona, Firenze, Nápoly mind Velence szolgálatában állottak, mind segítségére siettek a hatalmas dogenek, de hiába. Genova ellentállt a nyílt támadásoknak és a titkos cselvetéseknek egyaránt. Torinót, Mantuát, Pisát szövetségeseivé tette és velük együtt uralkodott a nyugati tengereken. Csak az Adriai- és Jóni-tengerre nem merészkedett, mert ott Velence és Ancona uralkodott. De kárpótolta magát a Földközi-tengeren és az Atlanti-óceánon, ahova Velence nem merészkedett hosszú ideig.

Nikola és két ifjú barátja a fedélzeten állottak. Az enyhe tavaszi levegő egybevegyült a tenger sós párájával, amelyet úgy szitt magába az ember, mint a gyógyító ámbraillatot. A partot mint valami homályos képet takarta el előlük a tenger fátyolszerű, táncoló párája. Majd felragyogott a nap és a sugarak melege felszárította és magába szította a párákat. Mint aranyozott, ragyogó színekben pompázó kép tárult elébük Génua.

Nikola lelkesen magyarázott:

— Az a széleshomlokú templom, amit láttok azzal a sok márványoszloppal, az szent Hiláriu temploma... Az a

zöldkupolás meg szent Paolóé, a thébai remetéé... Az a sötétablakú palota, két nagy kapuval és sok cirádával, Gratianus érseké volt, ki Benedektől vette meg a pápai méltóságot... Hát azt az egyemeletes kis házat látjátok-e odafenn a Liguri-Alpok lábánál?... Négy ablaka erre néz... Ki is van világitva... Az az én kis palotám... Mária bizonyára ébren van még... Olvas, vagy imádkozik... Avagy tán engem vár... Látjátok?...

Péter és János, akárhogy erőlködtek is, nem láttak bizony sem palotát, sem házat. A nagy fény, a sok lámpa, mint ezer meg ezer csillag sziporkázott, tündökölt feléjük. Valami ragyogó fényességgé, hosszan elnyúló tüzes kígyóvá olvadt előttük az egész, fényben úszó gazdag város.

— Hej, azért szivesebben nézném én a balajti zsüpfödèles házikókat, avagy csak a béli barátok templomtornyát...

— Hallgass! — pirított rá Péter. — Ha otthon maradunk, ki védje meg Krisztus szent sirját?... Ki harcoljon akkor az igaz hitért, keresztény árvákért?...

— Igazad van, uram — hajtotta le fejét János.

A gálya megállt. Férge hajóslegények leeresztették a horgonyt és csónakra ültek, hogy partraszálljanak. A gályáról köteleket vetettek ki és a hajóslegények odasodorták egy kiálló vastönkhöz. A gálya lassú cammogással küszött a part felé. Aztán leeresztették a hidat és földet értek.

János a két paripát vezette le a fedélzetről. Pajtás vidám csaholással szökkent a nyomába.

Négy szolga gyaloghintót cepelt elő. Nicola beleült és intett barátainak:

— Szálljatok lóra és jertek utánam... Hazamegyünk!...

Mária, Nikola leánya.

CSAK MÁSNAP találkoztak. A nagy ebédlőteremben mennyezetig érő festmények között állt széles, faragott lábain az asztal, gazdag reggelihez terítve. Nikola színes selyemköntösben állt az asztal mellett. Jobbján karcsú gyermeklány ült. Lehetett tán tizesztendő. Finom, keskeny metszésű szája piros volt, mint a frissen hasított seb. Fekete haja középen elválasztva, két hatalmas varkocsban omlott le vállairól. És a szemei olyanok voltak, mint a ragyogó itáliai tenger. Ha haragos: zöld, ha szelid: kéken csillogott. Nem is lehet máshol ilyen szemeket látni, csak a genovai öböl mentén. Ott van olyan két különböző színe a tengernek, arra ragyognak és mosolyognak és borulnak és derülnek úgy a lányok szemei.

Mária, Nicola Arpeglio leánya érett, nedvtől duzzadt fügét fogott két alabástrom újja közé.

— Mondd, apám, hol hagytad ifjú barátaimat, kik megmentették életedet?

— Itt vannak, gyermekeim! — mosolygott Nikola és a két belépő fiúra mutatott.

Mária felugrott az asztal mellől és elébök futott. Örömtelt izgatottságában nem talált szavakat. Hirtelen mozdulattal átölelte Pétert és magához húzta, hogy megcsókolhassa a homlokát. Jánosnak kezet nyujtott.

— Köszönöm néktek, hogy visszahoztátok apámat! — mondta könnyes szemmel.

— Most már ne sirj, Mária — kacagott apja — inkább örvendj... És mutasd meg, hogy jó háziasszony vagy... Szólítsd a cselédeket és kínáld meg vendégeinket... Ehesek lesznek...

— Apám, — mondta komoly hangon Mária, — ők nem vendégeink... Azt szeretném, ha ők itthon lennének... Ha... Péter testvérem maradhatna...

— Köszönjük neked, nemes kisasszony, irányunkba való kedvességedet, de előttünk még hosszú út áll és csak jó atyádnak köszönhetjük, hogy ennyire is megrövidítette számunkra szent fogadalmunk útját...

— A Szentföld még messze van, Pietro — nevetett Nikola — megéhezel odáig nagyon, ha nem eszel...

Szolgák tejet, mézet, halat és gyümölcsöt hordtak be. Péter leült és János melléje telepedett.

— Ne csodálkozz, Mária — szólt Péter — ha szolgálom mellettem ül, velem egy asztalnál... Ő immár nem szolgai csatlósom, hanem apródi bajtársam. Együtt megyünk Krisztus szent sírjához és ha a mindenható Úr kegyelme hazavezérel bennünket, felszabadítom őt jobbágyi sora alól és hűbéresemmé léssen... Így lesz-e, hű bajtársam?

— Ha te is úgy akarod, akkor ez fog történni — mondta János alázatosan.

— Ó, ilyen eset gyakori — beszélte Nikola. — Itália földjén különösen gyakori az ilyesmi... Hisz a legrégebbi időkben is ép Rómában fordult elő sokszor, hogy plebejusokat vagy rabszolgákat felszabadítottak... Marcus Tibullus is ilyen felszabadított rabszolgából lett hadvezér és ha a későbbi időket nézzük, Gottfried, a bouilloni keresztesnek legjobb vezére, Laoni Péter szintén jobbágyból lett nemes volt...

János hálás tekintettel nézett Nikolára, ki ilyen nagy

példákat tudott felsorolni szegény jobbágyfiúkból lett dicső hősokról.

— Kegyes házigazdánk — szolt Péter — mielőtt megköszönném jószágodat, még egy kéréssel ostromollak . . .

— Hadd halljam, fiam! — mondta lágyan Nikola.

— A hosszú úton, míg idáig jöttünk, bizony megkopott lovagi köntösünk . . . Most, hogy szárazföldi út előtt állunk, nem akarok szolgálmmal ily fakó és viseltes rongyokban szégyenkezni, adj mellém egy szolgát, hogy a városba mehessek, rangomhoz méltó öltözéket vásárolni . . .

— Nikola felnevetett. Barnára égett arcán végigfutottak a ráncok, amint mosolyra derült a képe.

— Hát ekkora hálátlanságot tétélezel fel rólam, drága megmentőm, hogy így engedjelek tova? . . .

Tenyérével csettintett és szolgálta lépett be.

— Antonio, — mondta — hozd be a szöveteket meg a selymeket, melyeket rendeltem . . .

Két szolgálta nyalábra fogott bársonyszövetekkel jött vissza. Az asztal elé rakták és némán megálltak az ajtó mellett.

— Válassz! — mondta Nikola Péterhez.

— Jótevőm — akadozott Péter örömeiben — hisz ez esztendőig is eltart, míg elkészül . . .

— Ne legyen gondod velem! — legyintett a házigazda. Fűrgekező mesterek néhány nap alatt elkészítik mindkettőtök számára . . .

— Ha szabad — szólalt meg Mária — majd én választok helyetted!

— Jó — egyezett bele Péter.

Széjjelhányta a bársonyhalmazt és egy arannyal himzett sötétzöld göngyöleget húzott elő.

— Szép lesz? — kérdezte mosolyogva.

— Szép.

Ha visszakerülök a Szentőldről, erre jövök, erre...

— A haragos tenger színe . . . Ilyen légy, ha hitetlen pogányt láatsz!...

— Akkor ebből a kék szövetből készíttess köpönyeget... A szelíd ég színéből... Ilyen akarok lenni, ha rád gondolok...

Mária elpirult és lehajolt, hogy egy kék bársonyt keressen. Nikola felkelt és csöndben intett Jánosnak.

— Jöjj, majd neked talállok valami szebb lovagi öltönyt. Kimentek és Mária és Péter egyedül maradtak.

— Mikor akarod, hogy készen legyen? — kérdezte Mária.

— Ha arra gondolok, hogy addig, míg elkészül, melletted maradhatok, azért imádkoznék, hogy sohase készüljön el . . . De ha eszembe jut, hogy Krisztus sírját azalatt gyalázzák és szolgáit kínozzák, rohanni szeretnék, sietni tovább innen, hogy ott lehessek már és véremet onthassam Istenemért . . .

Mária lehajlotta fejét:

— Sietni fogunk vele!

Péter kezébe vette Mária keskeny, finom, remegő kezét.

— Mária, ha visszakerülök a Szentföldről és ha utam hazafelé vezet, akkor . . . akkor a legrövidebb utat fogom választani . . . Erre jövök, erre, hogy aztán . . . ha te is úgy akarod . . . veled együtt menjek haza Magyarországra. És akkor . . . akkor te a haragoszöld ruha helyett szelídkéket fogsz nekem varrni . . . Jó? . . .

— Jó! — suttogta Mária és szemében könnyek csillogtak, mikor Péterre tekintett. — Péter magához vonta kezét és ujjára drága csillogású gyűrűt húzott.

Tíz nap múlva elkészült a két öltöny, csizma és köpenyeg. Nikola nehézveretű, csillogó fegyvereket is vásárolt bolognai kereskedőtől. És amikor a két ifjú keresztes lovon ült, Nikola és Mária szeméből egy forró könnycsepp pergett alá. Sokáig lobogtatták utánuk a fehér kendőt, míg csak el nem tűntek a liguri hegyek között.

Csak Pajtás állt meg néha és fordult vissza, intenek-e még?

Etienne látomása.

A SZOLGA lábújjhegyre emelkedve, lépett be a terembe. Az ajtónál megállt. Urát imájába merülve találta térdeplőjén, Krisztus keresztüldöfött szent szíve előtt. Két keskeny, vértelen ajka összeszorult némán, néha remegőn, de hangja nem hallatszott. Csak szeme, két bánatosan csillogó halványkék szeme volt ájtatosan beszédes. Szőke fürtjei sápadt arcába csapzottak. Fejét lehajtotta és sovány kezével rajjongó alázattal verte keskeny mellét.

A szolga, hogy ura sehogysem akarta befejezni ájtatoskodását, közelebb jött és megszólalt:

— Nemes uram, a két jámbor szerzetes van odakünn! Beszélni óhajtanak veled... a vitorlások ügyében...

Etienne, a nemes ifjú lassú, fáradt mozdulattal emelkedett fel. Hangja alig hallhatóan, fátyolozottan, mintha a föld alól hangzott volna, szállt el ajkáról.

— Bocsásd be őket!

A szolga meghajolt és kifelé indult, hogy bebocsássa a két szerzetest. Etienne előbbre jött, hogy vendégeit fogadja. A nyitott ablakon enyhe, balzsamos szellő áradt a tenger felől. Fenn, a lágyan ívelt, fényben kéklő égbolt mosolygott, lenn a végtelen szelídségű tenger terült el lomha, nagy nyugalommal.

A két szerzetes belépett. A Johanniták rendjéhez tartoztak, fekete ruhájukon széles, nyolcszegletű fehér kereszt világított. Dereukat darócból font vörös öv fogta körül, melyen nagy ezüstös feszület csüngött alá. Fejüket széleskarimájú, bársonyos kalap fedte.

Etienne eléjük sietett és alázattal vonta ajkához kezüket. A két jámbor férfiú áldólag terjesztette Etienne fölé tenyerét.

— Ifjú testvérünk — szólt az idősebbik — eljártunk tanácsod szerint... Velencei hajósokkal állapotunk meg, kik tizennyolcezer tallérért átszállítják a sereget... Csak Candiában kérnek pihenőt és időt a bevásárlásra... Onnan megállás nélkül indulnak Akkonig.

Etienne arca szent lázban égett. Lelki szemei előtt megjelent a megfeszített Üdvözítő mennyei fénytől sugárzó arca. Mintha fájdalomtól megtört szemeit kinyitotta volna. A terem szegletéből fehérruhás asszony közeledett feléje, ki lágyan megsimogatta Etienne homlokát. Az ifjú szent merengésében még a hangját is hallani vélte.

— Köszönöm néked, gyermekem, mit kinhalált halt Fiamért cselekszel... Az Ő áldó keze kíséren téged utadon!...

Etienne kinyitotta szemeit és csak a két szerzetest látta maga előtt. Az egyiknek, az alacsonyabbiknak, Istenem, mintha gúnyos mosoly ült volna arcán. Társa jól oldalba ütötte. Erre aztán mindketten visszaestek abba a mozdulatlan, szertartásos állásba, mellyel Etienne elé kerültek. Csak a fejük hanyatlott alá, de nem az alázattól, hanem hogy Etienne ne vehesse szemügyre arcukat.

A két szerzetes, kik Etienne, a frank ifjú előtt álltak, a két kalandor volt. Pappendikosz és Szavlyevics, a görög és dalmát kalandor, kik Budán a jámbor Nikola pénzeszsákja után áhitoztak. Ez a kísérletük nem sikerült és egyikük, Pappendikosz majdnem az életével fizetett.

Amikor feltápáskodott a földről, társa után sietett. Szavlyevics visszakullogott az «Arany Flaskó»-ba. Észrevétlenül besompolygott az ivóba és leült az egyik asztalhoz. Kába fejjel körülnézett, de a szoba üres és csendes volt. Egy vendég sem maradt. A vendégfogadós is künn lehetett valahol az egyik udvaron.

Szavlyevics két könyökre támasztott fejjel bámult bele a kocsmaszoba fülledt levegőjébe. Hirtelen a padlóra esett a tekintete. Kis, fehér papírszelet világlott feléje. Felkelt és odament, hogy felszedje a földről.

«Etien du Chalon... Marseille... ifjú keresztesek vezére... birtok... saját palota...

Elolvasta egyszer, kétszer, zsebregyúrte és a homlokára ütött:

— Hohó, hisz ez lesz az az ifjú keresztesvezér, akiről Getmár beszélt oly titokzatosan... No, Getmár már jó helyen van, úgylátszik miránk hagyta végső tervének megvalósítását...

Felkacagott, aztán elkomorult a tekintete.

— Csak Pappendikosz volna már itt! Vissza nem mehetek, mert az a két siheder azzal az átkozott kutyával még engem is harcképtelené tesz... Szegény Pappendikosz!... Hogy elterült a földön, amikor az a szörnyeteg a nyakába ugrott...

Az asztalra ütött:

— Hé, vendégfogadós!... Mi az?... Kihalt a ház?...

A csaposlegény jött be.

— Mit parancsol, szent atyám? — kérdezte hajlongva.

— Hozz egy meszely forralt bort... De sok fűszert tégy bele, mert nem lesz nyugtod a pokolban, ahova minden bizonnyal elkerülsz...

A szolgálta ijedten szaladt ki, hogy teljesítse a parancsot. Az ajtóban majd hogy fel nem lökte a gazdáját.

— Mit rohansz, te eszelős? — kérdezte a kocsmáros.

— Egy átkozott barát van odabenn, aki a poklokkal fenyegetődzik...

Az Arany Flaskó derék tulajdonosa bekémlelt az ablakon.

— Hohó, hisz ez estéli jámbor vendégünk!... De most egyedül van... Az este még ketten voltak...

— Nagyon jámbor szerzetesek lehetnek, ha ebbe a vendégfogadóba szállnak! — morogta a szolgálga gazdája mögött.

— Elhallgass, nyomorult féreg, mert kitaposom a lelkeket! — fortyant fel a gazda. — Hát micsoda hely az én kocsmám, hogy ide ilyen jámbor férfiak ne jöhetnének...

— Jól van, jól — felelt a szolgálga — tudom én, hogy mit beszélek... Ez a barát is amolyan éjtszakai barát... Napal ki tudja, hol alszik...

De a kocsmáros nem hallgatott a beszédre, amelyet magában el is hitt és benyitott az ivóba.

Szavlyevics a köpönyegébe rejtette az irást.

— Légy üdvöz, jámbor férfiú! — köszöntötte a kocsmáros.

— Az Úr veled! — viszonzta Szavlyevics. — Szolgád soká késik... Forró bort kértem, tagjaim meggémberedek a hidegtől...

— Merre jártál? — kérdezte a vendéglős.

— Fenn jártunk a várban társammal... A római püspöktől hoztunk üzenetet Endre udvarába...

— És társad? — kérdezte a kocsmáros, kinek eszébe jutott, hogy az este még a génovai Nikola után érdeklődött.

— Ő fenn maradt még... Úgy tudom, a kincstárnokkal beszél... A szentföldi háború dolgában... Hiszen hallottál róla...

A kocsmáros bólintott, mintha tudna a dolgról.

— Egész jó ilyen jámbor férfiakkal beszélni... Az ember sok mindenfélét tud meg idő előtt...

— És társad ott is marad éjtszakára, vagy készítsek néki is ágyat? — kérdezte a vendégfogadós.

— Azt hiszem, ott marad... de lehet, hogy visszajön... Ki tudja, meddig tanácskoznak... De hol van már az a bor? — türelmetlenkedett Szavlyevics.

A kocsmáros megütött egy rézkorongot, amelynek hangja végigzúgott udvaron és folyóson. Az ajtó nyílt, de nem a szolga lépett be rajta a borral, hanem Pappendikosz, az álszerzetes. Öltözéke csupa sár és tépett foszlányokban csüngött le róla. Kalapját elveszthette és haja csapzottan esett verejtékes homlokára. Jobbarcán hosszú, véres csík, nem lehetett tudni, ütés-e, harapás vagy csak zúzódás nyoma.

A kocsmáros felugrott és Pappendikosz elé sietett.

— Be harcias férfiú lehet az a kincstartó, hogy így helyben hagyott! — mondta a vendéglős félig komolyan, félig gúnyosan. — Bizonyára kedvezőtlen üzenetet hoztál a római püspöktől...

Pappendikosz a köntöse alá nyúlt, hogy előkapja törét. De szerencséjére semmiféle fegyver nem volt nála. Szavlyevics, hogy elejét vegye minden bajnak, barátja elé sietett.

— Itt vagyok, vártalak már, barátom!...

Odahajolt a füléhez és egy-két szót sűgött Pappendikosznak.

— Azt hittem már, fenn tartanak a várban — mondta Szavlyevics és szemével intett.

— Á, dehogy... nem érnek rá... Nem foglalkoznak most ilyesfélével...

— Mivel? — kérdezte jámborul a kocsmáros.

Pappendikosz felordított:

— Jaj, a karom... a hátam!... Az az átkozott féreg!...

— Kicsoda?... A kincstárnok?

— Eredj már a kincstárnokoddal, ostoba jószág — zúdult Pappendikosz haragja a kocsmáros felé. — Inkább hozz valami harapnivalót!...

A vendéglős kikotródott és Szavlyevics hirtelen letörölte a vért Pappendikosz arcáról.

— Ne beszélj semmit! — sügta hirtelen. — Ennek itt azt mondtam, hogy a római püspök követei vagyunk... Fenn voltunk a királynál... Semmi egyebet... Majd ha szobánkba térünk, megmutatom, mit találtam... Reggel indulunk...

— Hová?

— Marseillebe!

A füléhez hajolt és úgy sügta:

— Megtaláltam a padlón a frank ifjú címét, ki kereszties sereget toboroz a Szentföldre...

Pappendikosz arca, minden fájdalom ellenére, mosolyra derült. Aztán hirtelen megint az oldalához kapott:

— Hej, az az átkozott bestia!

— Mindig csak azzal a bestiával van bajod?... Hát én mit szóljak? Olyan ütest kaptam a tarkómra, hogy még most is szédülök, ha rágondolok...

— Kerüljenek csak a kezeim közé! — fogadkozott Pappendikosz.

— Azzal most ne törődj!... Első gondod legyen, hogy elkerüljünk Frankhonba... A többi aztán magától jön...

A vendéglős ételt és bort hozott. A két szerzetes hozzálátott és amikor rövid idő múlva elfogyasztottak mindent, fizettek.

— Reggel korán megyünk tova, nehogy felébredszünk ily csekélység miatt!

A vendéglős alázatosan hajlongott, amikor a fényes és szépen csengő aranyakat a zsebébe csúsztatta.

A két szerzetes felkelt és szobájába tért.

— Ez a szerencsétlen majd csak holnap tudja meg, hogy finom, görög hamisaranyakkal fizettünk...

És mindketten felnevettek.

* * *

Hosszú kóborlás után kerültek csak Marseillebe... A talált cím nyomán csakhamar rátaláltak Etienne palotájára.

Marseille telve volt lovagokkal, gyermekekkel, kalmárokkal és főleg kalandorokkal. Ahol valamilyen jámbor, istenes tervet akarnak keresztülvinni, ott mindig közel tanyázik a bűn, a szenny, az alattomoság, hogy áldozatokat keresen. A besankoni, nancyi, wormszi, speyeri, brémai, lübecki, tudelai, páviai vitézek közé görög, dalmát, spanyol és normandiai szerencselovagok vegyültek. Olasz és portugál kalmárok között navarrai és gascognei szemfényvesztők, kócevek és kardnyelők jártak-keltek. A tengerparton, a gyöngyszemektől csillogó végtelen tükör mentén, bámész tömeg szabályos négyzöget formált. Itt egy lengyel óriás mutogatta félelmetes, meztelen izmait. Kérkedve és gúnyolódva biztatta a bámészokat, álljon ki valamelyikök viadalra vele. De mindenki feltette koponyáját.

A föld minden népéből voltak itt a marseillei tengerparton. Afrikai berberék és sárga, ferdeszemű ázsiaiak, délceg cseremiszek az Ural lejtőiről és fűrge tatárok a krími félszigetről. Ide hordta Tiflisz a gabonáját, Iszpahán a gyümölcsét, Afganisztán a prémjét, Toledó az acélpengéit. Mert Marseille, a nagy hajó, szállította aztán beljebb az ifjú Európába Ázsia kincseit és Afrika gyöngyeit. Marseille mindig élénk volt és tömegektől zajos. De ebben az esztendőben egyéb okok miatt is erre sereglett, ide gyűlt a keresztény Európa.

Etienne du Chalon, a Provence és a cannesi grófság ura, tizenötéstudós korában szülők nélkül maradván, egyedül lakott hatalmas palotájában. Egy éjtszakán csodálatos álmot látott.

Sápadt férfiú-arc, rőtes szakállal övezett, fájdalmasan megtörtszemű, kétfelé tárt karral jelent meg előtte. Intett, keljen fel ágyából. Az ablakhoz vezette, a palota déli oldalán lévő ablakához, amely a tengerre nézett. A tenger csodálatos, ezüstös fényben úszott. Minden ezüstös volt. A hold, a csil-

lagok, a lebukó sirályok és a vízből előszökkenő halak. Csak távol, kelet felől ragyogott valami izzó, aranynál is vakítóbb fényben. Etienne felemelkedett, előrehajolt, két szeme fölé emelte tenyerét és úgy bámult a végtelen felé. És egy hang, a sápadt, rótszakállú férfiú hangja hallatszott, amint föléje hajlott és szelíden kérdezte:

— Mit látsz, Etienne?

Etienne megerőltette szemét, kihajolt, az éjtszakai hűvös szellő megcirogatta forró homlokát és suttogva felelt:

— Nem látok semmit, Uram!

A halvány férfi mégegyszer szólt:

— Nézz, Etienne... Kelet felé nézz, hazám felé, hol vérem ömlött a földre...

Etienne térdre roskadt és úgy kémlelt ki a végtelen és csöndes tengerre. És ime, a távolból, messze kelet felől, lángnyelv csapott ki a tengerből. Haragos, nyaldosó láng ölelt körül el nem hamvadó keresztet, amely büszkén meredt az ég felé.

— Mit látsz, Etienne? — kérdezte mellette a Hang.

— Keresztet látok, Uram, lángban álló keresztet, de egyéb semmit.

— Erőlted meg szemeidet, Etienne — szólt a látomány — és alázd meg szivedet... Aki az égre emeli szemét és megálázkodik az ő szívében, Engem lát...

Etienne körülnézett, de maga mellett már nem látott senkit. A tengerre meresztette szemét, a lángban álló keresztre és ime, óh, mindenható Atya, a Férfi jelent meg azon, a férfi, ki az imént még mellette állott kétfelé tárt karral és csodálatosan alázatos tekintettel. Ráfüggesztette szemeit és ime, a Feszületen lévő Férfi lehajtotta a fejét, behúnyta szemét és oldalából vér, frissen csörgedező vér szivárgott alá. Etienne felkiáltott, ki akart ugrani az ablakon, a Férfihez akart rohanni,

az Istenemberhez, ki álmában megjelent, de mintha két kar szeliden átölelte volna és lelkébe zendült az égi szózat:

— Ne most menj az én jóságos Fiam után, hanem várj még... Gyűjts hadakat és úgy indulj az ő Sirjához...

Aztán úgy érezte, valami csodálatosan lágy kéz megtörölte verejtékező homlokát és ágyába vezette.

Visszafeküdt és reggelre, mire felébredt, kis fekete csontkeresztet talált ágyában maga mellett. A kereszt közepén finom, vékony piros csik futott végig, amely csillogott a nedvességtől és meg nem alvadt soha.

Reggel előhívatta cselédjeit, udvarmesterét és kiadta a parancsot:

— Fogjatok be, teljes kísérettel Lyonba indulunk!...

És abba kellett hagyni minden munkát, lázas és gyors készülődéssel hozzáfogni a lyoni úthoz. Lyon jámbor püspöke, Fulgói Bertalan megmagyarázta a csodálatos álmot.

— Toborozz sereget, jámbor kereszteshadat, kik elkísérnek a Szentföldre!... De ne nagyokat, meglelt és érett lovagokat vigyél magaddal, hanem ifjakat, kiknek tiszta az élete és ártatlan a szíve... Az ő segítségükkel el fogod venni a Szentsírt a pogánytól, melyben a Megváltó drága teste három napon által nyugodott...

És Etienne megfogadta a szent tanácsot és úgy járt el mindenben, ahogy a kegyes és tudós püspök javasolta.

Déli birtokait pénzzé tette — az aurillaci grófság ura vásárolta meg — futárokat és hírnököket küldött széjjel déltől északig szerte Európában, hogy ifjú keresztesekeket tobozzanak zászlaja alá.

Félesztendő alatt ötezer ifjú volt Marseilleben. Olasz és spanyol gályákat vásárolt, melyek a kikötőben sorakoztak. Az árbócokra fehér lobogót huzatott nagy fekete kereszttel. Csak a kereszt gerincén, amint az ágyában talált keresztben

volt látható, huzatott égő, piros csikot végig. Így csordult Krisztus szent vére végig a Kereszten — mondta mindenkinek.

De nemcsak ifjak gyűltek Marseilleben. Szerzetesek, jámbor, remeteéletű férfiak, aggastyánok és szikártestű fiatalok is eljöttek messze földről a csodálatos ifjú palotájába.

Az egyik a Szentföldről hozott sürgető izenetet.

— Keljenek már útra, pogány arabok és istentelen szaracénok szorongatják a szerzetesek házait!

A másik tanáccsal szolgált:

— Ne az algéri partok mentén hajózzanak, mert ott ezer veszedelem leselkedik rájuk... Rabló berberek és mórok kifosztják a gyenge és védtelen utasokat...

A harmadik meg, jámbor, görnyedhátú aszkéta, Honorius pápa áldását és szerencsekívánatait hozta.

— Ő maga nem küldhet most segítséget, mert Capua miatt van elfoglalva a császárral... Az Ég segítsége azonban nem fog elmaradni!...

Etienne hálásan kezet csókolt a jámbor férfiaknak és készülődött tovább.

Németország és Frankhon ontotta az ifjakat. Izmostestű és dacostekintetű legénykéek, fejletlen, de rajongólelkű gyermekifjak, brandenburgi és pomerániai fiúk vetélkedtek és versengtek dauphinei és argonnei apró hősökkel. Fegyvert kértek és zászlót, mely alatt Krisztus földjére vonulhatnak.

Bal mellükre, szívük fölé nagy, égőpiros keresztet tűztek. És szemükben tűz égett, valami csodálatos, szent tűz, amidőn Etienne ellépdelt előttük a fogadalom napján és ajkukhoz emelte csókra a fekete keresztet, melyet valamely szent kéz párnája alá rejtett azon a csodálatos éjtszakán.

Étienne és Péter.

ASZIKLÁS tengerparton két lovas poroszkált. Lovagi kötösüket és fegyverzetüket por lepte, arcuk verejtékgyöngyöktől volt fényes. A forró délvidéki napfény az arcukba tűzött. Még sisakrostélyuk sem védte őket eléggé. A két állat nagykinosan poroszkált velük a tekervényes, hol lankás, hol meredek úton. A kutya, mely máskor vidám csaholással szökkent előttük, most mögöttük kullogott hosszúra kiöltött nyelvvel.

— Ha kissé megszorítjuk derék állatainkat, délre ott leszünk! — mondta Péter.

János belevágott a paripa vékonyába és az állat, minden erejét összeszedve, ügetésbe kapott. Péter lova sarkantyú nélkül is utána vágatott és elibe került. Pajtás sem maradt el Péter lova mellől és nyomában loholt.

— Hé, János — kiáltott Péter — mintha odalenn valami várost látnék csillogni!

— Marseille lesz az! — kapta szeméhez a tenyerét János és felágaskodott nyergében. — Két kerek szigetet látok... Két barna folt halványzöld sikon...

— A lyoni öböl a lovagok szigetével... Marseille előtt vagyunk...

Északról csodálatosan enyhe szellő áradt, amely néhány

pillanat alatt felszitta arcuk verejtékét. Tikkadt melegség feküdt mindenre: virágra, füre, levélre. Mozdulatlan és bágyadt volt a természet a forróságtól. Csak Péter és János lelkét kapta el valami különös erő és frissesség. A levegőben légoszlopok táncoltak versenyt a rezgő sugarakkal, amelyen keresztül valami új, szokatlan és hatalmas élénkség tárult elébök. Mintha csupa hangya szaladgált volna hatalmas, égignyúló paloták között. A tengeren, a zöldesbe játszó kék síkságon karcsú árbocok meredeztek a levegőbe piros, kék, fehér zászlókkal. De legtöbb árboc mellett csak a fehér zászló táncolt a szellő hátán. Fehér zászló fekete kereszttel, rajta végig piros csik...

Aztán megint a városra tekintettek, melynek közelébe jutottak. Most már utcákat is láttak, díszes és büszke paloták közé hasított éket, melyen hintók és batárok gördültek, gyalogosok és lovasok, büszke lovagok és éhes kalandorok siettek végig. Néhol szélesebb foltok tarkították a várost, terek és kertek, hol zöld lugasok vagy tarka vásári áruk olvadtak furcsa színbe.

Leérték a hegyoldalból és a város szennyes és elhagyottabb külső részébe jutottak. Mintha kihalt városban jártak volna. Csak a harmadik, negyedik utcában került elébök egy botra támaszkodó, öreg halász, ki sehogysem tudta megérteni a két idegen ifjú furcsa beszédét.

— Etienne?... Igen, ... igen ... no csak menjetek erre tovább!

És csak azért értették meg, mert a botjával magyarázta az utat.

Tovább mentek a keskeny utcákon. A patkók zaját hangosan verték vissza az ódon falak. Az ablakokból leányfejek kandikáltak elő, színes kendők mögé bujtatott szőke meg barna fejecskék. Úgy sorakoztak az utcán végig, mint valami út mellé telepített virágágy. A házak között olaj meg tengeri

hal illata terjengett, mely nehezzé és bódítóvá tette a levegőt.

Széles útra értek ki. Egyik oldalán büszke paloták sorakoztak egymás mellett, a másikon meg a végtelen tenger ragyogott feléjük. És a parton ifjak, alacsonyok és magasak, erősek és gyengék, zömöktestűek és cingárok, sürgölődő, eleven, nyüzsgő gomolyban. A tömeg közé, az ifjú keresztések soraiba fűrődve kalmárok szorongtak, kik olcsó és értéktelen árujokat akarták az ifjú vitézek nyakába sózni, mielőtt a hosszú tengeri útra indulnak.

— Hej, ifjú aranyosom! — kiáltotta egy tortozai zsidó — ezt a pengét vegye meg... Nem adnám el, de maga ép olyan feketeszemű fiú, mint az én boldogult fiam!

— Mit hazudozol — szólt rá röhögve egyik augsburgi vetélytársa — nem is volt fiad. Ezt a tört vegye meg... Egyenesen Toledóból hoztam... Csak két ezüst az ára... Nem kell?... Hogy lehet, hogy nem kell?... Sok a két huszas?... Akkor odaadom ingyen... Vigye, vigye...

De akárhogy erőlködött is a jámbor kalmár, senkinek sem kellett a portékája. Csak nevettek.

Odébb, tépett sátor alatt apró disztárgyak heverték nagy, vaspántos ládán.

— Ide jöjjenek, nemes és nemzeti lovag úrfiak... Aki szereti a szülőanyját, ide jöjjön...

Hogyne szerették volna az édesanyjukat! Mind odasereglettek és körülvették a ládát.

— Emléket küldjete, emléket az utolsó partról, mielőtt tengerre szálltok... Jövő héten indul a hannoveri postakocsi... Hazaküldhetitek... Egy kis emlék... anyátoknak, aki rátok gondol...

Itt már többen vásároltak. A szomszéd sátor előtt még hangosabban rikoltoztak.

— Hé, ifjú vitézek, ide jertek... Itt van Belliai Giuseppe,

a csodapiktor ... Ha elibe álltok, egy minutum alatt a leg-
szébb képet festi rólatok ... Nos, ki áll elibe?

Egyik-másik bretagnei legényke megsimitotta fürtjeit és
a belliai mester elé perdült.

A tér közepén, hol legjobban hullámozott a tömeg, kápolna
állott. Picardiai keresztetek építették, mielőtt az első szent
háborúba elindultak volna még Amienszi Péter idejében. Kes-
keny, kerek tornya büszkén emelkedett a magasba, mintha
messze akarna nézni a sik tengerre a távozó keresztetek után.
A homályos ablaküvegen lopva szökhett be a napsugár. Csak
az oltárra, melyen a jóságos Istenanya örködött megfeszített
Fia lábainál, esett széles, tündöklően ragyogó fénycsóva.

Ájtatos ifjak, kik most szakadtak el a békés otthontól
és szerető anyai szívtől, alázatos áhitattal borultak térdre a
kápolna hűvös kőpadlóján. A mennyezetről apró angyalok
serege tekintett le rájuk. Beszélték, hogy a kép Fra Lorenzo
Solario firenzei barát munkája, ki szintén az első keresztet-
hadakkal szállt tengerre, miután két esztendeig festette a ká-
polna mennyezetét.

A keresztet levették a földre borultak, forró arcukat
odaszorították a kőköcskhöz és úgy könyörögtek a keresztet-
feszített Isten előtt. De egyik sem magáért fohászokodott, senki
sem remegett a saját életéért. A meggyalázott Sirra gondoltak,
a beszennyezett Földre, amelyen az Üdvözítő járt és tanított
és amelyen most garázda szaracénok kegyetlenkedtek. Meg
talán az otthonmaradt édesanyáért, síró hugocskáért és egyikök-
másikok, kinek már halvány szálak szégyenkeztek az állán, az
otthonmaradt kis, búsuló fejecskeért mondott könyörgő imát.

Hirtelen zaj, vidám kiáltozás hatolt be a csendes kápolnába.
Künn a téren még nagyobb lett a torlódás, tülekedés, zshivaj.

Két ifjú lovast fogott körül a tömeg. A lovasok egy
tapodtat sem mehettek tovább. János az ifjak felé kiáltott:

— Vitéz bajtársak, ki mondaná meg közületek, merre van a nemes Etienne, a keresztesek vezérének palotája?

— Kik vagytok? — kérdezte egy szeplős pomerániai.

— Magyarok vagyunk!

— Magyarok?... Merre van hazátok?...

— Amerre a legszelidebben hömpölyögnek a folyók és ahol a legélénkebben zöldelnek a halmok! — felelte Péter. — A mi országunk a legfiatalabb, mely térdreborult Krisztus keresztje előtt...

— Pannónia? — kérdezte egy frank ifjú. — Vagy tán Morvamező? Avagy csak nem a húnok földjéről?

— Közel jársz hozzá, derék vitéz — mosolygott Péter. — Azelőtt pannónok, morvák és húnok laktak földünkön, most magyarok laknak, akik Krisztus szolgái... Hozzatok jöttünk messze földről, félvilágon keresztül, hogy veletek tartsunk...

— A Szentföldre?

— Oda! — felelte János, gazdája helyett. — De mondjátok már, merre van a vezér?... Uram hódolattal elibe akar járulni, hogy zászlója alá esküdjék...

— Jöjjetek! — kiáltották néhányan és megindultak Etienne palotája felé.

* * *

A palota előtt Péter leszállt a lováról és a vezetőféket Jánosnak adta.

A boltíves kapu alatt két alabárdos szolga lépett eléje.

— Kit keresel, vitéz ifjú? — kérdezték.

— Jámbor gazdátokhoz jöttem... Chaloni Etiennehez... A húnok földjéről érkeztem, Attila országából...

Az egyik alabárdos ijedten hánytá el fegyverét és futásnak eredt.

— Ne félj, jámbor szolgám — mosolygott szelíden Péter — nem a húnok kegyetlenségével jöttem, hanem magyar véreim

alázatával és szelidségével... Jelentsetek be Etienne-nél...
— A szolgál, ki az imént elhányta alabárdját, felszaladt a lépcsőn, majd hatalmas termetű, rendkívül díszes ruhájú férfival tért vissza.

— Itt van a hungur ifjú! -- magyarázta a szolgál. — A kapu alatt várja az engedélyt, hogy urunk elé kerülhessen!

A szálfatermetű férfiú meghajolt Péter előtt.

— Kit keresel, idegen ifjú? — kérdezte tiszteletteljesen.

— Etienne palotájának udvarmestere vagyok...

— Mondd meg uradnak, hogy két ifjú érkezett messze magyar földről, kik vele, az ő seregében akarnak a Szentföldre vonulni...

Az udvarmester felsietett a lépcsőn és csakhamar három fokot ugorva a széles márványlépcsőkön, futott lelkendezve vissza Péter elébe.

— Uram vár, kövess, nemes idegen!

Hatalmas, kerek terembe vezették. A padló kőkockáit élénkszinű szőnyeg borította, amely almoháda szőnyeghímzők munkája volt. A keskeny, mennyezetig érő ablakokat beneventi és sienai művészek festményei díszítették. Az egyik a niceai zsinatot ábrázolta, amint az eretnek képprombólók felett itélkeznek; a másik meg szent Silvester pápát, amint megkoronázza Nagy Konstantin császárt. A terem faburkolatú mennyezetén egy provencai szobrász a clermonti zsinat ama pillanatát örökítette meg, amint a tömeg Amiens-i Péter gyújtó szavaira így kiált: «Menjünk, ez az Isten akaratja!» A két ablak között magas elefántcsontfaragású feszület állt, amelyről a Megváltó megdicsőült tekintettel nézett alá.

Etienne fekete bársonyruhában az asztal előtt állott és úgy várta vendégét. Nem volt egyedül. Mellette szikártestű szerzetes állott. A szerzetes, amikor Péter belépett a terembe, összeráncolta homlokát.

— Ismerős nékem ez az arc! — gondolta magában.

Etienne Péter elé sietett és megölelte. Két kezét kezébe fogta és így nézett sokáig a szemébe.

— Tudtam, hogy jössz!... Vártalak!... Valami csodálatos sejtelem súgta, hogy távol keletről kell jönnie valakinek... Valakinek, akit meg kell várnom...

Ruhája alól előhúzta a fekete csontkeresztet és Péter elé tartotta.

— Ide nézz... Veres, csillogó csik futott végig rajta, amikor egy csodálatos hajnalon ágyamban találtam... Mintha eleven test lüktetőn ömlő vére lett volna... És ma reggel, mikor ajkamhoz vontam, hogy megcsókoljam, nem volt már nedves, frissen csillogó a vér, hanem elillant, beszikkadt a kereszt testébe... Ez a jel mutatta az időt, hogy jön valaki, hogy jön, akit meg kell hogy várjak... Igaz, Pappendikosz atyám?...

A szerzetes előbbre jött és fejével intett.

— Úgy van!... Az isteni újjmutatás indulásra szólit...

Aztán Péter felé fordult Pappendikosz:

— Ismerős vagy, nemes ifjú!... Mely földről jöttél Frankonba?...

— A Duna völgyéből, Magyarországról... Budán ültünk hajóra... Egy olasz kereskedő hozott bennüket Genováig...

— Messze utat tettetek meg, nemes barátom! — mondta és mélyen a szemébe nézett Péternek. — És még nagyobb út áll előttünk...

Elienne magyarázta meg a szerzetes szavait:

— A jámbor atya velünk jön a Szentföldre... Nehéz munkában ő és társa az egyetlen segítségem...

— Tiéd az érdem! — hajlongott hízolgón Pappendikosz. — Én csak az Úr szerény szolgája vagyok, ki kötelességét teljesíti... Vajha Frankonnak még sok ilyen jámbor és szerény

Etienne maga mellé ültette Pétert egy széles kerevetre...

fia volna, mint te, akkor csakhamar szabad volna a föld Krisztus országában...

— Isten kegyelméből szabadabbá tesszük! — mondta lelkesülten Péter.

— Ha megengeditek, én távozom! — szólt Pappendikosz és meghajolt a két ifjú előtt.

A két fiú kezet csókolt a szerzetesnek és Pappendikosz méltóságteljes léptekkel eltűnt. Csak amikor az ajtót betette maga után, dörmögött maga elé:

— Kezembe kerültél, gaz hún-fajzat!... Azért a kis budai estéért megfizetek...

Etienne maga mellé ültette Pétert egy széles kerevetre és megsimogatta az arcát.

— Beszélj, barátom... Mesélj el mindent, hogy jöttél el, ki vezértél idáig?...

És Péter elmondott attól a csendes, otthoni téli estétől kezdve, Budán és Génuban keresztül Marseilleig mindent. Hogy szabadították meg az olaszt és milyen hálás volt Nikola Arpeglio. És Mária, Nikola leánya maga hímezte ezt a köntöst, míg Genovában tartózkodott. És...

— És azokkal a kalandorokkal nem találkoztál sehol? — kérdezte hirtelen Etienne.

— Nem, sehol. Hajón jöttünk és ők még bizonyára Budán garázdálkodnak, ha ugyan még ember lett belőlük János és Pajtás üdvözlése után...

— Kicsodák ők?... János...

— János, a szolgám, Pajtás, a kutyám... Hűséges lélek mindkettő...

— Eljöttek veled? — lelkendezett Etienne.

— El... Lenn várnak a palota előtt...

— Hívd fel őket... Hadd legyetek az én palotám vendégei... Szolgád majd elfér az én cselédeim között... Kutyád

legyen velünk... Te is itt maradsz... lesz hely számotokra...

Jelt adott és egy szolga lépett be.

— Eredj le az utcára — parancsolta Etienne — ott találsz egy idegen ifjú lovast... A lovasnak és állatoknak csináljatok lenn helyet, a kutyát hozd fel... Kíváncsi vagyok rá...

Hirtelen ijedt kiáltás, dühös káromkodás és zsvivaj halatszott fel az utcáról. Mintha Pappendikosznak, a jámbor szerzetesnek a hangja lett volna.

— Undok fajzat!... Takarodj... Segítség... Megfojt! Hé, átkozott léha szolgák, mit röhögtök?... Nem látjátok, hogy az Úr jámbor szolgáját marja halálra ez a gyalázatos féreg!...

Péter és Etienne az ablakhoz rohantak és lenéztek az utcára. Nem tévedtek. Pappendikosz kiáltozott rémülten segítségért. De már nem is kiáltozott. Fuldokolt és lihegett. A földön hempergett és valami fekete szörnyeteggel viaskodott. A nehéz rézfeszülettel csapkodta az állat fejét, mely mindenáron a torkát akarta elkapni. Pajtás elől nem tudott elillanni a budai útonálló. Már, amikor a kapuban közeledett, Pajtás hegyesre feszítette füleit és úgy kémlelt a palota felé. Amint aztán meglátta, vagy jobban mondva megérezte Pappendikoszt, János minden erőlködése és csitítgatása ellenére a szerzetesre ugrott és a földre teperte. Akárhogy ütötte, kergette, szidalmazta, a kutya nem ment le Pappendikoszról. Két első lábával mellére nehezedett és az álszerzetes nem tudott mozdulni.

Péter leszaladt az utcára. A bámész és gyáva tömegben keresztülfúrta magát és Pajtásnál termett. Egy kézzel visszarántotta és az állat szükölve és vonítva engedelmeskedett. Pappendikosz feltápáskodott.

— Átkozott féreg! — dühösködött szüntelenül.

— Bocsáss meg, jámbor atyám... érthetetlen ennek az állatnak a dühe... Bizonyára megvadult a tömeg láttára...

— Ha megvadult, köttesd meg!... Csak nem akarsz ezt

a pokol fajzatját a Szentföldre cipelni... Akkor inkább te se jöjj...

És szitkozódva eltávozott.

— Csodálatos ez az állat — mondta Péter, amint fenn volt Etiennenél. — Mint a bárány, olyan szelid...

És Pajtás, hogy bebizonyítsa gazdája szavait, odadörgölődött Etienne lábaihoz és kezeit nyaldosta.

— Azért mégis jó lesz lekötni, ha a Szentatya jön! — mondta Etienne.

A keresztesek útnak indulnak.

PAPPENDIKOSZ lerázta öltözékéről az út porát, széles kalapját megigazította fején és méltóságteljes léptekkel haladt tova. A járókelők és az ifjak alázatosan tértek ki útjából és mély tisztelettel köszöntötlék.

A tengerparton ment végig. A nap magasan fennjárt az égen és úgy nézett alá mosolyra derült, ragyogó ábrázattal, mintha gyönyörködnék Krisztus apró lovagjaiban. A tenger mint széles selyemterítő fénylett. Felcsapó hullámai megtörtek a part falán, fehérén felporzottak és a szeszélyes fodrok olyanok voltak, mintha a végtelen terítőnek csipkés szegélye lett volna. A víz fölött sikoltó madarak csapkodtak. A tenger falánk kalandorai. Egy-egy gyors mozdulattal alábuktak a víz hátára és csőrükbe kapva a csillogó pikkelyű apró áldozatot, felszókkentek a magasba és ott keringtek hosszú ideig.

Pappendikosz gyönyörködve szemlélte ezeket a fűrgé, gyorsröptű és biztosszemű ragadozókat.

— Olyanok, mint én, épen olyanok — állapította meg magában. — Semmi tépelődés; gyorsan és váratlanul lecsapni az ellenségre...

A tenger fölött egy helyen hosszú ideig keringett egy sirály. Nagy, veresnyakú állat volt, kemény csőrrel. Pappendikosz megállt. Figyelte légi pajtását, vajjon hova csap le.

A tenger, úgy látszott, teljesen mozdulatlan, sehol egy folt, egy örvénylő gyűrű. A sirály hirtelen alábukott. Valami ezüstös csíkot láthatott csillogni a napfényen. Rácsapott és belevágta csőrét. De csodálatos, — tünődött Pappendikosz — a sirály nem emelkedik vissza a levegőbe, ott csapkod, vergődik az apró hallal a csőrében. Hirtelen valami fényes szörnyeteg bukik fel a vízből, meredeket szökken a levegőbe, mintha meg akarná kerülni a sirályt. A sirály megfordul, de már késő. A rablóhal kitátott szájában megvillannak a fűrészfogak és a sirály nyakába mélyednek. Vércseppek peregnek végig fehér tollain, majd aláhanyatlik a feje és élettelenül terül el a víz hátán.

Pappendikosz arca elkomorult a baljóslat láttára.

— Veszedelem leselkedik rám a tengeren!... Jó lesz óvatosnak lennem...

Az ifjú keresztések közé sietett. Az ifjak örömmel sereglettek köréje. Boldog volt, ki a jámbor férfiú köntösét illethette.

— Atyám, mikor indulunk? — kérdezték türelmetlen, szent hevüléssel.

— Várjatok türelemmel!... Az idő közelg, csak a velencei hajósokat várom...

— Hány hajóval jön Velence?

— Úgy volt, hogy hárommal! — felelte Pappendikosz. — De Etienne tanácsomra inkább apróbb gályákat vásárolt, melyek át fognak szállítani benneteket... Nyolc gálya és egy hajó...

Pappendikosz tovább ment. A gályákat akarta felkeresni, melyen már harcrakészen várakoztak indulásra az ifjak. Sorba felkereste a keresztesgyermekek tisztjeit, parancsnokait. Ifjak voltak azok is, alig egy-két esztendővel idősebbek társaiknál. A ruházat, élelmezés után érdeklődött. Minden nagyszerű volt. És a hangulat, ó, az ifjú lovagok hangulata kitűnő volt. Ha egymás között voltak, megfeledeztek otthon-

ról, szülőről, ifjú gyermekkorukról, csak a szent feladat, a magasztos cél hevitette őket. És napról-napra többen lettek. Jámbor szerzetesek bejárták Normandia, Burgundia, Gascogne és Arragonia földjét, a német kereskedővárosokat, a hesseni és friauli fejedelemségeket és mindegyik országból seregesen jöttek az ifjak. Nyolcezernégyszázhatvanat számláltak össze a keresztések hadnagyai.

A nyolc gálya már zsúfolásig volt telve.

— Ha várunk — mondta Pappendikosz — még tíz gálya is megtelne... De Etienne indulni akar... A mai napon csodálatos jel figyelmeztette indulásra... Távol magyar földről egy nemes ifjú érkezett és a véres csik Etienne keresztjén eltűnt... Hát azért csak legyetek türelemmel... Amint a velencei hajó megérkezik a derék had számára, indulunk...

Tovább ment, a város keleti oldalára. Végigsietett a tengerpart sötét és ódon házai között, míg végre egyiknél megállt. Vakolatlan, kopott, sárga épület volt. A kapu zárva. Megkongatta a harangot négy különös rántással. Kevés vártatva csoszogás hallatszott. Hajlotthátú, öreg kapus nyitott ajtót és mélyen meghajolt Pappendikosz előtt.

— Lépj beljebb, uram... Odafenn már várnak!

És amint betette a kaput, levette fejről az ezüstösen fénylő parókát és termete délcegre egyenesedett.

— Jöjj, Pappendikosz, a velencei itt van már!

Pappendikosz felsietett a lépcsőn. Az egyik szobában Szavlyevics és egy fekete, szüróstekintetű férfiú várta.

— Ideje már, hogy jössz! — mondta neheztelve az idegen. — Azt hiszed, hajóm hetekig vesztegel a nyílt tengeren?... Már nyolc napja künn vagyunk Montferrat előtt...

— Ne türelmetlenkedj, derék Gnézoni Antonio. Megfizetek várakozásodért!... Hány embered van a hajón?...

— Nyolcvan!

— Nem sok!

— Ott van Jussuf is, a damietti kalmár tizennégy emberével...

— Ők nyolcezernél is többen vannak! — mondta halkan Pappendikosz.

— De gyerekek!... Éretlen tacsók!...

— Miben egyeztél meg Etiennel? — kérdezte Antonio. — Hol szállunk partra?

— Candiában... Onnan Akkonig hajózunk...

— Közben csak Alexandriában szállunk ki! — nevetett gonoszul Antonio.

A kapus lépett be.

— Uram — fordult a velenceihez — evezzek-e ki a tengerre?... Jöhetnek-é?

— Indulhatsz... Reggelre legyenek itt a kikötőben és a gályák mögött eresszék le a horgonyt.. Majd a többi gályával csónakon érintkezünk... Nem szeretek sok keresztet együtt látni...

— Sok lúd disznót győz, nemde? — kérdezte Szavlyevics mosolyogva.

— Van ott a libán kívül más állat is! — dühösködött Pappendikosz.

— Micsoda, te? — kérdezte Szavlyevics.

— Örvezdeni fogsz! — újságolta gúnyosan Pappendikosz. — A két budai gyerkőc is Marseilleben van... No meg az az undok féreg is...

— A kutya?

— Az, a kutya! No, de majd elintézem én a hajón! — fogadkozott Pappendikosz.

— Micsoda ostobaság egy eb miatt annyit fecsegni!... Térjetez inkább pihenni... Reggelre sok dolgunk lesz!...

— Azt hiszem, te sem aludnál oly nyugodtan, ha olyan fenevaddal kellett volna viaskodnod... Majdnem a torkomat harapta ketté...

— Most már másodszor — jegyezte meg Szavlyevics. — Egyszer Budán, most meg itt!... No, de jó helyre kerültek mind a hárman! — Csendesen vetkőzni kezdtek és mindhárman lefeküdtek. Rövid idő múltán kísérteties csend borult a néma és elhagyott házra.

* * *

Reggel, mikor a veszteglő gályák lakói ébredni kezdtek, csodálatosan megkapó látvány tárult eléjük. Közvetlen közelükben mintha a tengerből kélt volna ki, hatalmas háromárbcos vitorlás állt. Magas testét piros és zöld sávok ékesítették, a velencei hajósok színe. Középső vitorláján nagy fekete lobogó lengett. Amint a szél kiterítette a levegőben, látható volt rajta a Boldogságos Anya aranyból és biborból himzett képe, karján az égi Kisdeddel.

A hajó orrán ezüstös betűkkel világlott a vitorlás neve: Tábor. A fedélzeten, az első árboc mentén, sötétbőrű, villogószemű férfi állt, mellén összefont karral. A gályákat és rajta hemzsegő ifjakat vette szemügyre. Jussuf bej volt, a damiatti kalmár. A keresztések a fedélzet korlátjához rohantak és süveglengetéssel üdvözölték a velencei vitorlást.

Jussuf intett arab szolgálainak és eltűntek a hajó fedélzetéről. Ő maga is lesietett a kamrájába, nehogy észrevegyék.

A hajó legénysége is eltűnt. Antonio nyolcvan hajóslegényről beszélt Pappendikosznak, de alig öt-hat sürgölődött a fedélzeten. A kötelekkel bajlódtak.

Pappendikosz és Szavlyevics Etienne palotája felé sietett. Ott már tudtak a hajó érkezéséről. A háznép a palota ablakából gyönyörködött a velencei vitorlásban.

A két álszerzetes belépett a terembe.

— Üdvöz legyetek, fiaim — köszöntötték Etiennet és Pétert. — A velenceiek imhol megérkeztek és ha úgy tetszik, hozzáfoghatunk a készülődéshez... Vagyonodról és javaidról gondoskodj, hogy méltó kezekben legyen, míg távol vagy...

— Nagybátyám, Chaloni Bernát lesz házam gondviselője... Ő rendelkezik mindenben és ha netán a szükség úgy kívánja, gondoskodni fog újabb csapatok és pénz útnakindításáról...

— Helyesen cselekedtél, fiam! — bölintott Szavlyevics. — Az Úr Jézus dicsőségre vezeti fegyvereidet, de azért számolni kell az első idők nehézségeivel... Két nap multán úgy szeretném, ha indulhatnánk... A holnapi napot meg kell várnom, mert két szerzetestársunk jelezte jövetelét Spalatóból...

— Jámbor atyám — szakította meg Etienne Szavlyevics szavait — az este vendégek érkeztek palotámba... Montpellier püspöke három jámbor szolgáját küldte hozzám, kik szintén velünk tartanak...

Szavlyevics meghajolt.

— A tudós és nagyhirű Innocent püspök rendünknek bizonyára csak legkiválóbb fiait küldte el hozzád... Hol vannak jámbor testvéreink?

— Bizonyára lementek a gályákat megszemlélni... Mindhárman jártak már a Szentföldön és tanácsuk csak hasznos lehet...

— Helyesebb lett volna, ha megvárnak bennünket... Az olaszok kapitánya nem szívesen enged ismeretleneket hajójára...

A három szerzetes azonban, kiket valóban Montpellier püspöke küldött az ifjú keresztések segítségére, nem a velencei gályára mentek, hanem sorba járták a nyolc kisebb gályát, melyen az ifjú keresztések voltak elszállásolva. Mindegyikhez volt egy-egy kedves, lágyan csengő, meleg szavuk, megsimogatták láztól piros, hamvas arcukat és gyönyörködtek a szent tűzben, mely szemükből sugárzott.

A második gályán, melynek parancsnoka a szász Kohlbach volt, hosszabb ideig nézelődtek a montpellier szerzetesek.

— Mondjátok fiúk — kérdezte a legidősebb szerzetes — fegyvereitek hol vannak?... A tüzet és harci készséget látom szemetekben, de oldalatokról hiányzik a kard!...

— Jámbor atyám, — felelte Kolbach — a két szerzetes és embereik elszedtek minden fegyvert... E gályák túlkönynyűek, mondták és a nehéz fegyvereket a velenceiek hajójára rakták...

— Úgy is helyes — csóválta fejét a jámbor férfiú — ámbár jobb szeretem, ha a kard a lovagok kezében van, mint a hajó pincéiben...

— Akkon előtt kiosztják a fegyvereket ismét — magyarázta Kohlbach — legalább is ezt ígérték...

— És a tengeren nem gyakoroljátok a fegyverforgatást? — kérdezte a legifjabb szerzetes. — Hisz két hónap alatt, míg odaérünk, elfelejttek fegyverrel bánni...

A szerzetesek csodálkozva jártak gályáról-gályára. Seholy fegyver, egy lándzsa, egy tör, egy faltörő kos.

— Olyanok vagytok, fiaim — mondták az ifjú lovagoknak — mintha ártatlan mulatságra indulnátok... Tán valami nemes játékra készültök, azt hiszitek?...

Visszamentek a partra és Etienne-hez igyekeztek, hogy elmondják néki a látottakat.

— Azonnal adassa vissza a fegyvereket, mit érthetetlen okból elszedtek az ifjaktól!...

A palota felé útjukban már a tengerparton találkoztak Etienne-nel. Péter és a két szerzetes volt velük, Pappendikosz és Szavlyevics, akit csak hírből ismertek.

A jámbor férfiak alázattal köszöntötték egymást. Etienne magyarázta meg kölcsönösen előttük, hogy kicsodák.

— Innocent, a montpellier püspök öngyásága követői...

Bonaventura, Angelus és Adalbert atyák... Ezek pedig segítő-társaim nehéz munkámban, Pappendikosz és Szavlyevics páter a raguzai püspökségből...

— Jámbor testvéreim — mondta Bonaventura atya — különös dolgot észleltem a gályákon... Az ifjaktól elszedték a fegyvereket, üres kézzel, védtelenül indulnak útnak...

— Nagyon helyesen, az én utasításomra történt, — mosolygott Pappendikosz. — Emlékezz, jámbor testvérem, Konrád császár kereszteseirc... Útközben fellázadtak, fegyvert szegtek a császárnak és úgy kényszerítették, hogy félévi zsoldjukat előre fizesse ki nekik... Nem is dicsekedhettek semmi eredménnyel... Nekünk óvatosnak kell lennünk... Ki tudja, milyen izgatók, lelketlen uszítók kerülnek az ifjak közé és ha fegyver van a kezükben, akkor mi, az Úr jámbor szolgálói nagyon gyengék leszünk velük szemben... Azért csak hadd legyen a fegyver minálunk... A velencei hajó pincéjébe hordattam őket, ott vannak egy rakáson... Ime, nemes ifjú, a pince kulcsa! — fordult Etienne-hez. — Legyen nálad, az az ifjak vezérénel...

A montpellier-i szerzetesek meghajoltak Pappendikosz előtt.

— Bocsáss meg a bizalmatlanságért... Látjuk, hogy bölcsen és előrelátón cselekedtél...

Pappendikosz és Szavlyevics egymásra mosolygott.

* * *

Két nap mulván hajóra szálltak a keresztetek. Az ifjak a gályákat lepték el, Etienne, Péter, János, a három frank szerzetes, Pappendikosz és Szavlyevics a velencei hajóra ültek.

A parton a város lakossága gyűlt egybe, hogy elbúcsúzzék az ifjú lovagoktól, kik Krisztus sírjához indulnak. Az Egyház papjai díszes öltözékben vonultak ki a tengerhez és megáldották a gályákat és a lobogókat. A fegyvereket nem tudták megáldani, mert azok a hajó pincéibe voltak zárva.

A városbeliek ajándékokkal és élelemmel látták el őket. Apró emléktárgyakat és édes csemegéket hajítottak a gályákra. Az asszonyok sirtak és a férfiak bátorító szavakkal biztatták őket.

Antonio, a hajó tulajdonosa, jelt adott a horgony felszedésére. A vasmacska versenyt sirt a parton maradt asszonyokkal. Odakötötték a hajó orrához, mialatt a gálya lassan elfordult a parttól. Nyomában az apró gályák és rövid idő múlva kilenc kicsiny, fekete foltot láttak a partonállók tovasuhanni a tenger hátán. A velencei hajó és a nyolc gálya.

Etienne és Péter a süvegüket lóbálták, míg csak halvány vonalakba nem mosódott előttük a város. Mintha fátyolt borítottak volna a partra, előbb könnyű áttetszőt, aztán mind sűrűbbet. Végül teljesen a kékes ködbe veszett minden.

Hirtelen valami meleget érzett Péter a kezén. Lenézett. Pajtás állt mellette és hideg nyelvvel alázatosan nyaldosta gazdája kezét.

— Ó, te gyalázatos — kiáltott rá Péter — nem mondtam, hogy Marseilleben maradsz a paripáknál?...

— Hadd, úgy látszik jobban ragaszkodik a gazdájához, mint a lovakhoz!

Péter megfordult, Adalbert páter állt mögötte.

— Hiszen nem bánom, hogy utánunk szökött, de mit szól majd Pappendikosz atya!... Nagyon haragszik rá...

— Rejtsd el a kamrádba, hogy meg ne lássa! — tanácsolta Etienne.

Mindhárman lementek Péter kamrájába, ahol már János rendezkedett.

Az árulók karmaiban.

MÁR A TIZENHATODIK napot töltötték a tengeren. Nem maradtak a génuai partok mentén. A velenceiek nem szívesen jártak a genovai partok közelében. Szardínia és Korzika között egyenesen Achaja felé tartottak. Az utolsó napokban úgy beszéltek meg, hogy a rhoduszi partokon vesznek fel élelmet és édesvizet, de ettől a tervüktől elálltak. Egyenesen Kandia felé eveztek.

Kandiáig nem is történt semmi baj. A napot a fedélzeten töltötték. Csak este tértek hamarabb nyugovóra. A hálókamrában felállított feszület elé borultak s forró szívvel könyörögtek segítségért.

A gályák hosszú sorban követték a hajót. Nyomukba pajkoskedvű fizéterek és bálnák szegődtek. Mikor azután megunták az utat és látták, hogy semmi eleven eledel a hajókról nem érkezik, felporzották a vizet és más irányba csaptak.

Kandiában két napig vesztegeltek. Eleséget vásároltak, meg a szakadt vitorlák helyébe új vásznat feszítettek. De más is történt, ami csak Péternek tűnt fel. Nem is annyira Péternek, hanem inkább Pajtásnak.

A hajó hátsó részén álltak és onnan néztek ki a partra. Hajóslegények és vásáros árusok lepték el a hidat és jártak ki-be rajta. Hirtelen azonban szűkölni és fészkelődni kezdett

a kutya. Péter nem értette, mi az? Pajtás a part felé ugatott és Péter is arra fordult. Marcona, feketeképű legényeket látott a hajóra lépni. Közökbén fegyver, oldalukon kés és tőr, szemükben baljóslatú elszántság. Észrevétlenül bement Etienne kamrájába és elmondta, mit látott.

— Talán csak látogatók, avagy keleti kalmárok? Közel járunk az afrikai partokhoz...

— Nem keresztény kalmárok!... Pogány arabok lehetnek... Feketék és fejüket veres kendőbe csavarják — mondta balsejtelemmel Péter.

— Menjünk át Bonaventurához és társaihoz! — szólt Etienne.

A három szerzetes a kerek ablaknál állt. Ép azt nézték, micsoda idegen legények lepik el a hajót. Huszonöt-harmincan lehettek.

— Ki adott ezeknek engedélyt, hogy a hajóra lépjenek? — kérdezte Angelus.

— Én nem! — felelte halkán Etienne.

— Menjünk fel Pappendikoszhoz! — szólt Adalbert. — Majd ő felvilágosít bennünket.

A fedélzetre siettek. A vasmacskát akkor vonták fel a mélységből, a hajó indulásra készült. Pappendikosz és Szavlyevics az újonnan érkezett csoport közepén állott. És mellettük Jussuf, kit eddig nem is láttak a hajón.

— Pappendikosz testvérem — kérdezte Bonaventura — kik ezek az emberek és hogy kerülhet Saladin ivadéka keresztések hajójára?...

— Jámbor testvérem — felelte Pappendikosz leplezetlen gúnnyal — csak Alexandriáig visszük e nemes vitézeket... Kandiai ismerősök...

— Nem tudod-e — kérdezte indulatosan Péter — hogy Etienne engedelmével senki sem utazhat a hajón?...

— Hohó! — kiáltott közbe Antonio — ez a hajó az enyém... Legfeljebb gályáitokra nem engedtek senkit... De az én barátaim, mint az érdemes Jussuf bey és vitézei, mindenkor tárt karokra találnak hajómon...

— És ha még egyszer beleavatkozol a dolgomba, kölyök — szólt most Pappendikosz, — leütlek, mint a kutyát...

A kutya szóra hegyezni kezdte a füleit Pajtás. Pappendikosz mögé került észrevétlenül és csendben leült.

— Nem jámbor szerzetes ajkára valók e kemény szavak! — szólt ártatlan szelidséggel Péter.

Pappendikoszt elfutotta a méreg. A budai eset is eszébe jutott s mintha homlokán érezte volna még Péter kemény öklét. De türtőztette haragját, még nagyon közel voltak a part-hoz és korai lett volna a bosszú órája. Azért inkább a kígyó óvatos ravaszságával visszahúzódott és igyekezett elfeledtetni a kellemetlen pillanatot.

— Bocsáss meg, nemes lovag — hizelkedett Péter felé fordulva — iménti durva szavaimért, melyek valóban nem méltók az Úr szolgájához... De sok bosszúság ért a mai napon...

Szavlyevics és Antonio gúnyos mosolyt fojtottak el. A hajóra szállt marcona legényeket pedig Jussuf kergette széjjel a fedélzetről.

De azért Péter és János résen voltak. A frankokat talán megtéveszthették a kegyes szavak és gonosz hazudozások, de Péter már bizalmatlanságot fogott. Sem Pétert, sem Pajtást nem lehetett megtéveszteni. Valahányszor a közelében érezte Pappendikoszt vagy Szavlyevicset, morgott, fogatvicsorítva erőlködött, hogy kamrájából, hol zárva tartották, kिरontson. És még valaki volt a hajón, kit sem szép szavakkal, sem hazugságokkal nem lehetett félrevezetni. Bonaventura atya, a montpellier-i jámbor szerzetes, kinek az első pillanattól fogva nem tetszett Pappendikosz sötét és gonosz tekintete.

Pappendikosz és cinkosai is érezték, hogy elvesztették a keresztések bizalmát. Gyanakodók és mindenben kételkednek.

— Különösen a két magyar! — mondta Szavlyevics. — Őket kell legelőször láb alól eltenni . . .

Éjszakánként összegyűltek Antonio kamrájában, ahol Pappendikosz és Szavlyevics vitték a szót. Jussuf csak helyeslőleg bólintott és nagyokat szítt hosszúszerű csibukjából.

— Leghelyesebb volna — mondta Antonio — még várni néhány napot . . . Ha kiértünk a tengerre, hozzáfoghatunk a tervhez . . . Most még közel járunk a parthoz és találkozhatunk valami keresztény hajóval . . .

— Evezzünk közelebb a fatimidák partjához . . . Onnan már nem fenyegethet veszély! — mondta Jussuf és nagyot köpött.

A gályák valóban délnek, majd hirtelen kelet felé fordultak. A napok unalmas várakozással és kétségekkel teli reménykedésekkel teltek el. De az éjszakák hosszú és feszült, rejtelmes izgalmakkal vánszorogtak csak tova. Ha viz alá bukott a tenger pereméről a véres nap és feljött az örök vetélytárs, az irigységtől sápadt hold az ő ezüstös hadával, úgy látszott, örökké tart az éjszaka uralma. Sötét árnyak suhantak tova a fedélzeten. Mintha nagy raktárakat üritettek volna ki, ládák és hordók gördültek tova a keresztések fölött.

Péter kinyitotta kamrája ajtaját és figyelni kezdett. Cszozgó lépek zaja hallatszott a közelben. Majd mintha valaki futva közeledett volna kamrájuk felé. Talán csak a folyosón akart végigszaladni valamiért. Az egyik arab volt. Arab a keresztés hajón!

Péter halkán kinyitotta a sötétben az ajtót és egy rudat tartott a rohanó arab elé. A fickó nem látta a veszedelmet és felbukott. Hirtelen négy kar nyúlt feléje és mielőtt felkiálthatott volna, berántották a kamrába. Száját betömtek. Azután

leráncigálták róla a ruháját, a rövid mellényt és színes, bő bugyogót. A hosszú, fehér kendőkből fejére csavart turbánt is leszedték róla a piros fezzel együtt. János öltötte magára. Arcát valami dióféle gyümölcs olajával barnára mázolta, hogy senkisé ismerhette meg. Fogai fehéren csillantak elő sötétre olajozott bőre mögül. Serkedező, felfelé kunkorodó bajuszát lesimította és már úgy konyúlt alá, mint öreg muzulmán lelógó, harcsabajusza.

Az igazi arabot megköltözték és a sarokba vetették. Pajtásnak volt gondja rá, hogy meg ne mozdulhasson.

János kiosont az ajtón. Végigfutott a fedélzeten, mintha valami sürgős dolga volna. A többiek közé vegyült. A sötétben nem ismerték fel, különben is arab ruházata nem tett senkit gyanakvóvá.

Tovább osont. A «vezérek» kamrája felé. Csak azok beszédét hallhassa! Mért van éjszakánként ez a nagy sürgés-forgás, lőtás-futás? . . . Mért nem alusznak éjszaka, mint más becsületes lélek?

Antonio kamrájából még fény szűrődött ki. Az ajtó előtt zsákok voltak és János úgy tett, mintha azokkal bajlódna. Közben minden szóra figyelt.

— Én azt mondom — hallatszott Jusszuf hangja — hogy a következő éjjelen meglepjük őket . . . Közel járunk az afrikai partokhoz, veszély nem fenyeget bennünket! . . .

— A hajó pincéit kirakattam — mondta Szavlyevics — oda becsukhatjuk őket . . . Alexandriáig nem hálnak éhen . . .

— Ha nagyon éhesek lesznek — röhögött Pappendikosz — falják fel a kutájukat . . .

János leejtett egy zsákot ijedtében.

— Vajjon mit forralnak ezek az istentelen latrok? — gondolta.

Odabenn valaki meghallotta, hogy zsák puffant a földre.

— Csend, mintha idegen járna! — szólt Antonio.

János a hátára kapott egy zsákot és elindult. Amikor Antonio kijött és utána nézett, csak egy zsákhordó arabot látott.

János visszafutott a kamrájába. Ott már türelmetlenül várták.

— Mi az, fiam, hol jártál? — kérdezte Bonaventura.

— Mindjárt, atyám, elmondom, csak ezt az alkalmatlan tanut eltávolítom — szólt János.

Nyalábra fogta az összekötözött arabot, kidugta az ablakon és csendben, egyszerűen beejtette a tengerbe. A víz nagyot loccsant, széles gyűrű kerekedett, ahol az arab a vízbe esett, de egyéb zaj nem hallatszott.

— Isten bocsássa meg bűnömet, atyám — mondta szomorúan János — de ezt meg kellett tennem, . . . Úgy látszik, erre a ruhára még szükségem lesz, de az arabra nem . . .

És elmondott mindent, amit hallott.

★ ★ ★

A következő éjszakán nem mertek lepihenni a keresztes ifjak. Sűgva és titokban járt szájról-szájra a hír, hogy a velenceiek és a kandiai arabok valamire készülnek. Legyetek résen! A legnagyobb veszedelem az volt, hogy a fegyvereket elszedték tőlük. Csupaszz kézzel mégsem védekezhetnek!

Már éjfél felé járt az idő, amikor elnyújtott, hosszú kiáltás hallatszott a fedélzetről. Majd mintha végtelen sorban léptek zaját és fegyverek csörrenését hallották volna.

Pappendikosz és Antonio osont csendben Etienne kamrája felé.

— Előbb a vezért! — mondták.

De a vezér hálófülkéje üres volt. Már előző este átköltözött Péter kamrájába, ahol mindhárman együtt voltak. A mellettük levő kamrában a három szerzetes lakott.

— Nem baj — mondta Pappendikosz. — Odaát lesznek a magyarok cellájában... Legalább mind a hármat egyszerre elintézzük...

Hátraszólt a martalócokhoz:

— Aztán közelembe legyetek a kötelekkel!

Kopogtak a kamra ajtaján. Belülről jóízű horkolás halatszott.

— Alusznak! Annál jobb! — nevetett Jusszuf.

— Baltát ide és csendben kifeszíteni az ajtót!

Zajt ne üssetek! — adta ki az utasítást Pappendikosz.

Odabenn feszült várakozással lesték a történőket. Péter és János az asztalt széjjeltörték és a lábaiból rögtönöztek fegyvert. Amint az ajtó megnyílt, János hatalmas szökkenéssel Pappendikosz mellének ugrott. A görög kalandor a nem várt támadástól visszahanyallott és a földre bukott. Többé fel sem kelt. Pajtás, ki a sarokból leste és szemlélte a dolgokat, villámgyors mozdulattal már Pappendikoszon termett. Most jobban kapta el a torkát, mint annakidején a budai utcán. Fogait nyakába mélyítette, ráncigálta, harapta, tépte és addig meg nem nyugodott, míg hatalmas húscafatot ki nem tépett a görög torkából. Vér freccsent ki, mely a kamra mennyezetére szökkent.

Antonio és a kalandor hajósok, kik mögötte álltak, a kutyára vetették magukat. De már késő volt. Cinkostársuk ott fetrengett a padlón és halálos vergődésében a deszkákat marcangolta. Antonio lehajolt barátjához. De egy hatalmas ütés majdnem Pappendikosz mellé szédítette. Felugrott és Péterre vetette magát. Etienne már ott hevert megkötözve a kamra padlóján. A négy legény gazdájuk segítségére sietett és Péternek estek. Az egyik kötelet szedett elő, hogy hurkot vessen a nyakába. De Pajtás egy ugrással a vállán termett és csuklóját, melyre a kötél volt csavarva, kettéharapta. A legény fel-

ordított és karjához kapott. Antonio, tőrét kezébe kapva, mindjobban a sarokba szorította Pétert. De hirtelen János jött vissza, ki a szomszéd szerzetesek segítségére sietett. De ott már elkésett. Azok is, megköltözve, már a hajó pincéjében fetrengtek.

Amint meglátta Antoniót tőrrel kezében gazdájára törni, rávetette magát és kicsavarta kezéből a gyilkos szerszámot. Antonio felhördült és nagyot kiáltott, amikor az araböltözékű Jánost meglátta.

— Gaz áruló — kiáltott rá — a keresztésekkel cimborálsz?

Jusszuf és emberei értek oda és szemügyre vették Jánost. Senki sem ismerte közülök. A ruházata, a bőre, a tekintete szakasztott olyan, mint az övék, de sehogysem tudnak emlékezni, mikor került a hajóra.

Pétert megkötözték és hátralökték, de Jánost nem bántották. Akadály nélkül jutott a fedélzetre az arab legények közé. Arcáról vér csurgott, valószínűleg Pappendikosz kifreccsent vére, szemei különös tűzben égtek, ami szent borzalommal töltötte el az arabokat.

Szóltak hozzá, de János nem válaszolt. Igaz, hogy nem is értett a nyelvükön. Némán nyitottak neki utat. Azt hitték, eszelős és az arabok tisztelettel és szent borzalommal tekintenek arra, kinek Allah megzavarta elméjét. Jánosról is azt hitték, hogy meghibbant.

És mialatt a keresztiesifjak a pincében senyvedtek és rettegetek a borzalmas bizonytalanságban, János mint csendes kába járt-kelt a hajón. Csak Szavlyevicset kerülte félve, Szavlyevicset, aki esetleg felismerheti és megmondhatta volna, hogy kicsoda ez az eszelős tekintetű arab, kibe a Próféta szelleme költözött. De szerencséje volt. Nem találkozott Szavlyeviccsel.

A hajón járt-kelt, rendesen a mozlim arab legények között, kik titokban ételt raktak néki félre. Arra, hogy egyik társuk

eltűnt és nem került többé elő, nem is gondoltak. A keleti ember nem gondolkodik. Elvégzi, amit rábíznak, teljesíti a parancsot, ha ételt kap, eszik, ha itt az ideje, imádkozik, ha fáradt, alszik, de nem gondolkodik. Legfeljebb csak a mosakodás idején, amikor arcra borul Allah előtt és imádja az ő prófétáját, aki egy az égen és a földön.

De semmi egyébbel, ami nem órá tartozik, nem törődik.

Az alexandriai rabszolgapiacon.

TÁVOLI homályban felcsillantak Alexandria tornyai. A mecsetek karcsú kupolái az ég felé meredtek és zöld tetejük, a Próféta szent színe, mintha felolvadt volna az izzó napfényben. A parton fehérburnuszos, fekete-arcú férfiak. Edesszai, ejubida és almohádi kalmárok, kik az európai hajókat lesték. Már napok óta künn sűrögtek és ácsorogtak a tengerparton, mert hirlett, hogy a damietti Jusszuf hajói érkeznek meg nagy árúrakománnyal.

Két öreg, szakállas arab beszélgetett a parton. Az egyik előkelőbb, méltóságosabb tartású öreg kalmár volt, mellényét gazdag aranyhimzés díszítette. A másik egyszerűbb, szerényebb öltözetű arab volt.

— Mit gondolsz, Ali — kérdezte az előkelőbb arab — milyen árút hoz Jusszuf?

— Úgy tudom, csak ifjakat... Fiúgyerekeket, akik Haiffa ellen akartak vonulni...

— Ügyes ember ez a Jusszuf! Ügyes és szerencsés... Más csak néhány rabszolgát tud összeszedni, ez mindjárt nyolc gályával...

— Kilencel, uram, kilencel! — felelte irigyen Ali.

— És mind fiúgyerekek?... Leányok nincsenek a gályákon?...

— Nincsenek! — felelte Ali. — Csak fiúk... Keresztesek... Ibrahim felnevetett.

— Jó helyre kerülnek... Majd itt cepelhetik a keresz-
tet!... Úgyis nagyon áhítoztak utána...

— Azt hiszem, jönnek!... — kiáltott Ali — most fordul-
nak be a Mueddin-szigetek között...

A kilenc gálya valóban feltűnt a parton állók előtt.

Alig egy óra múlva kikötött a hajó. A nyolc gályát künn
hagyták még a tengeren, mert nem tudták, hogy elkel-e az
egész rakomány? Az alexandriai rabszolgakereskedők jó árat
fizetnek ugyan, de kétséges volt, hogy ennyi rabszolgára szük-
ségük van-e? Azért csak a nagy hajó kötött ki és ha meg-
alkusznak, majd a gályára viszik az érdeklődőket.

A kereskedők megrohanták Jusszufot és Antoniot. Tra-
pesunti, iconiumi, arméniai és edesszai kalmárok látatlanban
megvásárolták a nyolc gálya rakományát. Hogyne, csupa ifjú,
14—16 esztendőes ifjú, erős és ép gyerek!... Micsoda nagyszerű
építőmunkások, hintóhordozók meg harcosok is lehetnek
ezekből!

Ibrahim, aki maga is iconiumi rabszolgakereskedő volt,
négy gályával vásárolt belőlük és partra sem engedte őket
rakni. Megnézte a rakományt, kifizette csengő aranyakban az
árát és már fordultak is tovább kelet felé.

Néhány nap alatt elkelt a gályák rakománya. Csak a
hajón elzárt ifjak voltak még Jusszuf birtokában.

Igaz, hogy Szavlyevics azt javasolta, hogy Etiennet el se adják,
sokkal több váltságdíjat fizet ő magamagáért, ha szabadon
bocsájtják. De ezt a tanácsot hamar elvetették.

— Ostoba! — szóltak rá dühösen — majd visszaenged-
jük hazájába, hogy soha többé frank partokra ne mehessünk...
Inkább csak maradjon ő is itt...

A megmaradt nemes ifjakat, vagy háromszázat, rab-

szíjra fűzték és úgy hajtották be a városba, a rabszolga-piacra.

A keskeny sikátorokban, amerre elmentek, kíváncsi fejek kandikáltak utánuk a szennyés, apróablakú, rostéllyal ellátott házakból. Egyikből-másikból még fájdalmas kiáltás is hallatszott, talán valamelyik arab házából kiáltott utánuk egy rabszolgának eladott keresztény szolgálólány.

A menet tovább vonult. Közel a tengerparthoz, széles téren, hatalmas, gazdagoszlopú paloták között volt a rabszolgavásár.

A téren kisebb csoportokban kisázsiai rabszolgakereskedők álltak az árujokkal. De azokat már ismerték az alexandriai vevők. Csenevész férfiak és fejletlen, sápadtarcú lányok voltak egymáshoz láncolva.

Antonio négy cölöpöt veretett le a földbe, köteleket vont köréje és azokba terelte az elcsigázott ifjakat, Etiennét és társait. A három szerzetes magasra tartott feszülettel járt az ifjak előtt, szemükben halálos szomorúság ült, hogy ime, Krisztus kedvencei mily siralmas sorsra jutottak.

— Ne sirj, atyám — vigasztalta Péter Bonaventura atyát — az Úr útjai kiszámíthatatlan bölcseségűek!...

— Nyugodjunk meg az Úr rendelésében! — hajtotta le fejét Adalbertus.

A négyszögbe szorított rabszolgák köré bámész kíváncsiak hada sereglett. A csöcselék és a léha, dologtalan söpredék, szennyes külvárosok lebzselő hada. Az előkelők, akik vásárolhatnak, ma már nem jönnek.

Az égre ezüstös fátyoltakaró nehezedett és csak néhány csillag világította meg a szomorú teret. A meleg elbágyasztotta az amúgyis kimerült, agyoncsigázott kereszteseket, a csupasz földre heveredtek és csakhamar álomba merültek.

A távolból hosszú, elnyújtott kiáltás hallatszott, az imára

Ne sírj, atyám — vigasztalta Péter Bonaventura atyát.

Székely N.: Krisztus apródjai.

hívó muezzim hangja jelentette az igazhivőknek az estéli imádság idejét.

A köteleken kívül a fegyveres arabok, Jusszuf emberei jártak körül és vigyáztak a keresztesekre.

Csak János nem volt köztük. A nagy sokaságban fel sem tűnt a tovasurranó, arabköntösű fiú. Bántódás nélkül került a városba.

Eleintén maga is csodálkozott, hogy mily félve és tisztelettel térnek ki útjából. Később aztán, amikor látta, hogy minél bárgyúbb arcot vág és minél kábább a tekintete, annál nagyobb tisztelettel nyitnak neki utat az arabok, sokkal bátrabban járt-kelt közöttük.

Azt hitték, Allah elvette az eszét. Ő pedig azalatt figyelt, hallgatódzott és csakhamar eltanulta az arabok nyelvét.

A nap már biborba öltöztette a várost. A tengeri ködpára, mely mint könnyű fátyol úszkált a paloták fölött, eltűnt, elolvadt a levegőben. A biborsugarak köré a nap aranszálakat sodort.

A paloták kertjéből a gránátalma és narancsfa ágai hajoltak ki az utcára. A kövezeten datolya és szétzúzott füge maradványai heverték szanaszét. Ciprusi halászok tengeri csigákat, pókokat és különös testű, tüskés halakat árultak az előkelők asztala számára.

Az út közepén ragyogó gyaloghintó alatt görnyedtek melitai rabszolgák. Arcuk verejtékgöngyöktől csillogott és tüdejük úgy tágult, mint tavaszi szélben a vitorla szárnyai.

Megálltak és letették drága terhüket, hogy kifűjják magukat. De a gyaloghintó mögül hatalmas testű berber szolga ugrott elő és ostorával végigvágott a rest rabszolgákon. A szerencsétlenek ijedten hajoltak le, felkapták a hintót és loholtak tovább.

A hintóban Murredin effendi, a gabonavásárló kalmár ült. A rabszolgavásárra igyekezett.

A rabszolgavásár volt az akkori idők szórakozóhelye. Kimentek, ha nem is vásároltak, végigmustrálták a messze-földről, idegen országokból érkezett árut, a gyaur-kutyákat, kiket a világ minden tájékáról idehordtak Alexandriába, a tudomány, a művészet és a gazdagság városába. Mint régi római polgárok a pnixeken és agórákon, úgy töltötték a gazdag alexandriaiak idejüket a rabszolgapiacon. Nézelődtek, beszélgettek, ázsiai és európai hírekre figyeltek, új események iránt érdeklődtek és főleg az tette őket kíváncsivá, mi történik Akkontól Damaszkuszig a keleti khalifák birodalmában. A rabszolgakereskedőket azzal bosszantották, hogy lebecsülték árujokat, de néha, ha találtak valami szemrevaló szolgát, meg is vásárolták. Igaz, hogy a «kirakott» szolgákért nagy pénzt kellett fizetni, mert a silányabb fajtájút, vagy kisebb értékűeket a hajón adták már el, néhány százat egyszerre. Amelyiket kihordták a partra, az különleges, finom «áru» volt. Tudós, művész, aki sok mindenféléhez értett, vagy dúsgazdag nemes, kiért még váltságdíjat is fizethetnek.

Murredin gyaloghintója megállt. A nemes arab kiszállt és a szolgák, mint elgyötört állatok, leheveredtek az út szélére.

Szavlyevics, aki levetette már szerzetesi öltözékét, Murredin elé sietett és derékig meghajolt előtte.

— A nemes Murredin mindig megérzi, ha valami különleges áru érkezik! — hízelt Szavlyevics.

— Ne karattyolj annyit, hazug eb, — válaszolta Murredin — a multkor is becsaptál azzal a csillagjós öreggel... Azt hazudtad, huszonöt esztendőre megjósolja a jövendőt és a negyedik napon meghalt...

— Haj, uram, — felelte Szavlyevics — saját magának

senki sem tud jövedölni... És különben is négy napra előre jövedölni nem is érdemes...

Jusszuf lépett közéjük. Murredin végigmérte tekintetével.

— Ha én volnék az igazságos Husszein,... Allah növesse meg élete árnyékát... mind a kettőtök hátából szíjjat hasíthatnák! — mondta.

— Menten meg fog változni véleményed felőlünk, ha megtekinted raktárunkat! — válaszolta Szavlyevics.

Murredin unottan nézett el a rabok fölött.

— Csupa gyaur siheder!

— Van itt gyaur dervis is... Szerzetesek!... A frank kalifa országából hoztuk őket! — magyarázta Jusszuf.

— Akkon ellen ingerelték népüket... Valami nyolcezer ifjút csődítettek keletre, Szaladin vitéz serege ellen... De már a tengeren elfogtuk őket! — hazudozott Szavlyevics.

Murredin közelebb ment a rabokhoz. Selyemkaftánját összébbfogta, hogy szenny ne érje. Széjjelnézett az elcsigázott, halálrasápadt, szenvedő arcok között, melyeken csak szomorúság és bánat látszott.

— Még ha valami leánygyermek volna közöttük, hazavinném Fatmémnak... játszótársul... De ezzel a vén, mogorva dervissel nem játszhat...

— Sajnáljuk, rabszolgalányokat most nem hoztunk! — szólt türelmetlenül Jusszuf. — De itt van még az alvezérük... Péter nevezetű... A barátját, a fővezért az imént vásárolta meg Ibrahim ibn Szelim, a nagytokájú... De esküszöm neked Allahra, ez különb... Mogur nemzetségű és a hún Etele a nagybátyja volt... Az anyjának az édes testvérbátyja... Tudod, ki volt Etele?... A burgundiai császárlány ura... Aki megverte az aleppói szultánt is...

Szavlyevics elnevette magát, hogy mennyit tud egy ily jámbor muzulmán összehazudozni, amikor az áruját dicséri.

És Jusszuf folytatta:

— Igen, ennek a hún-mogur Péternek a nagybátyja volt Attila, ki a római császárt is megverte...

— Jó, jó, de mit tud ez a nemes ifjú? — kérdezte most már kissé türelmesebben a jámbor Murredin.

— Hogy mit tud? — Ó, nézz csak ide, hogy mit tud!

Odafutott Péterhez, felrázta, hogy lábra álljon. Péter fátyolos, lázas szemmel nézett körül. De a gyengeségtől megsédült és ismét a földre roskadt.

Hirtelen fájdalmas vakkantás hallatszott Péter mögött. Pajtás ugrott oda gazdájához, fejét háta alá feszítette és ülő helyzetbe segítette. Hideg, nedves nyelvvel végignyaldosta Péter forró arcát, aki kinyitotta ismét a szemeit és körülnézett.

— Látod — kérkedett büszkén Jusszuf — ilyen rabszolga ez!... Nem is annyira ő olyan értékes, mint ez az eb... Nem is adom el az ebet, csak Péterrel együtt... Ezer piaszterért megkaphatod mindkettőt...

— Ejnye, gézengúz zsvány — haragudott meg Murredin -- hát mit gondolsz, lopom én a pénzt?...

— Mindegy az énnékem, akár lopod, akár csinálod — dühösítette Jusszuf gúnyolódó szavaival Murredint. — A fő, hogy ezer piaszternél alább nem adom...

Murredin már el akart menni, amikor váratlan dolog történt. Pajtás utánafutott és megfogta széles kaftánját. Murredin csodálkozva állott meg.

— Allah újmutatása ez!... Nos, add őket ide hétszáz piaszterért és elviszem...

— Legyen! — felelte Szavlyevics. — Mivel már Allah is beavatkozott a vásárba...

Murredin kifizette a vételárat és otthagya egyik szolgáját, hogy Pétert az ebbel együtt házába vigye. Aztán beült hintójába és tovább ment a rabszolgák terén.

Péter könnyes szemmel vett búcsút a három atyától, kik rabságában szomorú társai lettek és útnak indult. Kezét egyik lábához kötötte a szolga és a kutya nyakába zsineget vetett.

Így indult el Péter és hűséges, most már egyetlen társa, Pajtás, a keleti birodalom legfényesebb és leggazdagabb városában, Alexandriában, az arabok szerint Iszkanderieben, gazdájának és urának Murredinnek háza felé.

Jánosból Szkender lesz.

JÁNOS egyedül ödögött az alexandriai utcákon. Üres házak kapuboltozata alatt hált és nappal meg a kalmárok negyedében csatangolt. Egy almáért vagy egy kőből arméniai szilváért zsákot hurcolt vagy köveket hordott épülő palotákon dolgozó munkásoknak.

Ha eljött a péntek, az arabok szent napja és az ulemák hosszú sorban vonultak a mecset felé, amelyben a jámbor-életű Ibrahim ibn Omár hamvai nyugodtak, János nyomába szegődött a csapatnak és a tömegbe vegyült. Előbb háromszor körüljárták a szebilt, a templom köré épített csarnokot és csak aztán mentek be a mecsetbe.

Már egy esztendeje élt János ily számkivetett, kóbor életet. A sok csatangolásban megtanulta az arabok nyelvét és már nem járt azzal a kába, eszelős tekintettel, bárgyú mozdulattal, amely a betegelméjűeket jellemzi. A város déli külvárosában élt, messze a tengertől, hol sem ismerős hajóssal, sem ismerős rabszolgakereskedővel való találkozástól nem kellett félnie. A mozlím ruhája, melyet a hajón szerzett, ronggyá foszladozott már, ép olyan szennyes, rongyos csavargóvá vedlett, mint aminők ezrével éltek egy ily tengerparti nagy városban. Arcát ellepte a sötétszínű, selymes szakáll, amely egybeolvadt a pelyhedző

fekete bajuszával. Olyan volt, mint egy szegény, külvárosi mohamedán kamasz és nem mint a hajdani keresztesvitéz apródja.

Ha nem volt munkája, künn csatangolt a bazárok között vagy hanyattfekve a selymes pázsiton, szembe nézett a forrón letűző nappal. De senkisémet bántotta, senkisémet kérte tőle számon, hogyan, kivel, mikor jött Alexandriába.

Sokszor kimerészkedett az arab negyedből a görög városrészbe, hol oszlopos iskolákban bölcs aggastyánok tanították a messze nyugatról jött ifjakat. De innen elkíváncozott, sem a nyelvüket, sem a tudományokat, mit azok hirdettek, nem értette.

Visszament az arab negyedbe, a karcsú minaretek és mecsetek terére, ahol feltűnés és aggodalom nélkül heverészhetett a napon, mint sokszáz tétlen arab társa.

Keresztény társaival, kiket vele együtt hurcoltak Alexandria rabszolgapartjára, nem találkozott. Ha látta is volna őket valahol, utcán, fényes nappal, meg nem szólíthatja őket, mert őt is elárulják. És ha Mohammed igazhitű fiai észreveszik, megtudják, hogy hitetlen, tisztátalan gyaur lopakodott középük, hogy szent hitüket kilesse, szertartásaikat kigúnyolja, karóba húzzák vagy kitolják a szeméit. Ezért félt és óvakodott, nehogy egyetlen is találkozzék.

Az Omár-mecset előtt heverészett dologtalan társai között. Alexandriában még az arabok is nagyon különbözők voltak. A világ összes igazhitű mozlímjei itt gyülekeztek, itt reménykedtek, itt lebzseltek, mert Alexandria abban az időben a világ tudósainak, de léha naplopóinak is fővárosa volt. Ahogy ma Párizsba özönlenek a világ minden tájékáról kíváncsi bémészok és tudásra szomjas kutatók, úgy lepték el akkor Alexandriát, a gondolkodásnak és tudományoknak fővárosát.

A tereken ott hevert az Almohád birodalom minden partjának sőpredéke. Granadai mórok morabita feketékkel és

asszénai szírek medinai berberekkel. A feketétől a barnán keresztül a leghalványabb árnyalatig, minden arab fajta képviselve volt itt. És mint a legrégebb időtől fogva mindmáig, tétlen heveréssel és dologtalan csatangelőssel töltötték el idejüket. Ha munka kínálkozott, undorral fordultak el az ajánlattevőtől, ha valaki alamizsnát dobott feléjük, szitokkal és gúnyos szavakkal köszönték meg, amiért olyan *keveset adott*. Mert Allah és az ő bölcs prófétája előírják az alamizsnaosztást épügy, mint a gyakori mosakodást. A szegénynek *joga* van az alamizsnához. Ha pedig nem ad a hatalmas nagyúr, vagy keveset ad, ép olyan szennyes az ő lelke, mintha sohasem mosakodnék. És hiába mossa az ilyen naponként harmincháromszor az ő kezeit, bizony tisztátalanok azok Allah előtt, mert az irigység szennye tapad hozzá.

Ezt János is megtanulta arab társaitól, aminthogy eltanulta a mosakodások és a földreborulások idején mondandó imákat is. De époly gyorsan szokott el a munkától, a kinlódó, robotos küzdelemtől is. Minek dolgozzék, ha a tétlenségből is megél, tanították társai. És nem dolgozott semmit, csak heverészett. Gyönyörködött a napfényben és a virágokban, Allah különös teremtményeiben és az igazhitűek gazdag pompájában, kiket Mohammed — Allah oltalmazza őt — a világ első népévé tett.

Ott heverésztek az Omár-mecset előtt, míg csak a müezzim jámbor szava az estéli imádsághoz nem szólította őket. Felcihelődtek és beléptek a mecset belsejébe. Arcra borultak és felkúsztak a kubbéig, mely a szent ősök hamvait rejtette. Az imádság végeztével aztán talpraállottak és végignézték a gyülekezeten, mely a medence körül vagy az oszlopok között figyelte az ulema szavát. Szemükei végigjártatták az egybegyűlt igazhitű előkelőkön és mindegyik kiszemelte magának a «kegyes adakozót». Amint az ulema befejezte az imát és felhangzott a «Va hajat szidna Husszen!» (Husszein életére esküszöm...)

kezdetű fohász, megrohanták a kiszemelt jótévőt és el nem engedték kaftánját, míg néhány ezüstpénzt nem vetett nekik. Előfordult, hogy ketten-hárman ugyanazt a kegyes muzulmánt szemelték ki, hogy nyomorúságukon könyörüljön. Ekkor előbb nekiestek, alaposan helybenhagyták egymást és aztán a «győző» egyedül vette fel a jogos adományt.

Így történt egyik esti imádkozás idejének szürkületében is. Murredin, a kalmár lépett a szebilbe, barátjával, Ali ibn Musztafával, a selyemkészítővel.

Az oszlopcsarnok elején elvégezték estéli imájukat, arca borultak Allah könyörületessége előtt, elmormolták a kis-Ramadán-bőjtire eső szurát és felkeltek, hogy elhagyják Allah és minden igazhivők csarnokát. Ezt a pillanatot leste négy teherhordó, kik azonban más terhet, mint az életet, sohasem cipeltek. Odafurakodtak Murredin és Ali közé, alamizsnára nyujtották munkától elszokott tenyerüket és várták az adományt. Murredin unottan nyúlt hímzett mellényének zsebébe és egy apró pénzdarabot vetett oda.

— Uram, érdemes Murredin — könyörgött a többi kéregető — gondolj miránk is és fordítsd felénk fényes ábrázodat!

Ali ibn Musztafa még két ezüstöt vetett markukba.

— Ostoba, ne szórd pénzedet a dologtalan naplopók közé! — szólt barátjához Murredin. — Jer, beszédem van veled, sétáljunk a tenger felé...

A két barát elindult a datolyapálmákkal szegélyezett úton. Nyomukba két hosszúranyúlt, sötét árnyék szegődött. A két naplopó, kik nem kaptak Murredintől adományt.

— Ali — kezdte a szót Murredin — arról szeretnék veled beszélni, miként lehetne hajóidon, melyek selyemszálért indulnak Sinopéba, gabonát szállítani Bizáncba... Hajóim most az armén öbölben járnak és nem tudom, mikor térnek vissza...

— Két gályám indul csak — felelte Ali — ha elegendő

mélyek árpád számára, szívesen átengedem... Ámbár ép tegnap kért meg a berber bég, hogy nyersbőröket vihessen rajta Chiosba... Házam és szívem azonban a te számodra áll nyitva...

— Köszönöm, nem csalódtam benned! — hálálkodott Murredin.

— Hallom, ritka, értékes két rabszolgát vásároltál! — tért át Ali a nyersbőrökről a rabszolgákra.

— Csak egyet! — mosolygott Murredin. — Valamelyik hitetlen országból származó ebet... Csodálatos állat... Ha a Korán nem tanítaná az eb tisztátalanságát, hajlandó volnék hinni, hogy valamely igazhitű bölcs szelleme lakik benne...

— Két állatról hallottam — mondta Ali összevont szemöldökkel. — Az én új szolgálóm mesélték... Én is vagy három hitetlen ulemát vásároltam, azt mondják, a frank főmufti szolgálói voltak és ők beszéltek, hogy te vásároltad meg azt a szittyá gyereket kutyájával együtt...

Inkább az ebet a fiúval együtt! — mosolygott Murredin. — Különbben ha kíváncsi vagy rá, holnap elküldöm hozzád... Fatmé úgysis készül lányodhoz és majd magával viszi az ebet... az estéli órákban...

A két arab tovább sétált még. De a két kísérő árnyék megállt és visszafordult.

Tehát holnap! — sügták egymásnak.

— Holnap, Murredin háza előtt! — felelte a másik.

— Hadd legyen részes a szerencsében! — szólt bele vidáman egy harmadik hang.

A két cinkostárs felnevetett.

— A legjobbkor jössz Szkender — mosolygott a két csavargó.

János volt, aki Alexandria tiszteletére a Szkender nevet vette fel.

— Murredin lányát kéne holnap elfogni és néhány napra elrejtteni, míg apja ki nem váltja. Azt hisszük, egy hét múlva jobban kinyitja a markát.

Szkender hangosan felnevetett.

— Ördögi fickó vagy, Bivalyfejű! Hát ha akarjátok, szívesen segíték nektek... Csak az osztozkodásnál is ott akarok lenni! — tette hozzá gúnyos nevetéssel.

— Nem fogunk összeveszni! — biztatta a Bivalyfejű. — Csak idejekorán légy ott Murredin háza előtt...

A két csavargó délnek indult és János, most már Szkender, a városnak vette útját.

A hold már kidűgta irigy, sárga képét, amikor Szkender a bazárok negyedébe érkezett. Aznap bizony nem sokat evett és inkább csak támolygott, mint járt. Zsebében egy ezüst piaszter lapult, amit az este kapott valamelyik kegyes adakozótól. Az élelmiszerbódék sikátorába tért be, hogy valami gyümölcsöt és kenyeret vásároljon. A levegőben dinnye és narancs illata terjengett a romlott datolya és füge szagával vegyülve. A keskeny, piszkos házakból párolgó ruhák bűzét hozta feléje a szél.

A lába beleütődött valamibe és a földön mintha pénz csörrenését hallotta volna. Ijedten kapott zsebéhez, azt hitte, az ezüstdarab csúszott ki mellényéből. De az helyén volt. Megtapogatta jobb hüvelykujjával és megnyugodott. De most meg mintha a ballába ütődött volna valami furcsán kemény tárgyba. Lehajolt. Zacszó volt, duzzadt, tömött erszény, aminőt ciprusi kalmárok hordanak mellényük alatt, nyakukba varrva. Kinyitotta és belenyúlt. Ujjai remegve turkáltak a fénylő és zörgő érc között. Tenyerére vett néhányat és a hold felé tartotta. Szép, sárga aranyak voltak. Sárgák, mint az imént még irigy és szívtelen hold, de most, mint a mosolygó és vidáman kacsintgató holdvilág. Aranyak voltak, szépcsengésű, drága aranyak, melye-

ket talán valamelyik trapezunti vagy iconiumi kalmár vesztett el Alexandria kalmárnegyedében.

Már nem volt fáradt, nem volt éhes, nem volt álmos. A súlya után ítélve, nagyon sok arany lehetett benne. És ez elfeledtetett vele éhséget, fáradságot, álmot. Hazasietett szállására, bezárkózott és számlálni kezdte aranyait.

A nap még nem hanyatlott alá, de a hold már a fűgefák levelei mögé húzódott, amikor a két csavargó Murredin háza előtt ólálkodott.

A palotából kacaj, gondtalan jókedv és öröm zaja hallatszott ki az utcára.

— Cserben hagyott a barátod! — dühösködött az egyik csavargó Bivalyfejűre. — Kár volt beavatni... Inkább másnak szóllunk volna...

— Elegendően leszünk ketten is! — vigasztalta Bivalyfejű a társát. — Két teherhordóval elbírunk!... Még négygyel is...

Két rabszolga a selyempárnákkal bélelt gyaloghintóval a kapu elé állt. Rövid idő multán karcsú, könnyedjárású, fiatal leány lépett ki az utcára. Arcát könnyű selyemfátyol borította, mely fölött csak két feketén csillogó szeme ragyogott elő. Haját drágaköves csattok szorították össze. A leány belépett a hintóba és leült. Mögötte, kivont lórral, hatalmas termetű rabszolga lépdelt és mellette nagy, csontos fekete eb.

— Látod — súgta az egyik csavargó — jó lett volna a harmadik segítség!

A két rabszolga felkapta a hintót és gyors léptekben megindult. Mögöttük, majdnem futva, a kivont kardú rabszolga, Murredin házának bizalmasa.

Letértek a főútról. Szűk sikátorba fordultak be, mely Ali házához vezetett. A két naplopót, kik nyomukba szegődtek, észre sem vették.

Az utca már üres volt. A bazárokat lecsukták és az igazhitűek ilyenkor a szebilben vannak. A házak között, mint ezüstös kigyó, húzódtott végig az esti homály.

Elhagyott ligeten vitt keresztül az útjuk. Hirtelen, mintha a fáról pottyant volna, két sötét alak vetette magát a kíséző fegyveres rabszolgára. Bivalyfejű a hátába döfte a kését. A rabszolga hanyattvágódott. Fatmé felsikoltott és maga elé kapta fátyolát. Az eb a támadókra ugrott és az egyiknek elkapta a karját, mellyel ép le akart sujtani az egyik hintótvivő rabszolgára.

Ebben a pillanatban villogó szablyával lesujtott valaki Bivalyfejű vállára. Bivalyfejű felordított és a támadónak fordult. De az lovon ült, magasan fölötte volt és ismét lesujtott, most már a csavargó fejére.

— Nesze, gaz útonálló!... Védtelen hajadont támadtok meg, hitvány népség!...

A két rabszolga letette a hintót és a másik támadóra vetette magát.

Az előkelő ifjú leugrott lováról és az útonálló fölé hajolt. Hirtelen azonban kitörő és boldog vidámsággal magához ölelte az ebet és majdnem sirva súgta:

— Pajtás, drága jó kutyám!

Az eb, mely az imént még mint a vadállat rohant a két csavargóra, most az idegen, előkelő ifjú előtt lekuporodott a földre és örömeiben vonítani és szűkölni kezdett.

A gyaloghintóból fiatal leány hajolt ki. Arcát eltakarta a selyem fátyol, csak két fekete szeme és márványhomloka ragyogott elő.

— Köszönöm, ó nemes ifjú, hogy védelmemre siettél! Nélküled bizonyára elhurcolnak e gonosztevők!

— Semmi, ó szóra sem érdemes, szépséges Fatmé, Murreddin büszkesége... Nem engem illet az elismerés szava, hanem kutyádat és derék szolgálódat...

— Kutyámról beszélsz?... Csodálatos, mily örömmel sietett feléd... Feléd, akit sohasem láthatott... És aki a nevét súgtad...

— Allah titkai kifürkészhetetlenek, nemes hajadon!... És valaha, mikor még jó atyám birtokain éltem Dorileumban, nekem is volt egy ily kedves, fekete játszótársam...

— De, úgy látszik, azt is így hitták... Ezt a furcsa nevet hallom szolgám ajakáról is, kit a kutyával együtt vett apám velencei hajósoktól...

Az előkelő arab ifjú szíve hangosan feldobogott, mintha ki akart volna szakadni a ragyogó bársony mellény alól.

— Apád vette... mindkettőt... a kutyát és a gazdáját?... A derék Murredin?...

— Igen, Murredin... a gabonavásárló... Hajóink Beirút és Granada között járnak...

Az ifjú lovára pattant, aztán így szólt a leányhoz:

— Ül, nemes hajadon, hintódba, hazakísérlek, nehogy bajod legyen... Majd aztán intézkedem, hogy csauszok jöjjenek e gazfickókért...

— És ezzel, nemes uram, mi történjék? — kérdezte az egyik hintóhordozó rabszolga. — Ez él...

— Él, de nem mozog... megkötöztem, hogy moccanni sem tud...

Fatmé hintójába ült, a két szolga vállára kapta és tova mentek, vissza az apai házhoz. Mellettük az előkelő ifjú lovagolt. Szkender volt, aki egy nap alatt előkelő arab ifjává változott a talált aranyak és Allah kegyelméből... Ruhát, lovat és fegyvert vásárolt, hogy estére megakadályozhassa volt cinkostársai galád szándékát. Most, hogy véletlenül rábukkant Pajtásra, Pétert is szerette volna megtalálni. Azért is kísérté el Fatmét, hogy nyomára bukkanjon hajdani gazdájának, Balajthy Péternek.

Isten csodálatos útjai kifürkészhetetlenek!... Megtalálta Pajtást és az el fogja vezetni gazdájához is...

— Min tündödl, nemes ifjú? — kérdezte Fatmé, kihajolva a hintóból.

— Azon, hogy mint lesz meglepetve jó atyád, ha derék szolgátok helyett engem lát...

— És mily könnyen megtörténhetett volna, hogy engem sem lát többé... Allah jó...

— És a próféta könyörög az ártatlanokért! — tette hozzá Szkender.

Már a palota előtt állottak, de Pajtás nem volt sehol. Előrefutott és ideges remegéssel, nyugtalan csaholással adta tudtára Péternek, hogy rendkívüli dolog történt.

Szkender elbúcsúzott Fatmától. A lány megbiccentette szép fejét és homlokához emelte kezét.

— Nemes idegen — mondta Szkendernek — atyám nem lesz hálátlan azzal, aki leányát visszahozza... Jöjj el holnap házukba...

Azzal belibbent az ajtón és felfutott a lépcsőkön.

Murredin házában.

PÉTER a rabszolgák udvarában, ahol a gabonaraktárak házai álltak, lakott többi társaival együtt. Az első napokban egyedül volt és Pajtáson kívül élőlényvel nem beszélgethetett. Az eb nem tágitott mellőle, bárhogy ütötték-verték is, lekuporodott a földre, sírt, vonított fájdalmában, de gazdáját el nem hagyta. Már Murredin is megsokallotta a rabszolga korbácsütéseit és kivette kezéből a kegyetlen szerszámot.

— Hadd a hűséges állatot gazdájánál!... Allah bizonyára nem akarja, hogy elválasszam őket...

És az állat kedvéért Péternek is jobb sorsa lett. Murredin mindjárt az első napokban észrevette, hogy Péternek nagyobb hasznát is veheti, mint hogy zsákokat cepeljen a gályákról. Most látta csak hasznát Péter, hogy a trivium és quadrivium tudományait megtanulta a pannonhegyi iskolában.

Irnoka lett a gabonát vásárló arabnak. Igaz, hogy reggel korán, amikor a nap felkelt és első sugaraival végigsíklott a tengeren, Péter már lenn volt a parton és táblával a kezében jegyezte, hány zsákot hordtak ki Murredin rabszolgái. Aztán velük loholt az izzó napsütésben, a görnyedő szolgák között Murredin házáig, míg csak az utolsó zsákot is le nem rakták. Így ment a munka napról-napra, hónapról-hónapra, már több mint egy esztendő óta.

Az ebet persze nem vitte magával minden lépten-nyomon és az állat, mintha csak érezte volna, hogy gazdájával jobban bánnak, megbecsülik a munkáját, ő is ragaszkodni kezdett a háznéphez. Különösen Fatméhez, az arab leányához, kit elkísért minden útjára.

Csak a hét végével, csütörtök délután köszöntött be a nyugalom Murreidin házában. Az esti órákban a serény rab-szolgák eltakarították az egész hét szemetjét, hogy péntekre, a Próféta napjára tisztaság lakozzék az udvaron is, meg a lelkekben is.

Amikor az uléma a minaret köré épített erkélyen járt és hangja, mint a sivatagi hiéna fájdalmas üvöltése, hosszan és elnyújtottan visszhangzott az utcákon, minden igazhívő felkészült, hogy Allah hajlékába induljon, a leila imához. Ezen a napon levetették a díszes kaftánt, a ragyogó, aranyhimzéses zöld mellényt és a kék bársony nadrágot széles, fehér lepel, a «burnusz» takarta. Még fejüket is kendőszerűen a fehér gyolcsba csavarták. Allah és az ő prófétája előtt nem hivalkodtak a pénteki tefil idején pompázó díszes köntösökben. A burnuszba takarták fejüket és úgy omlottak földre, amikor az imám a szent szurát olvasta a Koránból.

A kubbék előtt, hol Allah hős védelmezőinek hamvai porladoztak, térdénállva kúszták körül a szent helyet.

Ima végeztével forgó dervisek szent táncát, a zikr-t nézték rajongó alázattal, míg csak a jámbor férfi ajkát hab nem öntötte el és ájultan le nem rogyott az utcán. Az előkelők ekkor odarohantak a szentéletű férfiúhoz és boldog volt, ki arcát megtörülhette a veritéktől és zsebébe kegyes adományképen néhány piasztért csúsztathatott.

Igy telt el az igazhitűek szent napja, a péntek, imával, mosakodással és adományosztogatással. Csak a háznép maradt odahaza. Az asszonyok az ő lakosztályaikban himzéssel

és mesemondással töltötték el idejüket, míg uruk és parancsolójuk Allah elé járult. Amikor aztán hazajött délre, az asszonyserег alázas kezcsókkal fogadta az ő urát.

Murredin házában más volt a szokás. Az ő palotájának csak egy asszonya volt, kit magának feleségül választott izlám lányai közül. A többiek csak rabszolgasorban élő lányok voltak, kik Medinjének, Fatmé anyjának szolgálatára állottak.

Azon az estén, amikor Szkender megmentette Fatmét az útonálló kezéből, a lány izgatott remegéssel mesélte atyjának a történeteket.

Benn ültek a kerek márványteremben. A földön szőnyegek és párnák. A fal mentén süppedő kerevetek, melyeken Murredin hevert végig. Szájában a csibuk szipákol, mit Fatmé piciny ujjaival teletömködött armén dohánylevelekkel.

— És az ifjú, ki megmentett, hová tűnt? — kérdezte Murredin.

— Elbúcsúzott és visszament, úgy mondta, a kalandorért, kit még életben hagyott...

— Szállását sem tudod?

— Mintha Abú Talibterét emlegette volna... Bizonyára ott van a szállása! — tünődött el Fatmé.

— Mért nem hittad be — kérdezte Medinje. — Atyád senkinek sem szeret adósa maradni...

— Késő volt és engedelem nélkül nem akarta átlépni házunk küszöbét! — felelte a lány. — De csodálatos dolgot is észleltem... Az eb őt nem bántotta, mintha ismerősként üdvözölte volna és lábai elé kuporodott...

— Bizonyára becsületes ősoktól sarjadt! — mondta bölcsen Murredin. — Akik előtt lelketlen állatok meghunyászkodnak, csak kiváló férfiak lehetnek, tanítja a bölcs Amurábi... Mert emberek sohasem tisztelnek valakit szeretettel, csak félelemmel...

— Atyám, hívd meg őt palotádba... Nem lehetsz hálátlan azzal, ki egyetlen lányodat megmentette...

Hizelgőn keblére simult a komoly férfiúnak és megcirógatta arcát.

— Reggel elküldöm szolgálomat a kalifa terére, ott majd megtaláljuk az iconiumiak szállásán...

Fatmé hálásan kezet csókolt apjának és mint könnyűszárnyú színes lepke kiszökkent a szobából.

* * *

Péter künn volt a tengeren, hol trapezunti és drinápolyi gályák sorakoztak gabonával megrakottan. Az egymáshoz láncolt rabszolgák görnyedten roskadtak a duzzadt zsákok alatt, miket a gályákról keskeny deszkapallón keresztül vittek a partra. Meztelen hátukról izzadság csurgott és homlokukat, mint csillogó könny a szemet, a gyöngyöző verejték lepte el. A fehér és fekete testek mint színes láncszemek olvadtak egymásba a part mentén. Szemükben fájdalmas tekintet és szívükben nehéz gyötrellem ült, amint végigtekintettek a síma, szabad tengeren. De a munkafelügyelő szöges korbácsa nem sok időt engedett nekik a tépelődésre és merengésre. A szíj lecsattant hátukra és a meztelen testen csik futott végig a korbács nyomán.

A nap már fenn járt fejük fölött, amikor Murredin is kijött, hogy a munkát ellenőrizze.

Péterhez fordult, kinek övére aggatott, teleirt táblák mutatták, menyt végeztek a rabszolgák a munkából.

— Hol tartotok, hitetlen írástudó? — kérdezte Pétertől.

— Hétszáz és nyolevankét zsákot hordtak partra, Uram! — hajolt meg Péter gazdája előtt.

— Igyekeztek a muczim déli imádságára behordani mindet udvaromba! — adta ki az utasítást Murredin.

— Uram — szólt alázattal Péter — ne vedd, kérlek, rossz

néven, hogy tudatlan szolga bölcs gazdájának szolgál tanáccsal, valamit szeretnék mondani...

— Hadd halljam!

— Nehéz és késedelmes a munka — magyarázta Péter — mert egyedül magam jegyzem itt a parton is, meg a házadban is a kihordott gabonát... Kellene még egy írástértő rabszolgát vásárolnod... Az egyik itt künn jegyezne, a másik a behordott zsákok számát írná fel odahaza, palotád udvarában... Gyorsabban menne a betakarítás...

— Mondasz valamit, gyaur! — helyeselt Murredin. — De hol vegyek másik írástudót?...

— Van egy barátom — mondta Péter örvendezőn — ki velem együtt került fogságba... Azt hiszem, Ibrahim ibn Szelim effendi vásárolta meg... Visszaválthatnád tőle vagy elcserélhetnéd egy másik rabszolgával...

— Hogy hívják?

— Etienne, a frank ifjú!

— Megkérdem barátomat, talán eladja.

Igy került a harmadik napon Etienne Ibrahim ibn Szelim házából Murredin udvarához, Péter mellé. Most már az egyik, rendesen Péter, a tengerparton jegyezte a gabona súlyát és zsákok számát, míg Etienne odahaza, Murredin raktárában írta fel, hány zsákot hordtak haza a roskadozó rabszolgák.

Szolgai sors volt az övék is, cseppet sem irigylésreméltó vagy kényelmes, de sem a nehéz, verejtékes munkától, sem Gülgülnek, a szerecsen munkafelügyelő ostorcsapásaitól nem kellett rettegniük.

Amikor ünnepet ült a város és az izlám fiai a mecsetek felé tódultak, Péter és Etienne behúzódtak kis kamrájukba, az asztalra terítőt húztak, melyen ott állt Etienne csodálatos fekete Keresztje, amely őket az Isten Fiának kinszenvedéseire emlékeztette.

A két ifjú alázattal borult le a Kereszt elé, melyről — úgy látták — az Isten dicsőséges tekintete sugárzik feléjük. Egymást erősítették hitben, béketúrásban és alázatban.

Arcuk megsápadt, testük megfogyott a sok gyötrelem közepette, de szemük és tekintetük egy más világ felé révedezett. Szébb országot láttak, hol nincs szenvedés, nincs bánat, hol a szívet nem tölti meg keserűség és a lelket a félelem, ahol csak egy érzés van: a végtelen szeretet Krisztus iránt és végtelen vágyódás Jézus Isten országa után.

Csak ha a munkafelügyelő lépteit hallották, ugrottak fel és rejtették el a Keresztet a pogány szemei elől.

A müezzin első délutáni kiáltása után előkelő ifjú szállt le a lováról Murredin palotája előtt. A vezetőféket szolgájának vetette oda és felsietett a ház lépcsőjén.

Az előcsarnokban szolgák siettek eléje.

— A ház nemes urát keresem, Murredint, a kalmárt!

A szolgák elrohantak és néhány pillanat múlva maga a ház gazdája sietett eléje.

Az előkelő ifjú, Szkender, meghajolt Murredin előtt és két karját keresztbe fonta mellén.

— Allah örvendeztessen meg házamban, nemes idegen! — köszöntötte Murredin vendégét. — Kerülj beljebb!

Bementek a kávézóterembe, hol kerek rézedényben már ott párolgott a mekkai partok gyümölcsének illata.

Murredin alacsony kerevetet tolt Szkender elé, hátát alátámasztotta gazdag hímzésű párnákkal és maga is melléje telepedett.

A szolgáknak intett és csakhamar magukra maradták.

— Köszönöm neked, nemes idegen, hogy lányomat visszatadad... Murredin nem ismeri a hálálanságot és nem akar adósod maradni...

— Sértegetsz, ha adósságról beszélsz! — felelte önérzé-
tesen Szkender. — Az én hazámban minden igazhívő szent
kötelessége, hogy a védteleneket, különösen, ha azok Allah
alkotásának virágai, minden erejével megvédelmezze...

— Mely földet nevezed hazádnak, nemes ifjú? — kér-
dezte Murredin. — Beszéded után ítélve, nem régóta élhetsz
Alexandriában, bár nyelvedben a mi szavaink dallama zeng...

— Eltaláltad, nemes Murredin — mosolygott Szkender. —
Hazám, Dorileum, a niceai császár országában... Apám Ibrahim
ibn Ali, adófizetője volt a császárnak, míg élt... és az igaz-
hívők bátor harcosa...

— Ismertem, kiváló férfiú volt... Allah nyugtassa sze-
gényt! — füllentett kegyesen Murredin. — És te, te itt élsz
Iszkanderieiben?

— Itt élek, a tudomány és igazhitnek városában — felelte
Szkender. — Ifjabb éveimben nagyobb utazást tettem a gyaurok
földjén és gályáimon végigeveztem a Fatimida-tengerpart min-
den országa előtt al Tarik sziklától Ciprusig...

— Az egyetlen kincs, mit igazhitű ifjú gyűjthet! — bó-
lintott Murredin. — Ha fiam volna, magammal vinném min-
den utamra, hogy lásson és tanuljon... De Allah leánygyer-
mekkel áldott meg...

— Jól mondod, hogy megáldott! — mondta udvariasan
Szkender. — Mert kecsesebb és kedvesebb teremtményt bizo-
nyára nem láttak Alexandria falai...

— Ó, nem a külsejéről beszélek, amelyet különben
nem láthattál, hanem a belsejéről, a szívéről, amit csak én
ismerek...

— Ha a szem a szív tükre, akkor a legragyogóbb szív
az övé! — lelkesedett Szkender. — Láttam, hogy mennyire
aggódik csak egy lelketlen állatért is...

— A legjobb szív az övé! — büszkélkedett Murredin. —

És hidd el, komoly fájdalmat okoz, hogy Fatmé nem született ifjúnak, ki házam fényét és őseim nevét megörökítse...

— Bizonyára lesznek itt Alexandriában oly nemes ifjak, kik méltók lesznek arra, hogy leányod kezét és szívét megnyerhessék... És akkor fiad is lesz, meg lányod is...

— Ifjúságod ellenére is bölcsen beszélsz, nemes Szkender... Látszik, hogy bejártad a világot és érett elmével gondolkodol...

— Olyan komoly vagyok csak, mint a többi magamhoz hasonló arab ifjú... Talán többet láttam és tapasztaltam, mint ők, de azért én is csak a szívemmel gondolkodom, nem az elmémel...

— Hiba — nevetett Murredin — mely azonban a te korodban még erény... Ha a magam korában leszel, akkor már a fejeddel kell gondolkodnod és a szívedet csak házad népe számára hagyod nyitva...

Murredin felnevetett:

— Látod, mily hálátlan vagyok máris... Ha te is úgy gondolkodnál, mint én, nem volna már lányom... Akkor a fejed bizonyára megakadályozott volna abban, amit a szíved tanácsolt...

— Kötelességem volt! — pirult el Szkender. — És boldog volnék, ha valaha még segítségére lehetnék leányodnak...

A falon, észrevétlenül, kis kémlőnyíláson Fatmé szeme kereste Szkender tekintetét. A tolózávár halkán csettent és Szkender felfigyelt. Mintha mélytüzű drágakövet látott volna a falon keresztül feléje csillogni. Arcot nem látott, csak egy fekete, fénylő gyöngyszemet, amelyben Kelet minden tüze benne izzott. Behunyta szemeit és mintha a falon keresztül a lány hajlékony testét, két bársonyos karját is látta volna, amint a kémlőlyuk fölé hajol, hogy őt figyelje.

Murredin az ifjú piruló arcára tekintett és mintha válaszolna Szkender szavaira, így szólt:

— Hát ha leányomnak nem is lehetsz segítségére, nekem igen... És szívesen is fogadnám, ha segítségemre volnál... Bejram után indulnak hajóim Antiochiába... Nekem már nehezemre esik ily hosszú út. Te fiatal vagy és erős és szívesen osztozkodnám veled... a hasznon...

Szkender megragadta Murredin kezét.

— Ha szolgálatára lehetek atyai barátomnak és... Fatmé atyjának... bármikor... bármit...

Elhallgatott, majd így folytatta:

— De mondd csak, érdemes Murredin, nincs háznak oly bizalmas szolgája vagy barátja, ki segítségére lehetett volna már eddig is?

Murredin tagadólag rázta fejét.

— Nincs... Rabszolgát vásárolhat az ember, de barátot nem... És az a barát, akit vásárolsz, az rosszabb és hűtlenebb, mint a rabszolga...

— Igaz! — bólintott Szkender. — De lányod kíséretében volt egy rabszolga, ki hű és becsületes volt... És ha jól láttam, valami ragaszkodó állat is védelmezte őt a gaz támadók ellen...

— Ó igen... egyik ebem... Egy gyaur-szolgával együtt vásároltam meg a kutyát is...

— Láthatnám? — kérdezte Szkender erőltetett nyugalommal.

— Az ebet? — mosolygott Murredin.

— Nem. A szolgát... A hitetlen rabszolgát... a kutya gazdáját...

— Allahra, nem is tudom, hol van most az a gyaur... Úgy tudom, frenki,.. Munkanapokon lenn van a gályáknál... Nagyon értelmes ifjú, még az íráshoz is ért...

Szkender nem akarta feltűnővé tenni a dolgot, hogy annyira érdeklődik volt gazdája iránt. De mindamellettt sze-

retett volna megbizonyosodni róla, hogy valóban Péter került-e Murredin házába? Mert az, hogy Pajtással együtt egy keresztény rabszolgát is vásárolt az arab, nem jelentette egész határozottsággal, hogy Murredin Pétert vette meg. A kutya talán másvalakihez csatlakozott. Azért óvatosan próbálta kideríteni a titkot.

— Hány rabszolgád van, érdemes Murredin? — kérdezte.

— Vagy száznegyven — felelte büszkén az arab.

— Tekintélyes vagy! — ismerte el Szkender.

Murredint már hatalmába ejtette a hiúság, hogy birtokával kérkedjék.

— Két hajóm és tizenhat gályám evez Afrika partjai előtt... Raktárain telve vannak Egyiptom búzájával és Burgundia árpájával...

— Mégis, rengeteg birtokod közül csak arra vagyok kíváncsi, hogy ebed megtalálja-e a száznegyven szolga között gazdáját? — mosolygott Szkender.

— Megláthatod, azonnal megláthatod!

Raütött egy rézkorongra. Hajlongó rabszolga lépett a szobába és arcra borult gazdája előtt:

— Eredj, Zeno — adta ki a parancsot — és mondd meg a munkafelügyelőknek, állítsák sorba a rabszolgákat!... Aztán eressze közéjük Pajtást, az ebet!

A szolga elrohant s hírül vitte a parancsot. Néhány perc múlva hosszú embersor kigyózott az udvaron. A munkafelügyelők, mint a barmokat, ostorral terelték a szerencsétleneket Murredin ablaka alá. Alacsonyak, magasak, izmosak, véznák, csüggedtek és dacos tekintetűek álltak a sorban, mint ahogy a lovakat szokás sorba állítani a vásáron.

A rabszolga, aki belső cseléd volt, pórázon Pajtást vezette be. Az állat lelkendezve futott Szkender elé és két térde közé fúrta fejét. Szkender megsimogatta az ebet és Murredin felé fordult:

— Úgy látszik, elcserél valakivel ez a derék állat!

A kutya, mintha csak megértette volna a szavakat, furcsa, értelmellen tekintettel nézett Szkenderre.

— Azt hiszem, azért vonzódik hozzád, mert tudja, hogy Fatmé megmentője vagy! — szólt Murredin. — Ha óhajtod, jöjj le az udvarra ... nézd meg közlről, mint rohan a kutya gazdájához...

Lementek. Szkender nem térhetett ki a meghívás elöl, melyet ő maga kezdeményezett. Szive hangosan dobogott a himzett mellény alatt. Szerencsére fején volt a turbán, mely homlokát körülfogta és nem látszott alatta a gyöngyözö verejték.

Az udvaron, pálmákkal szegélyezett térségen, álltak a rab-szolgák. Amint Murredint megpillantották, mélyen meghajtották fejüket. Az arab Szkenderhez fordult, aki földreszegzett tekintettel állt mögötte. Már messziröl megismerte Pétert. Etienne mellett állt a sorban. Arcuk, mint az érett turkesztáni szilva sárga és fonyadt volt. A szenvedés és gyötrellem hajszálfinom hálót szött arcukra. Lehajtották fejüket, Jánost különben sem ismerték volna meg előkelő arab köntösében.

Murredin elengedte Pajtást, aki nyilsebesen Péterhez rohant és lábai elé kuporodott. Péter lehajolt és megsimogatta az állatot. De a kutya nyöszörögve és nyugtalanul odadörgölözött hozzá, majd felpattant és Jánoshoz rohant. Péter tágra meresztett szemmel tekintett Jánosra. Szólni szeretett volna, kiáltani, de a munkafelügyelő korbácsától félt. Izgatott remegéssel Etiennehez hajolt és fülébe sügta:

— Nézz oda!... Gazdánk mellett mintha János állana, hajdani szolgám...

Etienne az arab ifjúra nézett és fejét csóválta:

— Szegény barátom te, hogy kerülne János ennek az előkelő arabnak a ruhájába és mi módon férközött volna ily bizalmas közelségbe gazdánkhoz?...

— Az Úr tettei csodálatosak! — sóhajtott Péter. — Ő az... egész biztosan ő... Látod, az eb is odakuporodik lábai elé...

Szegény barátom, hogy kerülne János ennek az előkelő arabnak a ruhájába?

Szkender sápadtan és remegve állt Murredin előtt. Elkergetni nem merte Pajtást. Félt, hogy elárulja. Péterrel sem akarta magát megismertetni. Mit segíthetne rajta, ha Murredin megtudná, hogy csak csellel vette magára az arab ruhákat és ép olyan gyaur, mint ezek a keresztény rabszolgák.

Megsimogatta homlokát és nyugalmat erőltetett magára. Még lüktető szívének is parancsolni akart.

— És mindenekelőtt — gondolta — Murredint kell megnyugtatnom, nehogy gyanút fogjon...

Az arabhoz fordult:

— Ha nincs ellenedre, végigszemlélem rabszolgáidat... Hadd nézzem meg az eb gazdáját is... Hátha valóban ismerem... Talán apám udvarában is szolgált valaha...

— Aligha — nevetett Murredin — de azért jöjj!

Végiglépdeltek a sorba kényszerített Alázat és Szenvedés előtt. Szkender belenézett mindegyik rabszolga arcába. Már Etienne felé közeledett, a ruháját surolta, már Péter előtt volt, Péter előtt, volt gazdája előtt, jóságos szívű, drága, ember-séges, ifjú gazdája előtt. Az arcába nézett, aszott, fáradt, megvénhedt arcába, melyet alig két esztendő alatt vénített és változtatott meg a kínos szenvedés és tépelődés. Péter fel akart sikoltani, szólni akart, a kezét maga elé tartotta és azt várta, hogy János megfogja, magához vonja és keblére öleli. János, az ő hű, ragaszkodó kis pajtás-szolgája, kit hazulról hozott magával. De ez az idegen már nem János volt, az ő apródja. Az már Szkender effendi volt, diszes és gazdag arab, rabtartó gazdájának, a hatalmas Murredinnek barátja és vendége.

Szkender belenézett Etienne arcába és belenézett Péter arcába, gazdájának fáradt, lázasan fénylő szemébe és tovább lépdelt. Tovább ment, anélkül, hogy egy szót is szólt volna, hogy megfogta volna Péter kezét, hogy megismertette volna magát vele. Úgy ment el mellette, mint ahogy az útszéli száraz kóró

előtt mennek el és óvakodnak hozzáérni, mert megsebezheti a tüskéje. Péter elsápadt. Előbb szólni akart, rákiáltani kedvenc szolgájára, Jánosra, kit apja kétezer jobbágya közül választott ki magának, hogy szeretetével elhalmozza. Szólni akart, kiáltani utána, de nem szólt, nem kiáltott. Hisz János is megismerte és ha meg akarta volna szólítani, megszólíthatta volna. Hisz, a tehetetlen, megkinzott, félénk rabszolga meg sem moccanhat, meg sem is mozdulhat gazdája, a hatalmas Murredin előtt itt, a rabszolgák között, amikor korbáccsal a kezükben ott állanak a felügyelők is.

Csak két nehéz, legördülő könnyét fogta fel megkérge-sedett tenyerével.

Szkender és Murredin ellépdeltek a hosszú sor előtt. Szkender még mosolygott is.

A hajcsárok egybeterelték a rabszolgákat és hátrahajtották őket a cselédházak felé.

Csak Péter sirdogált és csak Etienne vigasztalta.

* * *

Másnap délelőtt a tengerparton találkoztak. Péter künn állt a gályákra fektetett pallón és a kihordott gabonát írta össze.

A sötétzöld habok hátán, mint dühös kakas taréja, éles szögben csaptak fel a fehér fodrok. Az égen vörösszélű felhők úszkáltak. A nap, mintha nem mert volna előbújni, sötét, piszkosszürke felhő mögé rejtőzött.

A rabszolgák egyhangú dallal kísérték munkájukat. Az egyik dal tán Calábria sziklás partjain született, a másik a lombard mezőn, volt amelyikben Castilia keserősége lappangott és volt, amelyikben benne rezgett az urali puszták minden zordon fájdalma. Csak a munkafelügyelő nem énekelt. Szöges, szíjjakra hasított ostorával a rabszolgák közt ólalkodott és aki nem hordta elég gyorsan a zsákot, annak irgalmatlanul a lába közé csapott.

Ne haragudj, Péter, én állok előtted, János, kit most Szkendernek hívnak...

Székely N.; Krisztus apródjai.

Majd odaállt Péter mellé és a furcsa ákom-bákomokat nézte, mit Péter a táblára rajzolt.

— Hallottad-e, hé, az újságot? — kérdezte bizalmaskodva Pétertől.

Péter egykedvűen, csak ép, hogy meg ne sértse a felügyelőt, kérdezte

— Miféle újságot?

— Hát Fatméről... A gazdánk lányáról... Megveszi Szkender, az a gazdag ifjú, ki tegnap ott volt. Azért is járt arra. Az ára iránt kérdezősködött...

— Az az ő dolga, hogy kit vásárol meg! — mondta Péter és elfordult.

A parton patkócsattogás zaját hozta feléjük a szél. Szkender lovagolt arra. Murredinnek azt mondta ugyan, hogy a gályákat akarja megtekinteni, valójában pedig azért jött, hogy Péterrel beszélhessen.

A munkafelügyelő feléje sietett és alázatosan lesegítet e lováról. Szkender Pétert kereste szemeivel, majd amikor meglátta, így szólt a felügyelőhöz:

— Küldd nékem ide azt a frenkit!... Valamit szeretnék vele iratni gyaur nyelven!

A felügyelő Péterhez rohant, megragadta karjánál fogva és odavonszolta Szkenderhez.

— Parancsolj, uram!

— Jól van, elmehetsz és ne háborgass! — szólt türelmetlenül és izgatottan Szkender.

A felügyelő elsompolgott és Péter ott állt Szkender előtt. A rabszolgák messze tőlük hordták a gabonát. A beszédjüket senki nem hallhatta. Péter lehajtotta fejét és nem nézett Jánosra. Kezei a táblán jártak és izgatott remegéssel tördelték annak széleit. János odalépett hozzá és megfogta Péter kezét.

— Ne haragudj, Péter... Én állok előtted, János...

Péter Jánosra emelte tekintetét és gúnyos megvetéssel teli hangon mondta:

— Mért mondod, hogy János vagy?... Szkender vagy te... Szkender effendi...

Felkacagott keserű, rekedt hangon.

— Persze, hogy Szkender... János, az én derék szolgám, akivel megfeleztem kenyeremet és ágyamat, meghalt, a tengerbe veszett...

— Nem halt meg... Itt áll előtted! — magyarázta Szkender, aki azt hitte, hogy Péter tán nem ismeri meg.

— Hogy lehetnél te János — mondta most már megennyhült hangon Péter — amikor az én szolgám Krisztus nevével az ajkán indult útnak, te meg Allah-t dicséred... Az én szolgám nem borult térdre a pogányok istene előtt... Hogy lehetnél te János, mikor ő a Kereszt szent fáját szorongatta kezében, mikor lóra ültünk és te meg a félhold előtt borulsz arcra... Hogy lehetnél te János, mikor ő alázatos lélekkel és tiszta szívvel kelt tengerre, hogy megharcoljon Jézus szent sirjáért a pogánnyal és te meg arcon csókolod a hitellent, mint testvéredet... Nem, nem, te nem vagy János, te arab vagy, Szkender effendi vagy,... kit én nem ismerek... Eredj és ne kényszeríts, hogy megfélelkezem Jánosról, kinek képe a lelkemben él...

Szkender lehajtotta a fejét. Csak akkor fogott halk, alig hallható beszédbe, mikor Péter hangja görcsös zokogásba fult.

— Ne vess meg, Péter! Kerestelek és nem találtalak... Egy esztendeig jártam az utcákat, kutattam utánad... hiába... Hát jobb lett volna, ha mindketten nyomorult rabszolgasorba kerülünk és egyikünk sem tud megszabadulni?

— Tegnap megtaláltál — szólt keserűen Péter — megtaláltál és elnéztél fejem fölött... Azt hiszed, nem láttam, hogy megismertél?... Elfordítottad tekintetedet, nehogy zavarba hozzalak előkelő ipad előtt...

Felkacagott.

— Persze, szégyenletted egy szegény rabszolga barátságát... Nos, csak légy boldog itt az idegenben, hol meg tudtál feledkezni Istenedről, hazádról és barátodról... Elárultál te engem is, mint ahogyan megtagadtad kinhalált halt Istenedet...

Szkender Péterhez közeledett, hogy átölelje és kiengesztelje. De az kiáltozni kezdett haragos arccal, villámló szemekkel:

— Takarodj előlem, hitvány áruló szolga... Engem elárulhattál, megtagadhattál, de az Üdvözítő Istent nem...

Szkender megrémült, hogy a felügyelők meghallják, talán valamelyikük meg is érti a szavakat. Napvilágra kerülne minden, Murredin megtudna mindent és vége volna az ő gondtalan napjainak. Kérlelni kezdte Pétert halk, könyörgő szóval. De Péter kérlelhetetlen volt. Öklével János arcába sujtott, kinek menten elfutotta szemét a vér.

Szkender nagyot ordított és Péterre vetette magát. Egy ütéssel a földre sujtotta az agyonkínzott, elsatnyult Pétert. A zajra odafutott a munkafelügyelő. Ostorával lesujtott Péter keskeny, gyenge vállára. A vér kiserkedt, az inge ronggyá foszladozott az ütések alatt, de ajkát nem nyitotta könyörgő szóra. Rabszolgák rohantak elő és akinek sohasem ártott, az is beléjerűgött vagy leköpdöste.

A felügyelő kötelet szedett elő és Péter kezét-lábát összekötözte. Aztán Szkenderhez fordult:

— Parancsolod, uram, hogy a tengerbe vessük vagy megkegyelmezel néki?

— Vigyétek haza és jelentsétek a nemes Murredinnek a történeteket...

Lovára pattant és még egyszer Péterre nézett. De most már gyűlölködő, kegyetlen tekintettel.

Nikola hírt kapott.

HÉ, GIUSEPPE! — kiáltotta Nikola — jer ide, szolgám!
 A barnára égett olasz hajós ura szobájába sietett.
 — Parancsolj, Signore!

— Szereltesd fel legnagyobb gályámat!... Hatvannégy evezőssel és százhusz fegyveres szolgálával indulok útnak. Frankföldről kaptam üzenetet...

Mária sietett be a terembe. Arca sápadtra hervadt, fekete szemei alatt sötét árnyék gyűrűzött. Az átvirrasztott könnytelen éjszakák és hangtalan sírás nyoma. Fekete ruhája csak fokozta arcának szenvedően szomorú tekintetét.

— Hová küldöd Giuseppet, apám? — kérdezte halkán.

— A gályákhoz... Montferratból vettem üzenetet... Az ifjú keresztesekről kaptam hírt, azaz hogy az a hír érkezett, hogy semmi hír — beszélt türelmetlen zavartsággal Nikola. — Semmi hír... A jó Isten tudja, mi lett velük!... A Szentföldre el nem értek, tengerbe nem veszték, mert a víz kimosta volna őket a partra... Én, édes lányom, nem várok már senkire és semmire... Magam kelek útnak embereimmel... Ifjú nemes barátom, ki életemet mentette meg, megérdemli, hogy én is kockára tegyem az én életemet ő érete...

Mária átölelte két alabástrom karjával apja nyakát.

— Köszönöm, édes apám! Köszönöm, hogy elmégý érte...

— Jól van, jól, ostoba — mosolygott Nikola — hát azt hiszed, nem tudom, hogy neked hozom haza, ha megtalálom? Látok én mindent...

A lány nevetett is, sirt is.

— Soh'se könnyezz... Csak imádkozz a boldogságos Anyához, hogy hazavezéreljen bennünket...

A fegyverterembe ment, hogy az útravaló öltönyöket és fegyvereket kikészítse.

— Erre az útra nem a génuai kereskedők jámbor bársonyruhájába indulok, hanem Liguria fiainak harci páncéljában... És gályámon gabona és bor helyett fegyveres szolgálókat szállítok...

A kis olasz ember izgékonnyan sürgött-forgott és jámbor szeméből valami különös tűz csillant ki.

Két napig, míg a gályát fel nem szerelték, ki sem lépett palotájából. Amikor aztán a gyaloghintó feljött érte büszke kastélyába, elbúcsúzott Máriától és elindult a hosszú, bizonytalan útra.

A Balajthy-várban is négy esztendő óta tanyázott a gyász és szomorúság.

Az első esztendőben nem is vártak izenetes-jobbágyot, ki messze Németújvárból hozzon örömhírt a lovagi apródnak indult Balajthy Péterről. Szégyennek tartották és restelték volna, ha fiuk az első hónapokban mindjárt a szülői házra gondol, vagy tán hazavágyódik. A lovagi apródnak is uralkodnia kell szívéen, érzelmein, lelkén, amikor a kemény harci tudományokra szoktatják. Mert az első időkben bizony nehéz az apródi szolgálat. A legnehezebb fegyvereket ő cipeli ura után és a legdühösebb vadat ővele veretik fel a rengeteg erdő mélyén.

Azért nem is aggódtak a balajti várban, hogy fiuktól hírt nem kapnak.

Csak esztendő multán vágatott be három idegen lovas a balajti vár udvarára. Lovukat ellepte a hab és testük, mintha folyón úszott volna által, csuromvíz volt a veritéktől.

A németújvári István gróf volt nemesi apródjával és jobbágyi szolgájával.

István gróf és az apród leszöktek lovukról és a kastély lépcsője felé indultak. A várablakból Balajthyné figyelte őket. István gróft megismerte, csak a nemesi apród volt idegen előtte. Szeméhez illesztette tenyerét és úgy nézett alá az udvarra. Sehogysem tudott ismerős vonásokat felfedezni az idegen arcban. Átfutott az ura szobájába, ki félkézzel a fegyvereit tisztogatta apródjai között.

— Uram, vendégeink érkeztek... A németújvári gróf... de Petit nem látom mellette...

A folyosón már idegen léptek zaja hallatszott, majd lábcsoszogás és nyílt is az ajtó.

A két férfi melegen omlott egymás karjába, majd a vár asszonyát üdvözölte István comes. Erzsébet asszony csak az apród arcát nézte. Nem Péter volt.

— Hát fiunkat hol hagyta, nemes barátom? — kérdezte Balajthy.

— Fiadat?... — ütődött meg István. — Tréfálsz-e velem?... Esztendeje várom, hogy ígéreted szerint udvaromba küldöd, de bizony akkora apród sem érkezett Balajtról, mint a kisujjam...

Balajthyék rémülten fogták közre a góft:

— Mit mondasz?

— Mit beszél, a jószágos Szűzre, mit mondott? — sikoltotta Erzsébet.

— Balajthy Péter nem érkezett udvaromba — ismételte István gróf.

Erzsébet asszony lerogyott. Az ura és István gróf fogták

fel, hogy el ne vágódjék. Kerevetre fektették és a szívét lesték. Halkan, rendetlenül dobogott az anyai szív, melyet halálra rémitett ez a néhány szó.

Balajthy tompán, maga elé meredten mondta:

— Esztendeje küldtem el hozzád fegyveres szolgájával együtt...

— Sem ő, sem szolgája meg nem érkezett hozzám! — mondta István gróf.

Balajthy felordított fájdalomában:

— Megyek a várispánhoz... az országbiróhoz... a nádorispánhoz... Nem... a királyhoz megyek... fiamat megkeresni... Hát latrok hazája ez az ország, hogy útnak engedem egyetlen fiamat és elrabolják, meggyilkolják, elemésztik?... A Gertrudis féleszü öccsének nem lett baja, mikor Merániából idehozták... Az én szép, erős, bátor magzatomat elpusztítják?...

— Csillapodj, barátom! — csitította István Balajthyt. — Nem tehet arról sem országbiró, sem várispán... Magunknak kell tenni valamit, ha meg akarod találni... Rám számíthatsz, baráti szívem megérti minden fájdalmadat...

Erzsébet kinyitotta szemeit. Egyik apródja futott oda hozzá. Az asszony megsimogatta a gyerek fürtös fejét és hangozósra fakadt. Balajthy melléje térdelt és úgy vigasztalta:

— Ne sirj, én asszonyom... Ha ember vitte el, én visszahozom... Ha pedig az örök Úrnak tetszett úgy, hogy magához szólítsa, nem perlekedhetünk övele, mert szent az ő akarata...

— Nem halt meg! — sikoltott Erzsébet — nem halhatott meg... Az én anyai szívem megérezte volna, ha örökre távozott volna el mellőlem...

— Idegen nem járt abban az időben, amikor Peti elindult, a kastélyban? — kérdezte István gróf.

— Idegen?... Nem!... Azaz, hogy... Nem, nem... Márton perjel szállt meg egy éjszakára nálunk, Budáról jövet...

— Tán csak nem ment el vele papnak? — tette fel a lehetetlennek látszó kérdést István.

— Dehogy is... Elvitte a teljes fegyverzetét, pajzsát, fegyveres szolgáját is... De...

Balajthy eltűnődött.

— Mi az a: de?... — kérdezte István.

— Valami jutott az eszembe! — mondta csöndes, elnyújtott hangon Balajthy. — Márton perjel a Szentföldről beszélt a gyerek előtt... A rabló arabokról, gyilkos szaracénokról, kik meggyalázzák Krisztus szent sirját és leöldösik a jámbor zarándokokat...

— Csak nem... indult... oda? — ijedt fel István.

— Nem tudom — mondta halkán Balajthy. — Nem tudom... Ki tudhat itt valamit?...

A czinterembe Balajthy legnagyobb fegyveres apródja lépett be:

— Eredj fiam, Ozorai András, nyergeltes!... Megyek Fehérvárra, a vice-comeshez...

— Veled tartok! — szólt István.

Balajthy némán megszorította barátja kezét.

Néhány perc mulva lovas csoport hagyta el a balajti várat. Balajthy Péter indult a comeshez fiát számonkérni...

* * *

Semmi sem vezetett eredményre. Sem a poroszlók kapitánya, sem a várispán nem segíthettek. Ki tudja, hová lett a gyerek? — mondták részvétellel.

— Talán kósza szerencselovagok hurcolták el, avagy csavargó zsidók csalták maguk közé...

— Ázaz — mondta az országbíró — igaza lehet a comesnek... Valami csúf fajzat lepi el a városok határát... Külön utcában élnek és csak kettesével járnak... Közöttük keresd!...

Balajthy megfogadta a tanácsot. Sorba járta a pilisi, szentmártoni, földvári, budai ghettókat, hogy fia nyomára bukkanjon. De hiába... A megriadt, félénk zsidók dehogy is mertek volna a balajti vár hatalmas urának fiához nyúlni...

— Csalfa fajzat vagytok! — dörögte Balajthy, mikor ítélőszéket tartott a móri zsidók között. — Alázatot és féelmet hazudtok és vérét veszitek a keresztény ifjaknak, amint-hogy vérét vettétek az Üdvözítőnek...

— Izsák, a móri zsidók legöregebbje, Balajthy elé járult. Görnyedt hátát kézcsókra hajtotta, amikor a várúr kezét ajkához vonta.

— Ne hizelegj, vén képmutató! — kergette el Balajthy az öreget. — Mondd meg, hová tettétek fiamat?... Valld be, vérét vettétek a húsvéti kenyerekhez, vagy a házépítővályog közé kevertétek vérét...

Izsák végtelen alázattal és a bölcs nyugalmával tekintett a feldühödtt várúrra, ki fiát kereste a megrémült zsidókon. Mögötte a móri zsidók gyülekezete reszketett.

— Felelj, zsidó!

Izsák felelt. Halkan, nyugodtan, értelmes szóval és bátor szívvel, amely lecsillapította Balajthyt.

— Uram — szólt Izsák — látom, az apai szív fájdalma és keserősége beszél belőled... Fiadat keresed-e?

— Azt!

— Irástudók jöttek hozzám, hontalan, kóbor zsidók hozták hírül, hogy Frankföldről keresztesifjak indultak minden népek szent földjére... Ott keressed fiadat! — mondta Izsák halk, alázatos szóval.

Balajthy az urakhoz fordult:

— Hallottátok?... A Szentföldet említi ő is, a vén héber... Márton perjel is arról beszélt...

Aztán odalépett az öreg zsidóhoz és megveregette vállát:

— Jó van, Izsák!... Ha szavaid helyes irányba terelnek és fiamat megtalálom, egész gyülekezetednek adok helyet birtokomon... Te magad máris odaköltözhetsz és az én falvaimbán bántódás nélkül szedheted a bőroket és búzát...

Izsák lehajolt a comes kezéhez és csókot lehelt rá.

— Köszönöm, uram!

Balajthy pedig attól a naptól kezdve csak a távol nyugatról jött embereket és híreket leste, hogy megtudjon valamit a Szentföldre indult ifjakról...

De már a negyedik esztendő suhant tova és Frankföldről semmi hír nem érkezett.

Sem a szomszéd megyék comesei, sem az országbíró nem segíthettek. Más baja volt akkor az országnak.

* * *

Nikola hajója, a «Santa Maria» Marseille előtt állt.

A keresztesifjak Szentföldre indult vezérének palotáját mindenki ismerte. Nikola először ide fordult, hogy valami bizonyosat halljon az ifjú keresztesek seregéről.

Nikola, okulván a budai kalandon, sehová sem indult fegyveres kíséret nélkül. Etienne palotájába is négy alabárdosa kísérte.

Az utca gyerkőcei mosolyogva igazították útba a furcsa olaszt, ki szigorú tekintettel állt négy marcona fegyverese között.

— Erre, erre, vitéz Signor! — mondták.

A palotát megtalálta és a ház gazdája után kérdezősködött.

Etienne nagybátyja elé vezették.

— Légy üdvöz, érdemes idegen — köszöntötte Nikolát — miben lehetek szolgálatodra?

— Nem tudom, helyesen járok-e? — felelte Nikola. — Etienneről, a frank keresztes ifjak vezérééről szeretnék hírt hallani...

— Jó helyen jársz... Az ő palotájában állsz. A nagybátyja vagyok... Őcsém már a Szentsír közelében harcol... Tirust elfoglalta és most a Tábor-hegy lábai előtt időz, hogy megvárja az alkalmas napot, amikor Szaladin szeldzsukjaival összeütközhet...

— Ki hozott hírt róla?

— Palotám jámbor vendége... Szavlyevics... raguzai szerzetes, ki elkísérte Etienne-t Akkonig...

Kámzsába burkolt jámbor férfiú lépett a terembe. Amint előttük állt, visszavetette csuklyáját és Nikolára tekintett. A két férfiú némán és gondolkodón nézett egy pillanatilag egymásra. Nikola szólalt meg előbb:

— Ismerős vagy előttem, jámbor férfiú!

— Lehet... Tavaly jártam Soanában... Tán olasz tengeren jártamban találkoztunk...

Nikola elméjében derengeni kezdett. Nem volt egészen bizonyos a dologban, azért csak óvatosan felelt:

— Nem, nem!... Más országban találkoztam veled! Nem, Tuscia földjén... És mintha ketten lettetek volna, jámbor szerzetesek...

Du Chalon Szavlyevics mozdulataira lett figyelmes. De Nikola fegyveresei is szemmel tartották az álszerzetest. Nikola lassú, tagozott szavakkal ismételte:

— Igen... ketten voltatok... De nem Joanában..., hanem Budán... Egy téli estén a sötét dunai parton...

Szavlyevics felugrott és öklét ütésre tartotta. De a fegyveresek rávetették magukat és egy pillanat alatt ártalmatlanná tették.

— Nézzétek csak meg, mi van a tiszteletreméltó köntös alatt! — szólt Nikola embereihez.

Letépték róla a szőröcsuhát és övén két csillogó tört találtak.

— Krisztus szolgája nem jár gyilkos szerszámokkal! — mondta Nikola.

Aztán a meglepett Du Chalon márkihoz fordult:

— Mégis jó szemeim vannak! Sem a hazug szavak, sem a jámbor öltözet nem tévesztettek meg... Ez az a kalandor, ki társával együtt majd az életemtől fosztott meg Budán. Csak az Ég különös kegyelmeképen szabadultam karmaikból...

Du Chalon megvetéssel mérte végig Szavlyevicset.

— És erre a hitvány kalandorra biztam házamat és erre az alávaló latorra hallgatott öcsém, amikor útnak indult a Szentföld felé...

Nicola megragadta Du Chalon kezét:

— Mit beszélsz?... Ő vitte öcsédet a Szentföldre?

— Ő is velük indult, de visszajött... Tudja Isten, mi lett a többiek sorsa...

Nikola megragadta a kalandort, ki összekötözve állt előtte.

— Mi lett a keresztesekkel?... Beszélj!... Merre járnak?

A dalmát egy pillanatra visszanyerte nyugalmát. Daldalmasan nézett a megrettent férfiakra.

— Tudok mindent... Tudom, hogy hol harcolnak és tudom, hogy merre járnak... Ha szabadon bocsátasz, megmondom... megmutatom a földet...

Nikola gúnyosan felkacagott:

— Hát oly ostobának tartasz engem, hogy szavadnak hitelt adok?... Szabadon nem bocsátlak... Velem hurcollak tengereken és országokon keresztül, míg csak a keresztesek nyomára nem akadok...

Nikola Du Chalonhoz fordult, Etienne nagybátyjához:

— Nemes visconte, van-e palotádban kovács, avagy fegyvermester?...

— Van, azonnal hívatom!

A fegyverkováccsál pántot és lakatot kovácsoltattak Szavlyevics kezére és lábára. Testét elnyúlt gunyába öltöztették és a megcsúfolt szent ruhát elégették.

— Ha csak el nem rágod a kezedet és lábadat, tőlem meg nem szabadulsz...

A lánc másik végét egy alabárdoshoz lakatoltatta.

— Utoljára figyelmeztetek, az igazat mondd meg, hová hurcoltátok az ifjakat... Az első hazug szónál, bizony mondom néked, a tengerbe hajtlak...

És amennyi tűz és izzó elkeseredés csillant Nikola szemében, bizonyos volt, hogy nem tréfált szavaival.

Reggel útnak indult a gálya messze kelet felé, hogy megkeressék a Szentföldre vonult ifjakat.

Mert azt, hogy rabságban sínylődnek, Nikola még nem tudta.

De a dalmatát, a gályafedélzethez láncolva, magával hurcolta...

Nicola Alexandria partjain.

ABÜSZKE és gazdag Alexandriát mint futótűz járta be a hir, hogy Szkender, akiről csak annyit tudtak, hogy Niceából való és igen csekély vagyont örökölt apjától, elveszi Murredinnek, a város leggazdagabb kalmárának leányát, Fatmét.

Még a szokásos vételdíjat sem kellett lefizetnie, amit a Korán előír igazhitű férfiak számára, amikor asszonyt vásárolnak házuk részére. A rossz nyelvek azt is beszéltek, hogy Murredin maga fizette le a vételárát. Restelte, hogy olyan erényekben és kincsekben gazdag leányzóért, mint az ő gyermeke, még csak egy árva piasztert se fizessen a veje.

Úgy mondták, a pénzt, ötvenezer görög aranyat, Szkender fizette ugyan le a főmufti előtt, de az is Murredintől származott.

Szkender így nemcsak a szép Fatmének, hanem a legzebb alexandriai palotának is ura lett. Gazdája számos gályának, temérdek rabszolgának és töméntelen gabonának, melyet Murredin halomra vásárolt.

Maga Murredin lassanként teljesen visszavonult a munkától. Legbelsőbb szobájába rejtőzött, hol sem a világ hívságos zaja, sem az asszonyok üres fecsegése nem zavarta. A Korán bölcs igazságáiban keresett szépséget és nyugalmat.

Szkender pedig új rendet teremtett a palota körül.

A két frenk rabszolgát, Etiennet és Pétert kikergette a tengerre, kivette kezükből a táblát és a legnehezebb zsákokat rakatta felsebzett hátukra.

— Drágán fizetsz azért az arculütésért! — mondta Péternek, amikor a tengerparton elébe került, hatalmas zsák alatt roskadozva.

Péter nem szólt semmit. Csak Krisztusra gondolt, ki összeroskadt keresztlje alatt. Hordta az igát a sorban, melybe a munkafelügyelők szöges ostora kényszerítette. Szájában keserű nyál futott össze s mintha szeméből két forró, sós könnycsepp pergett volna alá. De úgy érezte, hogy nem az arcát égeti ez a két tüzes csepp, hanem a szívét, megsebzett és felmárt, emberekben csalódott szívét hasogatja. Ilyenkor egyik kezével a vállán fekvő zsákot fogta, a másikkal pedig inge alá nyúlt, szíve fölé, mely fölött ott függött a durva fából összetákolni kis Kereszt. Az arany fészületet, mit anyjától kapott, amikor útnak indult, rég elszedték tőle mohó és kapzsi kezek, melyek kincs után kutattak. De ezt a két gyalulatlan fadarabkát, melyet ügyetlen kézzel, de jámbor és alázatos szívvel egymáshoz tapasztott, nem vette el tőle sem hitetlen pogány, sem aranyra éhes kalandor. Ez megmaradt neki, ezt meghagyták nála. Pedig ez volt a legnagyobb kincse, a legnagyobb ékessége. Enélkül bizony szomorú és vigasztalan lett volna az élete. Sivárak és vigasztalanok a nappalai ott künn a tengerparton s kinosak az éjtszakái, amikor keskeny vackán hanykolódott. Ez a kis gyalulatlan, durván összerótt kereszt jelentette számára a Hitet, a Lelket, a kitartó Bizakodást és a legragyo-
gobb Égi Kincset. Ez tette erőssé a lelkét, mikor testét ostorcsapások érték. Ez bocsátott szeme elé mennyei fényességet, amikor a kintől és szenvedéstől elsötétült előtte a világ. Ez erősítette testét, amikor tikkadtan és elepedten a nehéz mun-

kától víz után szomjazott és a rabszolgahajcsárok a tenger sós vizét nyujtottak neki italul.

— Olyan az életem, mint az én Istenemé, ki megfeszítetett a világerőtl — sóhajtott. — Őt is népe árulta el, melynek legszentebb javát akarta...

... Ó, jóságos és könyörületes Atyám, ki kinhalált haltál mindnyájunkért és megbocsátottál üldözőidnek... erősítsd meg lelkemet, hogy én is meg tudjak bocsátani azoknak, kik engem gyölörnek...

Így teltek a napok és hónapok sorvasztó munka és kínos szenvedés között. Etienne-nel rendszeren csak este találkozott. A nappal szétválasztotta őket, a munka és robot egyiket erre kergette, a másikat arra terelte. Talán Szkender is ügyelt rá, hogy egymáshoz ne kerüljön a két gyaur munka közben.

Kis vackukból is kitétték őket, hol egyedül voltak ketten. A nagy, közös kamrába kerültek, bűzös és durva tömeg közt háltak.

Odáig nem terjedt már Szkender gyűlölködő gondoskodása, hogy a közös hálókamrában ne kerüljön egymás mellé a két tengerifüvel bélelt zsák, melyen Etienne és Péter hált.

Éjjel, amikor a felügyelő léptei is elhaltak már és csak az őrtálló arab nesztelen járása hallatszott, foghatták halk suttogásra hangjukat. Egymás felé fordultak és úgy beszélgettek suttogva, óvatosan.

— Péter, alszol?

— Nem.

— Hallod az őrt?

— Hallom.

— Péter, ki kéne rontani és rávetni magunkat és megfojtani... Kiölni belőle a lelket és megszökni a csendes éjjelen...

— Nem lehet, Etienne... Mi hasznod volna belőle?... Egy helyett ötven más szeldzsuk jönne...

— Csak el kellene kezdeni... Elsőnek kellene támadni...
A többiek jönnének utánunk...

— A többiek elárulnának, Etienne... Hisz keresztes társaink is elárultak... Fegyverhordó szolgálom is elárult.

Etienne felzokogott néma, megcsukló zokogással.

— Hát itt kell elpusztulnunk? — nyöszörögte.

— Ne csüggedj, Etienne... Ha arra rendeltettünk, hogy itt pusztuljunk el, hiába lázadozol és emészted magad... Ha pedig mást rendelt az örök Úr, akkor, ha vaspántok feszítik is tagjaidat, bizony elküldi értünk az ő Fiát, ki széttöri a láncot és megszabadít bennünket...

— Péter — zokogott Etienne — elvész a hitem... A csodálatos Kereszt, mit ágyamban találtam, mintha üres, élettelen csont lenne...

— Ne káromold a jóságos Atyát, Etienne... Akinek elvész a hite, elvész ő maga is... Az élettelen csont elevenné támadhat, de ha az élő húsból és vérből is kihál a Hit, elenyészik az...

Az arab bezörgetett :

— Aludj, hitetlen kutya, mert elaltatlak én, de úgy, hogy Allahnál lesz felébredésed...

A két ifjú visszafojtott lélekzettel bújt takarója alá, míg csak a gyötrelem álmot nem küldött szemükre.

* * *

A tengerre vörös foltok rajzolódtak. A nap, mint sápadt, gyűröttarcú korhely tápázkodott fel a földről. Estében tán meg is sebezte magát és a piros foltok, mint a vér ömlött el a tengeren. A hullámok csak mosolyogva, összebújva susogtak, amint szökkenve félreugrottak az alábukó napfény elől.

A parton égignyúló pálmák és sudár cédrusok emelkedtek büszkén az ég felé. Tetejébe fekete keselyű szállt szétterpesztett, csapkodó szárnyakkal.

A pallón hosszú sor rabszolga hordta a gabonát a gályára. Péter alánézett. Csak egy szédület, egy ugrás, egy kis lépés és alázuhan, le a mélységbe, a vízbe, ahol nincs több szenvedés, félelem és gyötrellem. Az örök nyugalom vár reája... Elhessegette a kínzó gondolatot.

— Nem, nem... Eldobni az életet, amivel Isten ajándékozott meg... nem szabad... Tűrj, remélj és higgyél...

A gálya tetején mély nyílás tátongott. A zsákot leemelte s tartalmát a gályafenékre eregette. Az érett szemek peregve hullottak alá, a duzzadt zsák mindjobban apadt. Péter ott állt és mialatt a zsákot fogta, melyből lassan ömlött alá a gabona, szemei a sik tengeren révedeztek. A tengeren, amelyen által idehozták... A víz hozzácsapódott a gálya falához és Péternek oly jól esett arra gondolnia, hogy ezek a hullámok mossák Marseille partjait is, ahonnan elindult és Genova partjait is, ahol két bársonyos szem tekintete kísérté útjára. Igen, két szem keresi bizonyára most is az ő tekintetét, két puha kéz kulcsolódik most is imára óerte... Úgy érezte, óerte... Úgy érezte, valami azt súgta, hogy az a forrón dobogó kis leányszív nemcsak hálával gondol rá, amiért apját megmentette, hanem... ó Istenem... egész más érzéssel... Nem úgy gondol rá, mint az adós a hitelezőre, mint a szegény az alamizsnát nyújtó gazdagra, nem mint testvér a testvére,... hanem... mint virág a napfényre, mint fűszál a harmatra, mint szomjas föld a kövér esőre... Úgy gondol rá bizonyára, pedig nem is hagyott nála emlékebe egyebet, csak azt a gyűrűt és két keze szorítását...

A zsák száját kissé szűkebbre fogta, hogy tovább peregjen a búza. Hogy tovább ott állhasson a tengeren, a gálya tetején, ahol szél cirógatta és napsugár csókolta. Szemét behúnyta és úgy fordult a felkelő nap felé.

— Mária — suttogta áhítatos, megenyhült szívvel —

vajjon eszedbe jut-e az a rajogó lelkű magyar fiú, ki jóságot hordott a szívében, míg egyszer csak arra ébredt, hogy kilopták a jóságot a szívéből és terméketlen, hideg követ csempeztek helyére... Hejha! De a jámborságot nem tudták kilopni... Nem vagyok jó, nem, nem... elkeseredett, bűnös ember vagyok, gyűlölködő és indulatos... Csak Előtted hunyászodom meg félénk alázattal, ó, Jézus-Isten... és jóság csak akkor költözik szívembe, ha rád gondolk, Mária. Szemed olyan szelíd és csillogó, mint a génovai tenger tükre...

Mária... A gályátok neve is Mária volt, mely Genuáig vitt... Santa Mária... Fűrge és karcsúlestű gálya volt, mint azok a sima halak, melyek nyomában a tenger vizét hasították... Santa Mária...

Felnyitotta szemeit. Mintha ezt a szót hallotta volna. Úgy rémlett, mintha valaki hangosan olvasta volna, pedig csak lelkében visszhangzott a drága név... Kinézett a tengerre. Azt hitte, szédül, vagy káprázik a szeme. A zsákot majd beleejtette a gálya fenekére. A távolban hajó közeledett. Fedélzetéről büszke és dacos ének hallatszott:

Boldogságos Anyánk,
Mennybéli Pátronánk,
Vezérelj Fiadhoz,
A vérző Krisztushoz,
Ki értünk Ember lett,
Hogy megváltson bennünket...

A napfény a gálya oldalára véselt aranybetűkkel játszadozott... Santa Mária... olvasta Péter.

— Jóságos, könyörületes Atyám... Ez Nikola hajója... A drágaszívű olasz kalmaré, Mária apjáé, ki az én keresemre indult.

A hajó közelebb futott. Már emberek körvonalait is látta. Mint sötét foltok imbolyogtak a fedélzeten. Csak arcukat nem

ismerte meg. És a hajó oldalán mind biztosabban, mind világosabban tündöklött a név: Santa Mária.

A rabszolgák letették a zsákokat és sóvár szemmel néztek a szabad hajó felé, mely nyugodtan és egyenesen feléjük látszott közeledni...

Péter, mintha a deszkapadlóhoz gyökeredzett volna a lába, meredt a hajó felé.

— Nikola hajója! — susogta magában. — Az, az... Most már megismerem az embereit is... Az ott Giuseppe, a kormányos, emez Francesco, a másodkapitány... és Istenem... ott áll a hajó korlátjánál Nicola maga is és erre néz... Erre néz és bizonyára engem keres...

Ledobta a zsákot a gálya fenekére és a hajó széléhez rohant. Két karját kitérte és hangos, kétségbeesett sikollyal kiáltotta a Santa Mária felé:

— Hé, Nikola... atyai barátom... erre jöjj...

A gályán nem hallották a hangot, csak hadonászó, tépettköntösű ifjat láttak. Az evezősök egykedvűen csapták tovább a habokat.

Péter megfeszített erővel kiabált. Várt. A gályát figyelte. De az nem változtatta irányát. Hirtelen merész ugrással a tengerbe vetette magát.

Két felügyelő ugrott utána. Az életükkel játszottak, ha egyik rabszolga is megszökik. Péter minden erejét megfeszítve, elkeseredetten hasította maga előtt a hullámokat. De a két arab felügyelő is a nyomában maradt.

A Santa Márián is észrevették már, hogy valaki a tengerbe vetette magát és feléjük igyekszik. Aztán másik két embert láttak a vízbe ugrani, kik minden erővel el akarták érni. Nem látták egyik arcát sem. Péter fuldokolva háritotta el maga elől a hullámokat. Karját feltartotta, talán azt várta, hogy a gályáról kötelet vetnek feléje. Amikor felbukott a víz-

ből, ökölcsapás érte, hogy elszédült. Ajkát még egyszer elhagyta a rémült, segítségért könyörgő kiáltás:

— Nikola... barátom...

Aztán négy kar ragadta meg és visszafelé úsztak vele.

Nikola a nevet hallotta sikoltani a habok közül. Rémülten hajolt ki a korláton. A kormányosnak intett, evezzenek közelebb a parthoz. És amikor az arab gálya közelébe ért, látta, hogy két arab egy ájult ifjút vonzol felfelé a bárka oldallétráján. Arca sápadt, ajka vértelen, szemei lecsukva és hosszú, vizes haja homlokára csapzott. Megismerte. Orditozott és káromkodott, könyörgött és a Madonnát hívta segítségül.

— Istenem, itt volt, a gályám előtt sikoltott segítségért... Péter... ifjú, drága barátom... jövök, ne félj...

De Pétert, ifjú barátját nem találta már a parton. Az arab szolgák elhurcolták s elrejtették az olasz szemei elől. Murreddin gályájára nem is léphetett. — Kormányosa és alabárdosainak hadnagya váltig erősítették, ne gyötörje, ne kinozza magát, nem Pétert látta. Nikola vigasztalhatatlanul rázta a fejét:

— Nem, nem, tudom, érzem... ő volt... Az életem megmentője... barátom... Pietro...

— Hiszen ha ő lett volna, kiálthatott volna feléd... ismerős szavakat kiálthatott volna...

— Elhallgassatok! — toporzékolta Nikola. — Nem hallotátok sikolyát?... Hisz a nevemet kiáltozta!... És ha csak segítségért sikolt, a hangjáról is megismerem... De azt is kiáltotta: barátom... Istenem... és én, a barátja, nem siettem segítségére... Mária, ó leányom, mit fogsz szólni atyádnak, Genua gyáva fiához, kinek szemei előtt hurcolták el ifjút, drága barátunkat?...

— Urunk, vigasztalódj! — kérlelték őt emberei.

De Nikola nem vigasztalódott. Most már dühvel fordult az alabárdosok felé:

— Hol van Szavlyevics?... Hol az az istentelen lator?...
Hozzátok élém!

Két poroszló elébe vonszolta a megláncolt dalmátát.

— Gazfickó! — kiáltott Nikola — még itt a hajón megláncolva, a kezeim között is hazudtál...

— Tépesd ki a nyelvemet, uram, ha valótlant mondtam! — siránkozott a kalandor.

— Nem, nem tépem ki a nyelvedet, gaz kutya!... Kezeimet nem szennyezem be bűnös véreddel... Hát Akkonban szálltak partra a keresztések?... A Szentföldig kísérted őket?... Még az utolsó pillanatban is hazudtál?... Nos, imádkozz!... Félóra mulva ott leszel az ifjagnál, kiket a halálba hurcoltál...

Szavlyevics térdre vetette magát.

— Kegyelmezz, uram!... Mindent megmondok őszintén... Isten engem úgy segítjen, elmondok...

— Ne esküdözz... Ne tetézd bűneidet! — szólt rá Nikola. —

Töredelmes vallomással enyhíts lelkeden...

— Vallok, kérdezz! — nyöszörgött a dalmát.

— A Szentföldre vitted az ifjakat?

— Nem!

— Hova?

— A tengeren eladtuk őket...

— Kinek?

— Nem tudom.

Nikola intett az egyik alabárdosnak. A kemény ököl Szavlyevics arcába sújtott. Vér futotta el a szemét.

— Beszélsz?

— Kérdezz! — nyögte a kalandor.

— Kinek adtátok el őket?

— Alexandriai kalmároknak... Itt lesznek Egyiptomban, Kairóban, vagy tán Beyruthban... mind... csak...

— Csak?.. Beszélj!.. Beszélj, mert nem állok jót semmiért ...
— Csak a két magyar nincs köztük... Ők már az úton elvesztek... A tengerbe ölték-e magukat, vagy megszöktek, nem tudom.
Nikola lehorgasztotta fejét. Szolgái ismét vigasztalni kezdték.
— Látod, uram, hiábavaló volt az izgalom... Nem lehetett Péter, akit láttál... Ki tudja, talán más rabszolga volt, keresztény ifjú, de nem Péter...

Nikola legyintett a kezével.

— Mindegy!... Akárki volt, keresztény volt és segítségért kiáltozott... És én nem segíthettem rajta... Talán már a tengerbe is hajították a hitetlenek?... Már az is ott pihen, ahová ez a gaz lator juttatta két barátomat... De honnan tudta a nevetem?... Istenemre, azt hittem, Péter... Az... az... Péter... Más nem lehet... A nevetem kiáltotta, amikor a Santa Máriát meglátta... Megismert, csak én ismertem őt fel későn... Ó Istenem, mért nem jöttem nagyobb hajóval és több fegyverrel, hogy üzőbe foghatnám kínzóit... Visszamegyek... haza... Génuába és új haddal kelek útnak... De te... te — fordult Szavlyevicshez — nem fogod többé rémíteni a jámbor embereket, Krisztus igaz szolgáit... A tengerbe vele!...

Szavlyevics rémült sikollyal felordított:

— Kegyelmezz!

— Nikola felnevetett gúnyosan, érzéketlenül:

— Kegyelem?... Hát kegyelmeztél-e te valaha valakinek?... Ismerted-e ezt a szót valaha?...

A kezével intett. Az alabárdosok felemelték Szavlyevicsét a levegőbe és meglóbálták, mint a zsákot.

Nikola halkán, a fogai között susogta:

— Al mare!

A test kalimpálva forgott a levegőben, majd hangos loccsanással a tengerbe zuhant. A habok még rövid ideig ott gyűrűztek körülötte, aztán minden elcsendesedett.

Nikola levette a sisakját és kezeit imára kulcsolta. Majd a kormányoshoz fordult és intett, fordítsa visszafelé a gályát.

— Haza!

A lapátok nyöszörögve forogtak üregükben. Aztán nyugatnak fordult a gálya és elhagyta az alexandriai partot.

* * *

Szavlyevics csak azt érezte, hogy száll, száll lefelé, feneketlen mélységekbe, a béklyó is húzza, amely lábára nehezedett és körülötte mind sötétebb lesz minden. Nagy erőfeszítéssel próbálta lábait kihúzni a szorító vaskarikából. A víztől és iszaptól síkossá lett a teste. Kezét csakhamar szabaddá tette. De a lábára erősített béklyó nem mozdult. Azt jól odaforrasztotta a fegyverkovács. Összegémberedett, hogy kezei elérjék bokáját. Megfogta a láncot és magához húzta. Aztán visszafojtott lélekzettel elhagyta magát, hogy a víz hátára sodorja az ár. A víztömeg felemelte mint súlytalan pelyhet és feldobta. A feje már kilátszott a vízből. Füléből, szájából vizsugarak bugyborékoktak. Megrázta fejét, mint a ruca, hogy leperegjen róla a víz. Szeme, szája tele lett a sós vízzel, mely csípte és égte. Kezével hozzá nem érhetett, mert a láncot szorongatta.

Körülötte hajók álltak. Onnan már figyelték, mert látták, hogy az olasz gályáról valakit a vízbe hajítottak. Amint meglátták a felbukkanó testet, kampós kötelet hajítottak feléje. A horog a láncba akadt és a gályán húzni kezdték. Épen jókor. Szavlyevics elhagyta ereje és elvesztette eszméletét.

A gálya fedélzetén tért magához. Arab rabszolga felügyelők álltak körülötte és lélekzetét lesték. Közöttük előkelő, díszesruhájú ifjú állt. Szkender.

Szavlyevics megmenekült, de Szkender kezeibe került. Szkenderébe, ki azelőtt János volt és akit ő hurcolt a rabszolgaság földjére.

Szkender ítél.

PÉTERT, a rabszolgát és Szavlyevicset, a tengerből kifogott ismeretlent, a palotába vitték. Pétert, a szökevényt megláncolták, Szavlyevicset úgy támogatták, mert jártányi ereje is alig volt.

Szkender gyaloghintójával gyorslábú epiruszi rabszolgák futottak az utcán végig. Alexandriai polgárok, jámbor, igazhitű muzulmánok és betelepült idegenek fejcsóválva fordultak a díszes gyaloghintó után, melyben Murredin veje ült.

— Nincs Allahtól a dolog! — sügták egymásnak.

— Dzsinektől van! — mormogta feleletül egy jámbor bőrcserző. — Az ábrázata ismerős előttem, sokszor úgy tetszik, mintha cserzőkamrámba hordta volna az esett bőroket... Most meg a legszebb palotában lakik...

— Némelyek beszélnek, hogy a külváros gyülevész kóborraiból toborzott harács-csapatot és sikerült valami gazdag angoriai kalmárt kifosztania... Innen... a... vagyona...

Persze Szkender nem hallotta a sugdolódzásokat és nem látta a gyűlölködő tekinteteket. Ő előtte hajlongtak és mint a méz, pergett szájukból a szó. Gyaloghintója elől ijedt alázattal ugrottak félre és mély főhajtással üdvözölték.

Az ipa szobájába sietett. Murredin ép ezzel az igével volt megakadva, melyet a szent könyvekben olvasott: «Ha

házadba, messze földről fáradt ismerősök jönnek, szegj nékik kenyeret és tégy elibük sót meg vizet... De ha ismeretlen vándor tér házádba, mosd meg lábait és hódolattal fogadd őt hajlékodbán, mert hátha Allah küldötte ő...

— Jó, hogy jössz, fiam! — fogadta vejét. — Mi a véleményed a Korán eme szavairól... Ha ismerős jön házádba...

— Jókora kérdezed! — dühösködött Szkender. — Ép most jön... Nem is egy... Kettő... Tehetsz eléjük sót meg kenyeret... A drága írástudó szolgád meg akart szökni és most hozzák vissza...

Murredin felugrott.

— Micsoda?... A hálátlan!... Olyan dolga volt házamban, mint első emberemnek... és így fizetett?...

— No, már régóta nem első szolgája házadnak... Észrevettem mindjárt, mi lakozik benne és a zsákhordók közé tettem őt... De nem tetszett a hitetlen kutyának... Meg akart szökni... és elfogták...

Az utcáról már lárma és lábak csoszogása hallatszott. Szkender lekiáltott:

— Vigyétek őket az előcsarnokba!

Lefutott a márványlépcsőkön. Négy ethiopiai fekete rabszolgáját hívatta.

— Ostort hozzanak, szögeset, ólmosat! — adta ki a parancsot.

A négy felhasított orrú fenevad előrohant. Kezükből szöges korbácsot suhogtattak. Mikor Szkender elé értek, arccal a földre borultak.

Szkender még maga sem tudta, hogy Péter mellett Szavlyevics áll. Azt hitte, másik szökevény rabszolga, kit Péter után fogtak ki a vízből. Amikor ránézett, mintha ismerősek lettek volna a vonásai.

— Ezt már láttam valahol! — gondolta.

A két fogoly lehajtott fővel, remegve, sápadtan állt előtte. Péter tudta, minő sors vár rá, de Szavlyevics gyötrelmes türelmetlenséggel leste mi történik vele?

Szkender intett a rabszolgáinak és csak a négy fekete maradt benn. Azok nem értettek semmiféle nyugati nyelven, beszélhették Péterrel. Közben ismét Szavlyevicsre nézett. Ráförmedt:

— Hé, hol láttalak már, hitetlen kutya?

Szavlyevics Szkenderre tekintett, de nem ismerte meg az előkelő arab ifjában Jánost.

Szkender Péterhez fordult:

— No, leghitványabb féreg, nézz rá társadra, megismered-e?

Péter felemelte szemét, előbb Szkenderre nézett, aztán a mellette álló rabszolgára. Megismerte az első tekintetre, maga előtt látta az álszerzetes képmutató, gonosz arcát. Aztán Szkenderhez fordult ismét és mérhetetlen gúnnyal és megvetéssel mondta:

— Hogyne ismerném!... Méltó társad... Öleld kebledre... megérdemli...

Szavlyevics rémülten tekintett a két ifjúra. Megismerte mind a kettőt. Az előkelő arabot is, meg a rongyos, megkínzott rabszolgát.

Szkender a gyűlölettől sápadtan fordult Péter felé:

— Még nem puhultál meg?... Még mindig makacs és gőgös a fejed?...

Szavlyevics agyában derengeni kezdett.

A szolgából úr lett és az úrból rabszolga.

Szkender elé omlott, térdre esett és átölelte lábait:

— Ó, dicső uram, bocsáss meg, könyörülj...

Szkender felkacagott:

— Hát emlékezel már?... Eszedbe jut, hogy eladtál? Eladtál, mint a tulkot szokás?...

— Téged nem, uram!

— Hát persze hogy nem! — nevetett Szkender. — Volt énnékem magamhoz való eszem, hogy kifogjak rajtatok... Csak ezeket a jámbor együgyűeket tudtátok kelepchébe csalni... Kelj fel! Szavlyevics felkelt és kényszeredetten mosolygott.

— Ha igazságos akarsz lenni, még hálával is tartozol nekem! — mondta Szavlyevics.

Szkender felnevetett szélesen, jólesően.

— Hálával!... Haha!... Neked!... Mert eladtál?

— Igen, mert ide hoztalak! — felelte Szavlyevics.

— Nagyszerű! — gúnyolódott Szkender.

— Meg is érdemlem — hajtogatta csökönnyösen Szavlyevics. — Nélkülem bizonyára még jámbor csatlósa lennél lovagi uradnak... Én hoztalak erre a gazdag földre, hol szerencse ért...

Szkender Szavlyevics vállára csapott.

— Igazad van!... És nem is leszek hálátlan... Egy fogadat kiütöttem ugyan Budán, amikor a kis olaszt megtámadtad...

— Kár volt akkor meg nem fojtanom a génuait — dühösködött Szavlyevics. — Ő juttatott ide...

Szkender felkacagott:

— Hát akkor te az olasznak tartozol hálával!

Szavlyevics kényszeredetten mosolygott. Nem tudta, gúny-e avagy komolyan beszél Szkender.

— És mondd csak — kérdezte Szkender — hogy kerültél az olasz hajójára...

— Marseilleben felismert, elfogott és a gályára hurcolt... Pedig nagyszerű életem volt Etienne palotájában... És megláncolva kellett eljönnöm ide...

Péterre mutatott:

— Ezt a penészképűt keresi, tudja Isten, miért?

Péter szemébe könnyek toltak. Maga előtt látta Nikola gályáját, Nikolát, aki ő utána indult és nem találta meg.

— Igen — folytatta Szavlyevics — ezért jött, ezért járja a tengert... Jó lesz vigyáznod rá...

Szkender halkan mormolta:

— Majd lesz gondom az úrfira, hogy meg ne találják... És ha megtalálják, Allahra fogadom, nem ismernek rá... Csonton és bőrön kívül mást nem talál rajta Nikola...

— Csak nekem kegyelmezz... Rajtam essen meg könyörületes szived! — könyörgött a dalmát.

Szkender nem figyelt a siránkozó szavakra. Mintegy magában, félhangosan mormogta:

— Meg akart szökni!... No, majd lesz gondom rá, hogy szökhessék, de a paradicsom felé...

Szavlyevicshez fordult. De most már rikácsolva, kegyetlen dühvel mondta:

— Hallod-e, dalmát?... Megkegyelmezek néked... És kezeidbe adom ezt a hitetlen, elkényeztetett ebet... Hozzád fog tartozni, mint a hold az éjszakához... Nélküled egy lépést sem tehet... És kezeidre bízom a másik frenk kutját is... Etiennet... Külön porkolábja leszel nekik... Sem munkára, sem napfényre nem viszik őket mától kezdve... Ott pusztuljanak el földalatti oduimban, melyek raktárain alatt vannak... Hüllők és patkányok legyenek a társaik az emésztő sötétségben... És te fenn leszel, ajtójuk elé fekszel és rajtad kívül senkinek nem lesz lejárása hozzájuk...

Péter lehajtott fővel hallgatta a kegyetlen beszédet. Nem is tudott Szkenderre nézni, nehogy János jusson az eszébe. János, az ő hű, jobbágyi szolgája, ki vele hált, vele járt, vele evett, vele gondolkodott. Nem, ez nem lehet János, ebbe beleszállt a pokol minden gonosz szelleme és a dzsinek járnak lelkében gonosz táncot.

Szkender kivette az egyik rabszolga kezéből a korbácsot és Szavlyevics kezébe nyomta:

— Mielőtt rád bízom, számoljatok le egymással... Hisz néhány hónapot köszönhetsz néki... Nesze, fogd...

Szavlyevics nem tudta, tréfál-e, komoly-e a beszéd? De Szkender szeme haragosan villant és Szavlyevics nem mert ellenkezni. Kezébe fogta a korbácsot és Péter elé állt:

— Vágj bele! — biztatta Szkender.

Szavlyevics rácsapott. Egyet, aztán még egyet. Péter összeszorította ajkát, némán, hangtalanul tűrte a csapásokat. Csak két tenyerét emelte szeme elé, hogy az ostor ólmos vége kárt ne tegyen benne.

— Csapd le a kezét! — ordította Szkender.

Az ostor a kezére és az arcába sujtott. Vér borította el arcát. A keserűség és fájdalom dűhhé változott benne és Szavlyevicsre ugrott. Sovány öklével a dalmát arcába sujtott. A négy fekete rabszolga rá akarta magát vetni, de Szkender visszaparancsolta őket.

— Hagyjátok, majd a dalmát megfizet!

És Szavlyevics megfizetett. Lecsapott Péter vállára, nyaka közé, hogy vér szökkent a szíjjak nyomába. Péter felkiáltott.

Odafenn az emeleten, mint ketrecébe zárt fenevad nyöszörgött Péter hűséges kutyája. De Pajtást lefogták erős szíjjakkal. Sem eltépni, sem elragni nem tudta azokat. Csak fájdalmas vonítása és dühös ugatása hallatszott.

— Vágd! — parancsolta örült röhejjel Szkender. — Az ebet megkötötték odafenn...

Szavlyevics ismét hozzá sujtott. Péter már nem kiáltott, nem jajdult fel, néma fájdalommal tűrte a csapásokat. Inge foszlányokban lógott róla és a tépett rongyok véres csomóba tapadtak felsebzett testével. Lebukott a földre, arccal Szkender lábai elé, de ajkát nem nyitotta sem kérő, sem haragos szóra.

És Szkender, akít azelőtt Jánosnak hívtak és Balajthý Péternek volt leghívebb és legkedvesebb szolgálja, érzéketlen gonoszsággal és gyűlölettel nézett a földön fetregő Péterre, aki gazdája volt, a legjobb és legszeretőbb gazdája, de aki itt, a fogságban, a rabszolgák előtt arcul ütötte őt.

A hiúság és a góg tették gonosszá...

Amikor Péter élettelenül terült el a földön, intett Szavlyevicsnek:

— Elég volt!

Aztán otthagya a vérében fetregő Pétert és felsietett az emeletre. Gazdag pompájú, kényelemmel berendezett lakásában Fatmé várta az ő hatalmas urát...

Amikor Péter magához tért a fájdalmas kábulatból, Etiennet látta maga előtt. Fel akart kelni, de nem tudott. Mintha ezer tű fúródott volna testébe, amikor a keskeny deszka ágyon megmozdult.

Etienne mellette ült és vízbe mártott rongyot rakott a korbáctól felsebzett testre.

— Ne haragudj, barátom — kérlette könnyes szemmel Etiennet Péter - hogy ide kerültél miattam... Ha Szkender nem gyűlölné engem, akkor néked sem ez lett volna a sorod...

— Nekem kell bocsánatért könyörögnöm — felelte csendesen Etienne. — Hisz én hoztalak ide mindnyájatokat erre a siralmak földjére...

— Ó, barátom — nyögte Péter — hisz a te szándékok tiszta volt és a cselekedeted nemes... Krisztus országába akartál vezetni bennünket...

— És a szenvedés földjére hoztalak...

— Krisztus országába a szenvedés földjén keresztül lehet csak jutni... Vigasztalódj, barátom... Az én lelkem erős, ha testem gyenge is... és ellentálok a kísértésnek...

Etienne megsimogatta Péter veritékes homlokát.

— Mily boldog vagyok a nyomorúság napjaiban is, hogy gyötrelmeim között legalább veled lehetek! — susogta Etienne.

— Hová kerültünk? — kérdezte Péter. Fel akart emelkedni, de visszaesett.

Maradj!... Földalatti üregbe tétetett bennünket Szkender... Sokszor úgy érzem, mintha a börtön falát a tenger mosná... És a szűk ablakon csak annyi világosság árad be, amennyit az a széles fal beenged... Talán valamelyik gabonátszállító gálya áll a börtön előtt és annak oldala zárja el a napot...

— Víz alatt vagyunk? — kérdezte Péter.

— Nem, víz mellett... Csak néha úgy rémlik, mintha lábunk alatt víz csobogna... Ha dagad a tenger, akkor a csatorna megduzzad és ide hordja a tenger minden félelmetes férgét...

— Borzasztó! — susogta Péter félve.

— Ne reszkezz!... Az Üdvözítő Isten, aki megváltotta az embereket, mirőlunk sem feledkezik meg...

A zárban kulcs csörrent és az ajtón Szavlyevics lépett be.

Dühös tekintettel nézett a deszkán heverő Péterre, aki meg sem mozdult.

— Mi az, még nem döglöttél meg? — kérdezte gonoszul.

— Aki döghöz hasonlítja embertársát, bizony azzá válik ő maga! — mondta szeliden Etienne.

Szavlyevics tehetetlen haraggal felelte:

— Gondoskodom róla, hogy előbb titeket vigyenek el innen... Nem is értem, mit teketóriázik oly sokat veletek Szkender... Már rég leüttettem volna a fejeteket, ha az ő helyében lennék...

— Szerencse, hogy nem a te fejeddel gondolkodik! — felelte Etienne.

— Ép olyan gonosz, mintha a dalmát feje volna az övé! — nyögte Péter.

— Még most is gúnyolódol?... Kitépetem a csúfolódó, gonosz nyelvedet! — dühösködött Szavlyevics.

— Másban keresi a gonosz az ő gonoszságát! — mormolta csöndesen Péter. — Most is a hátamon érzem istentelen kezed nyomát...

— Ha tőlem függne, nem éreznél semmit... De ha érzel is, legjobban szeretném, ha nem engem éreznél! — dühösködött a dalmát. Letett a padlóra egy kancsó vizet, két fekete árpakenyeret és kiment.

A kulcsok szomorúan, vigasztalanul csörrentek a zárban.

A gálya fekete fala elhomályosította még a napsugarakat is.

A cella padlója alatt éles sivitást, rémült, hasító sikolyt hallottak. Öreg tengeri pók kapott csápjai közé egy menekülő patkányt.

Mária eltűnt.

GÉNUAI kikötőbe Nikola hajója evezett be. A parton ismerősök és barátok üdvözölték a kalmárt, ki messze tengerekről tért vissza az illatos olasz földre. A városbíró és a poroszlók kapitánya vidám szívvvel siettek eléje.

— Nos, Nikola, érdemes barátunk, megtaláltad-e ifjú megmentődet? — kérdezte a poroszlók feje.

— Meg is, meg nem is! — felelte szomorúan Nikola. — Ó, én ügyetlen... Ha előbb veszem észre, hogy gályám felé igyekszik, ma szabad... és Génua földjén van...

— Láttad? — kérdezte a városbíró.

— Nem tudtam, hogy ő az... és amikor megismertem, már késő volt... Elragadták szemeim elől... Nem mertem partraszállni kevés emberemmel... Hisz úgysem segíthettem volna néhányadmagammal ellenséges földön...

— És most... most mitévő léssz? — kérdezte a városbíró.

A poroszlók kapitánya az ajkához emelte újját, mintha hallgatást parancsolt volna a városbírónak.

Nikola nem vette észre a titkolódzó intést és barátjaihoz fordult:

— Ha velem tartotok, egy darabig gyalog megyek... Már oly rég jártam szárazföldön, hogy tán el is felejtettem a járást...

A keskeny, sziklába vájt úton az örök nyár illatozott teljes pompájában. Oldalt citrom- és fügefák virága szórta illatát a levegőbe. Az út mentén sugártestű pálmák álltak sorfalat. Mintha díszbe öltözött zsoldosok várták volna hódoló alázattal Nikolát, a messze földről hazaérkezett kalmárt. A tenger, mintha búcsúzott volna, könnyű, selymes ködfátyolt lobogtatót Nikola után.

A Piazza San-Michelen megálltak. A fehér és vörös márványpaloták falán megcsúszott a napsugár. A ferrarai condottiere lezárt palotája előtt két kőoroszlán állt némán őrt. A palota gazdája, ki sehogysem érezte magát jól Velence szomszédságában, kincseit és vagyona nagy részét a békéesebb Génua földjére hozta, hol azokat nagyobb biztonságban tudta. Így csináltak Mantua és Verona urai is, kiknek nagyon kényelmetlen volt a velencei közelség és a fekete, aranszasos lobogó, melyet szinte az orruk előtt lengetett az enyhe szél.

A két előkelő férfiú karonfogta Nikolát és úgy vezették, mint a beteg gyermeket. A kalmárnak már kellemetlen volt ez az aggódó és féltő kimélet. A városbíró felé fordult:

— Mondd, barátom, mi történt, hogy ily kínos gyengésséggel bántok velem?... Leégett a házam?... Elsülyedtek gályáim?...

— Nagyobb annál! — felelte a poroszlók kapitánya.

— Szent Isten! — kiáltott Nikola. — Tán lányomnak esett valami baja?... Máriával történt valami szerencsétlenség?... Szóljatok, beszéljete, a Megváltó szent sebére kérlek benneteket, nyugtassatok meg, mondjátok el, mi történt?

— Lányod...

— Meghalt? — kiáltott fel a kalmár.

A járókelők megálltak és Nikola feldúlt, kintől vergődő arcát nézték csendes részvétellel.

— Szóljatok, beszéljete! — rángatta rémülten Nikola a bíró kabátját.

— Nem, nem halt meg, de eltűnt... Senkisémm látta már kilenc nap óta... A cselédek, kiket kihallgattam, nem tudnak semmit... És a legtitokzatosabb, hogy két leghűségesebb szolgálója is vele együtt tűnt el...

Nikola a fejéhez kapott:

— Hát őt is?... Nem elég, hogy ifjú barátomat, életem megmentőjét elhurcolták, őt is elrabollák?...

Rohant el, otthagya két barátját és mintha szárnyai nőttek volna, repült fel a domboldalon. Alabárdosai, kik a gályán együtt jöttek vele, már otthon voltak. A gyaloghintója is ott állt üresen a feljárat előtt.

Házának cselédjei könnyes szemmel jöttek eléje. Giovanni alázatosan lehajolt hozzá és megcsókolta a kezét.

— Ne haragudj, urunk — kérlelte reszkető hangon — hogy ekkora szomorúságot okozott neked a mi gondatlanságunk...

Nikola nem hallgatott a siránkozó szolgálókra, asszonyokra és rohant fel, az emeletre, Mária szobájába. A bútor, a szőnyegek, székek és az állványon álló kis kerek tükör, minden úgy maradt, ahogy Mária itthagya. Mintha csak kilépett volna egy pillanatra az ajtón és a következő percben már vissza is akart volna jönni. Még hajának illata is ott terjengett a szobában.

Nikola lánya ágyára vetette magát és haját tépedeste kétségbeesésében.

— Ó, Mária, szépséges, egyetlen gyermekem, öreg napjaim megaranyozója, szomorú életem megmaradt ékessége, hová lettél... Szólj, beszélj hozzám és ha galád kezek hurcoltak el, hogy váltságdíjat zsaroljanak ki tőlem, minden kincsemet pénzzé teszem... Ha meghaltál is, szólj, könyörüljön rajtam a jóságos lelked és vigasztalj, nyugtass meg engem, a te öreg, szeretőszívű apádat...

A napsugár fénye a tükörrre esett, mintha valamit meg akart volna világítani Nikola előtt. A kalmár felkelt és a tükörhöz

lépett. Kihúzta a fiókot és apró, összegyűrt levelet talált benne. Mária írta, az ő kezének finom vonásait ismerte meg Nikola:

Drága jó Apám — hangzott a levél — ne haragudj, hogy fájdalmat okozok néked. Nem tudtam várni a bizonytalanság napjaiban és valami úzótt utánad, a tengerre, hogy veled együtt keressük és találjuk meg Pétert... Ha a jóságos és örök Úr úgy rendeli, hogy útjaink elkerüljék egymást a tengeren, tudd meg, hogy Péter után indultam. Ciprusi ismerős kalmárral beszéltem, ki arról hozott hírt, hogy a keresztesek nem jutottak el a Szentföldre, hanem az úton eladták őket. Én tehát, ha kell, életem árán is megmentem őt... A Megváltó Isten könyörüljön mindnyájunkon...

Nikola felujjongott:

Mária él... Halljátok-e, Giovanni, Giuseppe, Mária él... Nem halt meg, nem rabolták el, él és szabad... És ha addig élek is, felkeresem őt és Pétert és mindkettőjüket hazahozom...

A palota szolgálói, mikor gazdájukat meglátták, amint hadonászó kezében a levelet lobogtatta, keresztet vetettek magukra és félrehúzódtak. Azt hitték, meghibbant szegény...

* * *

Mária úgy tett, amint a levélben írta. Legrégibb szolgálójával új evezősöket fogadtatott és hajóra szállt.

Végigevezett mindama partokon, hol gondolta, hogy a keresztesek megfordultak, de sehol semmi bizonyosat nem hallott.

Mária gályája szomorúan hasította a tengert. Ahol apjának ismerősei laktak, kikötött és kérdezősködött. De sem amalfi-i kereskedők, sem canadai kalmárok nem tudtak bizonyosat. Egyik is hallott, a másik is, a keresztesekről, de nyomra nem vezethették. Míg végre Limasolban, hol azon tanakodott, átevezzen-e Beirutba, avagy Joppeba, váratlan útbaigazítást nyert. Egy trifilszi szerzetes, ki Akkonból készült

haza Németországba, terelte a helyes útra. Már Szíriában hallott a szentéletű génuai leányszóráról, ki az ifjú keresztesek felkeresésére indult. Most, hogy hajóját maga előtt látta, elébe sietett.

— Leányom — szólt Máriához — helytelen irányba terelték gályádat... Ne az északi partokon kutass, hanem a déli partszegélyen, a fatimidák földjén... Lelketlen és gonosz kufárok kezére kerültek, kik rabságba hurcolták őket... Ha csak a felséges Császár hadat nem indít megmentésükre, ott vesznek szegények...

— Hol vannak? — kérdezte remegve Mária.

— Széthurcolták őket az Almohád partoktól egészen a fatimidák országáig... Legtöbben Kairóban és Alexandriában vannak... De jutott belőlük Candiába és Iconiumba is... Úgy tudom, hogy a nemes ifjakat Alexandria moslimjei kapkodták széjjel...

Mária megcsókolta a jámbor férfiú kezét és már horgonyt is szedett. Átevezett egyenesen délnek, Alexandria felé...

* * *

A napsütötte utcákat vászonfedelek védték a perzselő sugarak ellen. Leányok és asszonyok tarkaszínű selyem köntösben siettek végig a szűk utcákon. Néha egy-egy zöld selyempalástba burkolódzó férfiú baktatott végig lassú méltósággal. Allah imámjai. A főpapok. A szerzeteseknek, derviseknek a kék volt a színe.

Az esőmosta, piszkos házakon száradó ruha fehérlett. Egyik-másik erkélyről kötelet vontak a szemközti ház ablakáig és azon tarkállott a sokszínű mosott ruha, mint tarka zászlók a lobogó szélben.

A keskeny utcán különös menét ötlött a járó-kelők szemébe. Diszes gyaloghintó alatt görnyedt négy nyugati országból való szolga. A hintóban idegen, előkelő lány ült. Az arca, Allah irgalmazz, fedetlen és szemérmetlenül mutogatja az igaz-

hitű férfiak előtt. De az idegen lány szép volt, arca mint a chiosi alma és két szeme, mint a bagdadi éjtszaka... Szája piciny volt, szabályos metszésű és piros, mint a legdrágább rubin.

A lány hátrafordult és szolgájától kérdezett valamit. Giuseppe úrnőjéhez sietett és halk szóval felelt. A gyaloghintó megállt. Giuseppe egy csauszhoz fordult, ki kíváncsian lépett a gyaloghintóhoz.

— Úrnóm kérdezteti tőled, igazhitű muzulmán — szól Giuseppe — nem hallottál-e ifjú frenk harcosokról, kiket Alexandriába hoztak?

A csausz arca mosolyra derült.

— Nem tudom, hoztak-e, nem-e, aminthogy nem tudom, mikor hoznak lovat vagy juhot a vásárra!

— Válaszod bölcs és világos — udvariaskodott Giuseppe — mintha csak Allah fényesitené meg elmédet...

Közelebb hajolt hozzá és egy pénzzel telt zacskót csúsztatott a tenyerébe.

— Ez a foglalo, ha értelmesen felelsz kérdéseimre...

— Kérdezz! — biztatta a csausz.

— Meg tudnád-e mondani, hová kerültek azok az előkelő ifjak, kiket ezelőtt öt esztendővel szállítottak partra itt Alexandriában?

— Vajjon ki tudná megmondani, hova lett a tavalyi eső és merre száll az elhervadt virág szirma?

— Nézd, jó ember — szóló türelmetlenül Giuseppe — nincs időnk, hogy a te ékes beszédedben gyönyörködjunk, melynek szépségeit a mi tudatlan elménk meg nem érti... De ha hajlandó leszel értelmesebben felelni, még száz ezüst üti a markodat...

— Ezen kellett volna kezdened! — nevetett a csausz és már tartotta a tenyerét.

Giuseppe a második zacskót is odaadta és várta a feleletet.

— Nemde, frenkiek azok, akiket kerestek? — kérdezte a csausz.

— Azok!

— Nos, várjátok meg a következő vásárt! Akkor ki szokták terelni azokat a rabszolgákat, akiket megunt a gazdájuk, vagy akiknek már nem veszi hasznát...

Giuseppe majdnem nekiszaladt a tenyerével a csausz képének. De Mária tekintete visszatartotta a meggondolatlan cselekedettől.

Giuseppe titkolódzva félrevonta az arabot:

— Idenézz, érdemes férfiú!... Ötven arany üti a markodat, ha valóban útbaigazítasz bennünket...

A csausz a tenyerét tartotta és Giuseppe egy aranyat húzott elő a zacskóból.

— Ez a foglaló... A többit akkor kapod, ha értelmes választ adsz...

A csausz elnevette magát:

— Mégis ravasz fickó vagy, te hitetlen!... No, de hogy lásd, hogy Allah fiai még a gyaurrel szemben is becsületesek, jöjj... élvezetlek. Szkender effendihez... ő mindent tud és talán a ti testvéreiteket is ismeri...

A négy rabszolga fölemelte a gyaloghintót, melyben Mária ült és elindultak Murredin palotája felé.

Giuseppe a csausz mellett loholt. A paloták, melyek előtt elmentek, narancs- és datolyaligetek mögé rejtőztek.

Murredin palotája előtt megálltak.

— No, hitetlen, add ide az aranyakat! — mondta a csausz. — Megérkeztünk...

Giuseppe elővett még egy aranyat és az ámuló arab kezébe nyomta:

— Ezt azért adom, amiért idevezettél... És ha jó helyre vezettél, megkapod a többit is... Allah veled...

A csausz csalódott képet vágott, de már nem is volt ideje veszekedni. Mária és Giuseppe beléptek a palota kapuján és eltűntek szemei elől.

Az előcsarnokban fekete rabszolga lépett eléjük.

— Kik vagytok és mit kerestek erre? — kérdezte tőlük.

Giuseppe felelt Mária helyett:

— Úrnőm akar urad, a nemes Szkender effendi elébe járulni... A génuai szabad állam nemes polgárai vagyunk...

A szerecsen vigyorogva tűnt el egy függöny mögött.

Mária észre sem vette, hogy a szomszéd szobából figyelik. Murredin haragos tűzben égő szeme és Fatmé lágy, simogató tekintete lesték mozdulatait. A ház gazdája lépett be.

Giuseppe meghajolt Murredin előtt.

— Uram, engedd meg, hogy bemutassam úrnőmet...

— Vakmerő vagy, hitetlen szolga! — villámlott Murredin tekintete. — Vajjon nem tudjátok-e, hogy igazhitű házba nem szoktak úgy betolakodni, mint tisztátalan sertés tör az ólba?...

Mária szólalt meg Giuseppe helyett:

— Bocsáss meg, nemes uram, vakmerőségünkért, de messze földről jöttünk, hol nem ismerik a jámbor szokásokat...

— Látom... Mert különben tudhatnád, hogy asszony-személy nem mutatkozik idegen férfi előtt fedetlen arccal... Kik kerestek palotámban?

— Testvéreimet keressük, kik Alexandriában tűntek el!... Házadba utasítottak bennünket, hogy itt bizonyos Szken-der effendi útbaigazít bennünket...

— A vőm nem ismer minden tisztátalan ebet... Van ugyan egy a házamban, azt ismerjük név szerint... Mindjárt megláthatod...

Fütyentett és Pajtás rontott be. Murredin el volt készülve,

hogy a kutya az ismeretlenekre veli magát és halálos rémületbe ejti őket. De az eb odarohant Máriához, lekuporodott lábai elé és kezét nyaldosta. Mária megsimogatta az állat hátát, amit az szűkülve és nyöszörögve tűrt.

Murredin elcsodálkozott. Valami égi jelet látott a dologban, hogy az állat, mely idegent nem tűr a palotában, alázatosan a lábai elé kuporodott az ismeretlen lánynak.

A vejét szólította be. Szkender belépett és Máriára nézett. Az első pillanatban megismerte Nikola lányát, ki büszke hajadonná serdült.

— Ki vagy, frenk leányzó és miért jöttél erre a messze földre? — kérdezte Szkender.

— Mátkámat keresem, nemes ifjú — felelte Mária — ki a keresztesekkel indult a Szentföldre...

— Hogy hívták mátkádat?

— Nemes Balajthy Péternek... Neki is és János nevű szolgájának is nyoma veszett...

Szkender ajkai körül gúnyos mosoly játszadozott.

— És miért keresed őt itt, az én palotámban?

— Egy jámbor csausz küldött ide bennünket...

— Jó helyre küldött, Mária, génuai Nikola leánya! — felelte hirtelen, megváltozott hangon Szkender. — Jó helyre jöttél... Az én palotámban van... Földalatti pincémben várja a szabadulást, amikor majd Allah a gyehenna tüzére szólítja hitetlen lelkét...

Mária felsikoltott. Fatmé lépett be. Amikor meglátta Giuseppét, arca elé kapta fátyolát.

Szkender mosolyogva beszélt tovább.

— Igen, itt van a palotámban, rabszolgáim között... De nehogy megszökhessék, amint azt már megkísérelte, megláncoltattam és földalatti börtönbe dobattam... Ott jó helyen van...

— Ki vagy, te szörnyeteg? — kérdezte kezeit tördelve Mária. — Ki vagy te, ki nevemen szólítottál és apám nevét ismered?... Miért esküdtél bosszút a legnemesebb ifjú ellen, ki csak jót tett mindenkivel?...

— Majd gondoskodom róla, hogy megtudjad idővel! — mondta gúnyosan Szkender. — Lesz időd, hogy mindent megtudj, míg palotám lakója leszel...

— Génua szabad polgára vagyok! — felelte megvetéssel Mária. — De ha itt van ő, kiért tengerre szálltam, szólj és annyi aranyat fizetek, amennyi bőrödbe fér...

— Leány! — kiáltott Szkender — megfelelkezel róla, hogy nem Európában vagy, az ostoba lovagok hazájában, hol sérthetetlen a nő... Arannyal meg nem fizethetsz Péteredért és nincs az a sárga érc, amiért téged kiengedlek házam kapuin... Ha ide jöttél, itt is maradsz...

Fatméhoz fordult.

— Fatme lelkem, új rabnőt adok néked... Talán hasznát veszed...

Mária mint a villámsujtott fa állt a pogányok között. Szólni nem tudott, csak a szívét szorongatta valami nehéz, mázsás kő. De aztán megvigasztalódott. Eszébe jutott Péter.

— Istenem, ha igaz, hogy Péter is itt van... Vele leszek egy fedél alatt... A könyörületes Szűz Anya szíve majd csak elvezet hozzá és üt a szabadulás órája...

Fatme intett és néhány rabszolgalány sietett be. Máriát kivezették maguk közé, levették nyugati ruháit és könnyű, keleti, színes selymekbe öltöztették.

Giuseppét két rabszolga a földalatti börtönök felé vitte. Sikos, csuszamlós talajon botorkáltak végig. Vasajtót nyitottak előtte és belökték.

Szavlyevics, a porkoláb még rúgott is rajta, hogy arcra bukott.

Menekülés a víz alatt.

PÉTER és Etienne felugrottak. Ismeretlen társuk elé hajoltak. Giuseppe ott görnyedt a padlón, ahová a durva kezek hajították. Péter felemelte.

— Ki vagy te, szerencsétlen társunk a szenvedésben, hogy idekerültél?

Giuseppe feltápáskodott és körülnézett a párától és penésztől nedves falak között. Két meggyötört fiatal emberoncsot látott maga előtt, kik részvételtel telik tekintettel álltak körülötte.

— Giuseppe a nevem és Genova földjéről kerültem e siralmas helyre...

— Génuából? — kérde riadtan Péter. — Hogy kerültél ide, a latrok kezébe?

— Úrnómet kísértem... a génuai Nikola leányát, Máriát...

Péter az olasz nyakába borult:

— Ó szegény társam!... Hol hagytad Máriát? Hol van? Beszélj!

— Mária fogoly... E palota falai között tartják fogva őt is...

Péter felordított:

— Mária itt van?... A gaz Szkender kezében?... Ó te jószágos és mindenható Atya, miért tűröd, hogy a lator diadal-maskodjék az ártatlan felett?... Miért adod a jámbort a gonosz kezébe? Ó én szerencsétlen, hogy nem siethetek segítségére!...

Giuseppe Péterre nézett. Arcára örömmel vegyült félelem ült.

— Ki vagy te, jámbor ifjú, hogy úrnóm sorsa annyira megrendít?... Ismered tán?...

Péter szomorúan felelte:

— Balajthy Péter vagyok... Urad barátja és úrnőd mátkája... ki immár öt esztendő óta senyved a pogány hatalmában...

Giuseppe megcsókolta Péter sovány, csonttá aszott kezét.

— Ó, uram, hogy így kell találkoznom veled!... Érted jöttünk, miattad hasítjuk a tengert már félesztendő óta és most így kell, hogy megtaláljalak... Mária fogoly és én is rab vagyok... .

Etienne Péterre emelte bánatos fényű szemét:

— Mint irigyellek barátom még itt, a nyomorúság falai közt is... Érted legalább tengerre szállnak, téged keresnek... te hiányzol valakinek... De én értem ki jön vajjon?...

Péter átölelte Etiennet.

— Ne búsulj, barátom és ne gyötörje keserűség szívedet!... Ha az én szabadulásom órája elérkezik, akkor te előttem is megnyílik a börtön ajtaja...

A vasajtó zavarját félretolta valaki. Az ajtó megnyílt és Szkender lépett be. Mögötte Szavlyevics és két fegyveres arab.

Szkender Péterhez fordult:

— Nos, elkényeztetett nemes eb, küldtem méltó társat, hozzátok... Ne mondd, hogy nem gondolok rátok!... Mesélhet majd dicső olasz barátodról és ifjú mátkádról...

Felkacagott.

Péter két sovány keze ökölbe szorult. Szemében a harag és a keserűség tüze csillant.

— Hitvány és hálátlan barom, gyönyörködni akarsz gyöt-rődésemben? ... Ne feledd, engem elárulhattál, megkorbácsolhattál és megcsúfolhattál, de az Úr Jézus, kit hűtlenül megtagadtál, nem feledkezik meg rólad...

— Nos, — nevetett gúnyosan Szkender — ha Krisztusod eljön hozzám, hogy számonkérjen téged, kiadlak néki... De csak a bőrödöt... Addig is, hogy nyugodtabban aludj, tudd meg, hogy Máriádat odaajándékoztam Fatmének... Ha netán keresnéd álmodban, rablányaim között megtalálhatod...

Etienne átölelte Pétert, nehogy Szkenderre rontson és újabb munkát adjon a pribékeknek. Szavlyevicsnek szólt oda:

— Mond meg hozzád méltó gazdádnak, hogy bármiként csúfolódjék is gonosz nyelve, a mi szívünk alázatát fel nem gerszti... Amit Istenünk ránk mért, azt zúgolódás nélkül tűrjük, míg mást nem rendel az Ő végtelen kegyelme...

— Hát akkor csak várjatok nyugodtan, míg reátok sugárzik az ő végtelen kegyelme! — gúnyolódott Szkender. — Addig is fogadd kegyelmedbe te ezt a génuai hajóst...

— A láncot ne tegyem rájuk uram? — kérdezte Szavlyevics.

— Nem, ... hagyd csak őket!...

— Nagyon orcátlanok veled szemben! — hízelt a dalmata.

Szkender ügyet sem vetett a beszédre és szolgálóival együtt kiment.

A zár ismét csattant és egyedül maradtak.

Amikor a léptek zaja elhalt, Etienne Giuseppéhez fordult.

— Kinek hajóján jöttetek Alexandriába?

— A magunk hajóján — felelte Giuseppe. — A legkisebb

gályánkat szereltük fel... Embereink itt várakoznak a kikötőben és bizonyára nyugtalanoknak már...

— Estére náluk kell lenned! — jelentette ki hirtelen Péter. — Hirt kell vinned nekik Máriáról...

— Mi haszna lenne? — kérdezte Giuseppe. — Ki nem szabadíthatjuk...

— De hírt vihetsz... üzenetet vihetsz tőlünk Nikolának és atyámnak... Ők bizonyára útnak indulnak, ha megtudják, mi lett a sorsunk...

— De hogyan? — tündődött Giuseppe. — Hogy juthatok ki innen?... Az ajtót ki nem törhetjük és a tenger felé sem szabad az út..

Etienne az ajtó fölött lévő polcra tekintett. Széles, vastag deszka volt, két kiálló vaspánton. Kenyeret és egyéb cókmoikat tartottak rajta, hogy patkány vagy egyéb féreg hozzá ne érhesse. Mintha valami váratlan mentőötlet világosította volna meg elméjét. Igen, ezt lehet, ezt kell cselekedniök...

Giuseppehez fordult.

— Mennyi idő alatt érhetnél haza, ha innen megszabadulnál?...

— Attól függ, merre megyek... Azt hiszem négy hét alatt Genuában lehetnék...

— De onnan tovább kell menned! — mondták egyszerre Péter és Etienne is. — El kell menned Marseillebe és Magyarországra is...

— Az már a gazdám dolga volna! — sóhajtott Giuseppe. — Csak ebből a zsványok barlangjából künn lehetnék...

— Megszabadítunk! — erősködött Etienne. — Téged nem ismernek még a palota udvarán... és ha künn vagy az utcán arab ruhát vásárolsz és senki meg nem állíthat...

— Ó, ha egyszer künn vagyok innen, ugyan meg nem állít engem senki...

Etienne az ajkához emelte ujját és csendet intett.

Odakünn léptek nesze hallatszott. Valaki az ajtóhoz szorította fülét és hallgatódzott. A három fogoly ledőlt a kemény fekhelyre. Összebujtak, hogy sugdolódzásuk meg ne hallassék. Szavlyevics, a figyelő kém, elment. Szokatlan volt ugyan, hogy a foglyok ily korán lefeküdtek, de nem nyitott be hozzájuk.

— Majd estére úgy is viszek be vizet és kenyeret! — gondolta magában.

Odabenn pedig kieszelték a cselet.

Giuseppe — sügta Etienne — felmegy arra a polcra és meglesed, mikor jön be Szavlyevics... Ha nyílik az ajtó és belép, reáveted magad... A többi a mi gondunk...

— Az ötlet jó — mosolygott Péter — de hogy kerül aztán ki innen?... Hisz felismerik és Szavlyevicset sem tarthatjuk sokáig itt fogva...

Lábuk alatt megcsobbant a víz, mintha feleletet adott volna Péter kételkedő szavaira.

— Hallod? — susogta Etienne — a padló alatt itt hőmpölyög a csatorna... csak egy deszkát emelünk ki a helyéből és Szavlyevics már el is tűnt...

— Nem jó az ötlet — iszonyodott meg Péter. — Ha Szavlyevics eltűnik, keresni fogják. És ha keresik, ide fognak eljutni... Megtudják, hogy nálunk tűnt el... mi tettük el láb alól... És akkor Szkender haragja ismét ránk zúdul... És nem is bizonyos, hogy Giuseppe ki juthat-e a palotából, melyet feketék őriznek és minden fehérbőrűt visszakergetnek... Nem, nem, mást kell kieszelnünk...

Giuseppe Etiennehez fordult:

— Az imént csatornát emlegettél! Hol folyik az?...

A két ifjú megrettent;

— Nem, arra te nem menekülhetsz... A tenger minden undok férge itt hemzseg...

Giuseppe elmosolyodott.

— Felesleges az aggodalmatok... Génua fia vagyok és a tenger volt a bölcsőm... Ne aggódjatok... a töröm itt van...

Lehúzta a csizmáit és a sarokba vetette.

— Ez csak gátolna az úszásban... Ne féljeteK és reméljeteK... Harmadik holdtöltére itt lesz az uram érteteK és Máriáért...

Péter Giuseppehez fordult és majdnem könyörögve mondta:

— Mondd meg Nikolának, menjen el még egyszer magyar földre és keresse meg apám várát... Balajt... várát... Mondja el anyámnak és vigye hírül apámnak, hova került az ő egyetlen fiúk...

Az olasz megölelte a két ifjút.

— Maradjatok békességben és bizakodjatok reménység-gel... visszajövünk...

Törével felfeszített két deszkát. Alattuk sötétzöld, piszkos habok morajlottak. Giuseppe még egyszer intett és aláugrott. A víz nagyot csobbant. Mintha valami vizipók meglepett nyekkegése sirt volna föl hozzájuk.

A két ifjú térdre ereszkedett. Kezüket összekulcsolták és szemükben könny égett, amikor az alázatos fohász elhagyta ajkukat:

... Miatyánk, ki a mennyekben vagy...

Amikor Szavlyevics belépett, hogy a vizet és kenyeret letegye, a fekhelyen, mintha három emberi testet látott volna összezsugorodva. Fel sem ébresztette őket.

— Annál kevesebb baj van velük, ha alszanak! — gondolta magában. — Hadd álmodják szépeket a gaz olasz.

Az olasz pedig már künn volt a szabad tengeren. Fejét prűszkölve emelte ki a vízből és körülnézett. Gályájuk ott

állt a parton. A lámpa fényesen világított, mintha az utat akarta volna jelezni az eltévedt Máriának és Giuseppének, kik reggel elindultak a városba és még nem tértek vissza.

Amikor Giuseppe felkúszott a kötélre és csuromvizesen a kormányos előtt termett, meg sem akarta ismerni.

— Ne rémüldözz Lorenzo, nincs most arra idő... Szedd fel a horgonyokat, indulunk haza...

— És úrnők? — rémült meg a jámbor hajós.

— Úrnőnket elfogta az áruló szolga, sietnünk kell, hogy Nikolát értesíthessük...

A kormányos összeterelte a hajóslegényeket és rövid idő múlva a kis gálya már csendesen hasította a hullámokat Génua felé...

András király udvarában.

ATRIESZTI úton kised lovascapat vágatott. A lovagi sisak alól verejték csurgott alá a vitézek naptól barnított arcába. A napsugarak táncolva siklottak végig ragyogó mellvértjükön. A kard táncolva lóbálódott oldalukon. A patkócsattogás és fegyverzörgés félelmetes morajba vegyült. A lovasokat kis fekete, szikár férfiú vezette.

A génuai Nikola indult útnak messze magyar földre, hogy a balajti várat megkeresse. Huszonnégy órát sem várt, amikor Giuseppe megérkezett a gályán messze keletről. Mintha lánya, Mária két könnyes szemét, kétfelé tárt gömbölyű karját látta volna, amint segítségért eseng. És Pétert, az ő ifjú magyar barátját, élete megmentőjét látta maga előtt, szalmán, csupasz deszkán, amint aszott, megfonnyadt kezével a bűzhőd viz és penészes kenyér után nyúl.

— Nem, nem várhatok, el kell mennem Péter apjához és ha kell a császárhoz, hogy hadat indítson a keresztes ifjak megmentésére...

A trieszti útról átvágtak a stájeri hercegség földjére. A karinthiai grófságot már messze maguk mögött hagyták. Csak arra ügyeltek, hogy Velence hatalmába ne kerüljenek. Velencei, vagy aquilejai zsoldosokkal ne találkozzanak, mert nagyon drága vámot kellett volna fizetniök.

— Mondd, Giuseppe — fordult Nikola, a mellette vágató lovashoz — Péter megmagyarázta néked, merre találd meg apja nemes várát?

— Meg, meg, csak utánam jere!

Keskeny patakon keltek át. Magyar földre értek. Új szót hallottak, új embereket láttak, új földön jártak.

Este félelmetes külsejű várakban háltak meg, hol barátságos szívű emberek laktak. Állatnak abrakot, szolgának szálást, úrnak parolát és ételt adtak.

Már elhagyták Locsmánd, Karakó és Bakony vármegyéket, sebesvizű patak, rengeteg erdő, irdatlan mezők között vitt el az útjok.

Bakonybélnél kettéágazott az út. Északnak irányították őket. Arra van Balajt, Fehér megye comesének a vára...

Már kékesszürke fátyol ereszkedett a tájra, mikor feltűnt előttük a balajti vár tornya.

Az útról por kelt, a mezők felett rezgő pára táncolt. Az alacsony viskók között, mint nekivadult ár, a mezei jószág tért esti nyugovóra. A falu közepén vadonatúj harangláb emelkedett. Kis meztlábás suhanc lépett a tető alá és leoldotta a kötelet. A harang megcsendült az esti szürkületben és megálásra kényszerítette a lovagokat. Levették fővegüket és megvárták a gyereket, míg elvégzi estéli munkáját.

— Mondd csak, öcsém — szólította meg Nikola a gyereket — messze van-e még Balajt vára?

— Itt állnak előtte! — felelte félénken a gyerek. — Balajtba vannak kegyelmedék...

A lovasok neki ugrattak a dombos partnak, mely felvezetett a várba.

A felvonó hidat leengedték előttük. A balajti várba érkeztek, Péter apjának várába...

* * *

Balajthy Péter az ismeretlen vendég elé jött.

— Kit tisztelhetek nemesi hajlékban? — kérdezte bizalmatlanul, összevont szemhéjakkal.

— Nikola Arpeglió vagyok, Génua szabad polgára, Balajthy Pétert keresem, Fehér megye comesét... ifjú Balajthy Péter apját...

Balajthy arca még sötétebbre borult.

— Én vagyok... De fiam, kiről említést tettél, már régóta nincs többé... Elveszett... Már ötszázötven óta nem jött hír róla...

— Nem mindig vész el az, kiről hír nem érkezik... Ládd, most is, én hozok hírt fiadról...

Balajthy fejéhez kapott, majd Nikola nyakába omlott.

— Hirt hozol?... Fiamról?... Hát él?... Ó te jóságos, örök igazságos Úr, ki fölöttünk lakozol, hát nem vesztetted el őt?...

Félkarjával magához szorította az olaszt és úgy vezette a szomszéd terembe.

— Erzsébet, jóságos hitvesem, jöjj és örvendj, hír érkezett fiunkról...

Erzsébet eléjük sietett és megragadta Nikolát.

— Hihetek szavadnak?... Péter él?... Vajjon nem ámitod anyai szívemet?...

— Asszonyom — mondta szomorúan Nikola — sokkal jobban szeretem Pétert, akit én Pietrónak nevezek, semmint-hogy szülőivel kegyetlen játékot űzek... És ahol ő senyved fogságban, ott gyötrődik az én egyetlen, szépséges leányom is, Mária, ki az ő keresésére indult...

Balajthy és felesége úgy tekintettek egymásra, mintha valami eszelős tört volna be hozzájuk. Nikola annyi hihetlent és kalandosat beszélt össze, hogy kételkedni kezdtek, nemcsak a hallottakban, hanem Nikola épelméjében is.

Nikola észrevette a bizalmatlankodó tekintetet és meghajolt a várúr előtt.

— Ha megengeded, beszólítom szolgálomat, ki Péterrel együtt volt a börtönben...

Giuseppe belépett és kezet csókolt a vár urának és aszszonyának.

Giuseppe — fordult Nikola szolgájához — mondd el, hol és miként ismerkedtél meg Péter úrral?

Giuseppe rövid, tagozott beszédben elmondta, miként került össze Péterrel és a frank ifjak keresztes-vezérével, Etienne-nel az alexandriai börtönben. És hogy nagyobb hitele legyen szavainak, elmondta, milyen a külseje, a beszéde, a hangja Péternek...

— Egy sor írást adhatott volna! — sóhajtott fel Erzsébet.

— Nemes úrnóm — mondta Giuseppe — oly úton szöktem én meg onnan, hogy az írás bizonyára elpusztult volna... És aztán az sem volt bizonyos, hogy sikerül-e a szökés és az írás még olyannak kezébe kerülhetett volna, ki kicsikarhatott volna valamit töletek vele... Ha elfognak és Szkender kezébe kerülök, halálfia vagyok...

— Szkender?... Ki az? — kérdezte remegve Balajthy.

— Nem tudom, hogy hitták azelőtt... de úgy vettem ki fiad szavaidból, hogy szolgája volt, mikor hazulról útnak indult...

— János? — riadt fel Balajthy.

— János? — lepődött meg Nikola.

— János? — rettent meg Erzsébet.

— Hisz barátja, fegyveres társa, nem is jobbágyi szolgája, lelki-pajtása volt! — nyögte Balajthyne. — És ő, ő árulta el... Ő tartja fogságban?...

— Hihetetlen! — mondták egyszerre Nikola és Balajthy is.

— Ismerted őt is? — kérdezte Balajthy a kalmártól. —

— Ismertem mindkettőt...

És elmondta, mint és hogyan ismerkedtek meg Budán, amikor megtámadták, hogyan vitte el a két ifjút hajóján Genuáig, amikor megtudta, hogy a Szentföldre igyekeznek.

— Mégis igazat beszélt a zsidó... A Szentföldre igyekezett — mondta büszke tekintettel Balajthy — és nem az Ujváriak udvarába... Még ma izenek István comesnek...

— Kevés időnk lesz uram, üzeni valahová is... Néked nemcsak a fiad szenved pogány rabságban, hanem a lányom is... Én megyek, ha kell a burgundiai választóhoz, ha kell, a római császárhoz, de lányomat ott nem hagyom...

Balajthy megsimogatta állát. Merően Nikolára nézett, aztán vállára tette kezét.

— Éjszakának idején nem indulhatunk sehová... Reggel nyergeltetünk és megyünk fel Budára, András királyhoz... Már ép itt az ideje, hogy beváltsa ígését.

A budai vár márvány-termében az ország főrendei tartottak gyűlést. Ott volt a pozsonyi gróf, a krassóvári és horomvári zászlós úr, a szőrényi és kucsói bán, a szepesi gróf meg püspök, az ozorai bán és jajczai kapitány, a rámai püspök meg a bányavárosok kapitányai, a szentmártoni apát meg az esztergomi érsek, Zaránd megye comese és a szászok követe, a moldvai vajda és a kunok kapitánya. A nemes urakat Balajthy Péter, a fehérmegyei comes tartotta szóval.

— Nemes barátaim — kiáltotta kipirult orcával és haragosan villámló szemekkel — nem tűrhetjük már tovább, hogy a magyar trón ura tétlenül nézze, mint siet a Szentföldre a francia király meg Konrád császár, Arragonia és Tuscia grófjával... Tétlenül néztük, hogy a meráni asszony, mint fecserli kegyeltjeire Béla királyunk kincseit... miket azért hagyományozott András királyunkra, hogy keresztes sereget vezessen a hitetlenek ellen, Krisztus urunk sirjának elfoglalásáért...

— Úgy is van! — bólintott a rámai püspök és megsimogatta hosszú, selymes szakállát.

— Nézzétek, urak — folytatta Balajthy — vendégem érkezett a mult napokban messze olasz földről... Emitt áll előtettek... genuai Nikola nemes signor, ki enszemével látta és fülével hallotta a borzalmakat, mikben keresztény véreinknek része van a pogányok között...

Az urak Nikola felé fordultak, aki hevesen bólintott fejével.

— Barátaim — folytatta Balajthy — négy esztendő óta, mióta a pilisi erdőben ítélték a nemes magyar rendek, várjuk, hogy András beváltja ígését... És mi történt azóta?... Mennyiben váltotta be szavait a király? Azt is, mit felséges apjának tett, azokat is, miket a nemes magyar rendeknek ígért... Elvették asszonyát, hozott másikat... Akkor Merániából jött a veszedelem, most az auxerreai grófságból... Akkor Gertrudist átkozta a nemzet, most Jolantát nyögjük...

A pozsonyi gróf közbekiáltott:

— A balajti comes Bánk példáján hevül...

Az urak szörnyülködve fordultak a pozsonyi gróf felé. Balajthy elsápadt, majd hirtelen mozdulattal letépte mentéje üres újját, mely csonka karja fölött lógott.

— Engem vádol a nemes gróf hűtlenséggel?... Én ott hagytam ezt a csonka karomat, amely földet a gróf csak a regösök énekmondásából ismeri... Én jártam Andrással Lodomeriában, de ott voltam vele, mikor Kene várába csukta őt Imre fejedelem... És ezt a csonka karomat pedig azon a földön hagytam, ahova úgy látom, a pozsonyiak grófja semminő kincsért nem hajladó elmenni... Én már jártam Krisztus országának földjén, de addig nem nyugszom, míg mégegy-szer el nem kerülök oda, hogy megbosszulhassam Istenemet és fiamat...

Az urak értelmetlenül néztek Balajthyra.

— Igen — folytatta most már keserű szívvel Balajthy — egyetlen fiam már öt esztendővel ezelőtt fejletlen gyerek korában is több szeretettel borult a mi Megváltó Istenünk dárdával átszegzett lábai elé, mint a magyar korona némely grófja és zászlósura...

A nyílt sértést nem bírta el a pozsonyi gróf és rákvő-
rösen kifelé indult a teremből.

A rámai meg az esztergomi püspök Balajthyhoz siettek. Félkezét szorongatták és kihevült arcát simogatták.

— Csendesebb szívvel és nyugodtabb elmével! — csititgatták. — A csapás súlyos, mellyel a mi Urunk, Istenünk meglátogatott téged, de viseld alázattal... Magunk is azon leszünk, hogy András ne halogassa többé tartozásának lerovását...

Balajthy majdhogy a nyakába nem borult a két jámbor férfiúnak.

Megcsillapodott lélekkel tekintett körül és így szólt:

— Menjünk urak a király elé!...

— Fölösleges! — hallatszott csendes, fásult hangon — a király jön elétek...

András lépett a terembe észrevétlenül, az urak közé. Mögötte ott lapult a pozsonyi gróf. Mellette Kevi Tamás, a tárnokmester és Gömörei Bálint, a semptei kapitány.

— Urak — kezdte András erőtlen, halk hangon — hívünk-től arról értesültünk az imént, hogy tudtunk nélkül hoztok döntést a szentföldi hadjáratról... Viseltessünk immárom bizodalommal egymás iránt... Avassatok tervetekbe minket is...

Az urak összenéztek. Nem tudták gúnyolódik-e a király, avagy az alázat egy különös fajtája szállta meg lelkét.

András látta, hogy szavai meglepetést vagy félelmet keltek, ismét megszólalt:

— Nos, egyiktek sem járul elénk bizalmas szívvel és egyenes beszéddel?... Balajthy fiam, terólad beszélt a pozsonyi gróf...

Balajthy Péter elpirult és a király elé lépett. Meghajolt előtte mélyen, alázattal, aztán kiegyenesedett előtte és merően a szemébe nézett Andrásnak.

— Felséges királyom és kegyelmes uram, állok elébed... Bines vagyok tán szemedben, bár lelkem tiszta... Isméred szívem alázatát, mellyel követlek Ladoria mezőin és Halics földjén... Megosztottam veled a fogság gyötrelmeit, mikoron Imre király Keve várába zárt... Engedd meg nékem, hogy nagyobb bizodalommal szóljak hozzád, mint azok, kik csak fényedben sütkéreznek...

Tekintete a pozsonyi grófit kereste, de az lesütötte szemét.

— Beszéljen Balajt comese! — intett a király.

— Uram, ismersz és tudod, hogy nem vagyok sem gyáva, sem hasznotleső... Egyetlen fiam, nevem és váram örököse Afrika partjain raboskodik... Indítsd meg hadaidat a Szentföldre, mit esztendők óta várunk... szabadítsd meg őt erős karoddal... vitézi híreddel... Magam egy gályát bocsájtok a szolgálatodra, emberestül, fegyverestül...

A nemes urakon kis, fekete emberke törte magát keresztül. Nikola. A király előtt térdre ereszkedett.

-- Idegen vagyok, ó dicsőséges királya a magyar népnek, de magam két gályával követlek...

András az urak felé fordult:

— Annak okáért, hogy boldog-émlékű, felséges apámanak adott szavamat meg ne szegjük és hogy hívünk és felünk kérő szavát is teljesítsük, elrendeljük a szent hadjáratot, mely a magyar földről és a hűbéres tartományokból indul útnak...

Balajthy meghajolt András előtt, de Nikola kezét csókolt néki.

Bejram ünneplők.

RAMADÁN-HÓNAP utolsó hete köszöntött be. Murredin palotájában lázas készülődés folyt. Epirusi és achajai rabszolgák szőnyegeket, kereveteket, étellel és itallal telt kosarakat hordtak a tengerre. Iszpaháni ürü, gallipoli gödölye és chiosi szárnyasok húsát jégtömlőkbe szoritva vitték hátukon a verejtékező rabszolgák. Kerekhasú ezüst palackokban almabort és mézsert vittek. Örmény szolgák gyümölcsöt, szilvát és kermani dinnyét hordtak. Gondoskodtak inyenc falatokról is. Halepi fecskenyelvet, attalai halak petéit, tarsusi füstölt csigát apró pléhládákba gyömöszöltek és leöntötték prusszai dió olajának nedvével, hogy zamatosabb legyen.

Lefüggönyözött hintókban Fatmét és rablányait vitték le a tengerre. Mária Fatme mellett ült. Szemeire bánatos könnyfátyol nehezedett, barna, bársonyos bőre, mintha megfonnyadt volna a szomorúságtól. Finom újjai könnyű, selyem leplének szegélyét tépdesték nagy izgalmában.

Fatme gondtalan vidámsággal szólt rá.

— Ostoba vagy, Mária... Ostoba és hálátlan... Szkender a legnemesebb férfiú, a legjobb szívű ember, kit Allah megteremtett... Ha ismernéd...

— Gyülölöm... gaz áruló... hitvány tolvaj, ki barátjának szívét lopta el... Érted, mi az, Fatme? Szívet lopott...

Fatme felkacagott:

— Hogyne érteném... Az én szívemet is ellopta... De a tiédet nem kell ellopnia... Azt oda adom néki én..., ajándékba... Csak a Bejrám múltjon el, a háromnapos bőjt teljék le, néki ajándékozlak. Mert ha néki ajándékozlak, megmarad ő nekem... De ha a te szívedet is ellopja, akkor elvesztettem az ő szívét én...

Mária megrémült.

— Neki ajándékozol?... Nem vagyok én páva, sem paripa, mit ajándékozni szokás...

— De asszony vagy — mosolygott Fatme — lány, fiatal és tiszta lány és igazhitű asszony akkor hoz legkedvesebb ajándékot az ő urának, ha kedvenc rabnőjét néki ajándékozza...

A tengerparton Szkender várta őket. A rablányokat berterelték a hajóra, hogy idegen szem meg ne lássa őket. Fatmét gyaloghinton vitték a hajó belsejébe.

A tengeröbölben, a Rasz el Tin foktól egész az Al Tarik útjáig, gályák és hajók sorakoztak. Előkelő arabok és sokkincsű mozlimek szálltak tengerre ezekben a napokban. A Bejrám ünnep háromnapos bőjtje kezdődött másnap. A bőjt, mit Allah s az ő prófétájának, Mohammednek tanítása szerint szigorú önmegtartóztatással és koplalással kellett megünnepegni. Minden igazhitű férfiú, ki az izlám követője volt, vezekléssel és önsanyargató bőjttel, imával és mosakodással töltötte e három napot. Csak a betegeket kimélte a Korán, a betegeket és azokat, akik úton vannak. Az utasoknak, kik távol voltak otthonuktól és a betegeknek, kiknek testét a láz gyötörte, nem kellett bőjtölniök. És ezért szálltak a gazdag és hatalmas igazhitű arabok hajóra, mert a hajón nem ültek Bejrám ünnepet. A hajónlévőknek nem kellett bőjtölniök. Utasok voltak.

Az öregebb mozlimek nem szegték meg Allah tilalmát ily agyafurt okoskodással. Ők odahaza maradtak s a mosékat

látogatták, hol alázatos könyörgéssel töltötték az időt. Csak a fiatalok szálltak tengerre.

Szkender hajóra ült és intett a kormányosnak. Az evező-rabszolgák meggörnyedt testtel mélyesztették a lapátot a vízbe. A hajó elfordult a parttól és nekivágott a tengernek.

Szkender lement a hajó belsejébe, hol Fatmé és a rablányok voltak.

A süppedő szőnyeg felfogta lépteit, úgy osont rajta végig, mint a nesztelen kígyó. A kerek ablakon beszökött egy pajkos napsugár, mely megaranyozta a hajó fehér falára rajzolt cikornyás virágokat. A csatornán a Marint mocsár vadjainak bömbölését hozta feléje a szél.

A hajókamra ajtaját elreteszelte maga mögött, mikor az asszonyok fülkéjébe lépett. Fatme mosolyogva tárta feléje karjait. A rablányok felkeltek és ki akartak osonni. Szkender Mária után szólt:

— Te génuai, maradj itt!

Mária elsapadt és állva maradt, mintha megbénultak volna lábai.

— Beszédem van veled! — mondta Szkender.

— Parancsolj velem! — nyögte rémülten Mária.

— Tudod-e, hogy szolgád, kivel együtt jöttél házamba, eltűnt?... A csatornába veszett...

Felkacagott.

— Azt hitte az ostoba, hogy csak fel kell feszítenie a deszkákat és már künn van a szabad tengeren... Nos, Szavlyevicsnek volt gondja rá, hogy messze legyen az út a csatornától a tengerig... Ha a kígyók és fízéterek közül meg is menekült, a vasfógu zsilipek közül nem szabadult...

Mária tenyerébe rejtette arcát.

— No, ne sirj azért ostoba!.. Érdemes egy szolgálért könnyet hullatni?... Csak azért mondtam el, hogy lásd,

Szkender palotájából nem lehet megszökni . . . Ez neked is szól . . . Mert, ha szökni lehetne, ó, úgy Péter és Etienne már rég megszöktek volna . . . Azért viseld csak türelemmel sorodat és örülj, hogy olyan jó asszonyod van, mint Fatme . . .

Fatme hálásan csókolta meg Szkender kezét.

— Köszönöm neked, Uram, de én neked akarom adni őt! — mondta alázattal Fatme. — Ha a Bejrám elmúlt, neked ajándékozom őt . . . Legyen ő is boldog, hisz oly szenvedőnek látszik . . .

Szkender elmosolyodott.

— Kérdezd meg, hogy szenvedése enyhül-e, ha nékem ajándékozod ?

Az ajtót megdöngette valaki. Aztán, mintha késsel, vagy vasdarabbal kapart volna rajta. Szkender az ajtóhoz lépett és kinyitotta. A keskeny résen Pajtás rontott be. Majd, hogy fel-lökte Szkendert. Fatme és Mária felé rohant. Előbb megnyal-dosta Fatme kezeit, aztán Mária lábai elé kuporodott.

Felülről az evezősök elnyujtott, fáradt éneke hallatszott alá. A rablányok is valami ismeretlen, fájdalmas dalba kezdtek. A kutya az ének hallatára vonítani kezdett, szűkült és a padlót kaparta kinjában.

Szkendert kihozta nyugalmából ez a zavaros és kínosan elnyujtott óbégatás és dühösen belerúgott az állatba. Pajtás felhúzta orrát és két sor hatalmas fogával Szkenderre vicsorított. Fatme felsikoltott. Szkender felkapott egy korbácsot és az ebre sujtott vele. A kutya szűkülve és vonítva keresett utat a menekülésre. A kerek ablakon kibújt és a fedélzetre kúszott. A ponyvák közé bújt és elrejtőzött.

A hajó künn járt már a tengeren. Fölötte az azurosan kéklő ég, előtte a smaragd színében csillogó tenger. A várost halvány ködfoszlányok takarták el előlük.

Az evezősök danája egykedvűen hangzott tovább. Nem

volt abban sem öröm, sem bánat, csak tompa, elfásult nem-törődömség. A tegnapi már alig emlékeztek, a holnapra jobb nem gondolni.

Hirtelen új dal vegyült a nótájukba. Messziről hozta feléjük a szél, tán azért sem értették, mit énekelnek az idegen gályán. Elhallgattak és közelebb eveztek. Hosszú sor feketéltt előttük. Több hajó lehetett, de hogy mennyi, sehogysen tudták kivenni.

Annyit már láttak, hogy nem a félhold leng a gályák árboacán. Fehér lobogót lengetett a szél. Aztán azt is meglátták már, hogy a fehér lobogón hatalmas kereszt piroslik.

Szkender gályája megállt.

Az evezősök felügyelője a fedélzetre rohant és az idegen gályák felé nézett. Előbb nyolcat számlált meg, aztán még hat bontakozott ki a párás ködből. Végül két gályá, melyet leg-alább százhusz evezős vitt tova. Már azt is látták, hogy a fehér-lobogón egy ifjú anya képe ragyog, ki karján tartja kised gyermekét.

Magyar keresztetek voltak a Szűz-Máriás lobogó alatt.

Tizenhat gályával indult Endre Spalatóból a pogány ellen. Tizenkettőt ő maga szerelt fel, egyet az esztergomi érsek és egyet Balajthy Péter. Kettőt pedig Nikola, ahogy megigérte András királynak.

* * *

Az első gályán Endre, Balajthy, a boszniai püspök és Nikola jöttek. Ott álltak a hajó orrában és a messze csillogó tengert figyelték. Hirtelen kis, gyorsröptű gályát láttak maguk előtt. Mint éber macska előtt a megdermedt egér, meglapulva leste míg elvonul a veszedelem. A magyar gályák előbbre jöttek és András hajója körül sorakoztak.

Nikola edzett, tengerhez szokott szeme az első pillanatban felismerte, hogy arab gályá áll előttük.

— Óvatosan, urak — figyelmeztette a kereszteseket — meg ne sértsünk ismeretlen hajósokat... Elzárják előlünk az utat és kelepcébe csalnak bennünket, ha bántódása esnék egy védtelen gályának is...

Balajthy szíve nyugtalanul dobogott. Hátha ezen a hajón raboskodik az ő egyetlen fia... Hátha az evezősök között görnyed?...

Talán maga sem tudta miért, szájához illesztette tenyerét és nekieresztette hangját a tengernek:

— Péter, fiam!... Itt vagyok... Az apád jött el érted...

A hang végigzengett, siklott, repült a tengeren, az arab gályáig. Egyszerre csak egy eb dugta elő bozontos, fekete fejét a ponyvák alól és dühös ugatásba kezdett.

A begler-bég Szkenderért rohant.

— Uram — lihegte — gyaur gályák közé szorultunk, ha nem intézkedel, elfognak bennünket...

Szkender felrohant.

Balajthy hangja még egyszer felharsant:

— Péter... Az apád jött el... ne csüggedj...

Szkender felordított:

— Vissza... ellenkező oldalra fordulj... Korbáccsal serkentsétek az evezősöket, ha nem igyekeznek... El kell estére érnünk a partot!...

— Uram — nyögte a bég — Bejrámbójtje van... ha hajóra szálltál, az ünnep befejezte előtt partra nem szállhatunk...

Szkender a bég arcába vágott.

— Nesze, ostoba féreg... Mit törődöm én a te bőjtőddel... Itt a hitetlen pogány az orrunk előtt... Nem hallod, mint ordítanak...

A zajba Pajtás kitartó ugatása vegyült. Aztán, mikor érezte, hogy a gálya fordul és távolodni kezd az idegen hajók-

tól, hatalmas ivben a tengerbe vetette magát és a hajó felé úszott. Fejét elborították a hullámok, fuldokolt, prüszkölt, de egy hullám a hátára vette és hirtelen lökéssel az idegen hajó elé sodorta. Ott észrevettek valami fekete testet és a horgonyvető két szolgálával csónakra szállt, bogy kimentsék.

A kutya a csónakba kapaszkodott két első lábával és az emberek felhúzták az állatot.

— Itt valami csoda van készülöben! — mondta fejsóválva a szigonyvető — amikor az eb lábai elé kuporodott.

Amikor felhúzták a fedélzetre, a kutya meg sem állt, egy szempillantás alatt keresztültörte magát az ámuló urakon és Balajthy lábai elé vetette magát. Balajthy meglepetten tekintett alá a vizes szörnyetegre, majd hangos örömmel felkiáltott:

— Ó jóságos atyám... segíts meg... Pajtás... kutyám... te vagy?...

Az állat sírva, szűkülve kaparta a deszkákat Balajthy lábai előtt. Az urak csodálkozva tekintettek Balajthyra, mintha magyarázatot várnának. De Nikola felelt a comes helyett.

— Az ifjú Balajthy kutyája... hűséges társa... ki vele együtt indult a Szentföldre...

— Miután apródi szolgálja csúfosan elárulta — szólt közbe Giuseppe.

A szörényi bán a kormányos felé kiáltott:

— Utána az arab gályának... Ott még másnak is kell lennie, ha ez az eb ott volt!

De Szkender gályája eltűnt szemük elől. Az első zavar perceit felhasználta, hogy kibujjék a keresztések gályáinak gyűrűjéből.

Uj keresztetek Iszkanderie előtt.

AZ IGAZHITŰEK a Husszén-mecsetből tódultak kifelé. Ibn Kalib útján, mint gátját átszakított áradat hömpölygött a sokaság.

— Hajó futott be az öbölbe! — kiáltotta egyik igazhitű. Eleintén nem tudták, idegen hajó sértette-e meg a Bejrám-bójt rendjét, avagy mozlím volt-e a szentségtörő? Gyorslábú sihederek száguldtak ki a tengerpartra, megnézni, kinek a gályája kötött ki a parton?

Amikor megismerték Murredin gályáját és meglátták Szkendert a partra sietni, öklök emelkedtek a levegőbe. Dühtől eltorzult arccal és villanó szemekkel kiáltozták:

— Murredin veje az ünnepszegő!... Szkender csúfolta meg a prófétát...

De Szkender nem várta meg a feldühödt tömeget. Fatméval gyaloghintóba ült és rejtett utcákon által palotájába vitette magát. A rablányokat és szolgákat felügyelők terelték haza.

Murredin már odahaza volt. Meglepetten fordult a belépő Szkender felé, kinek arca az izgalomtól remegett. Aztán lehajtotta a fejét és kétségbeesett hangon mormolta:

— Hát te voltál az ünnepszegő?... Te szegted meg a Bejrámot?...

— Apám... Murredin! — kérlette Szkender, — hallgass meg...

— Nincs fül, mely meghallgatja a bőjtöt-szegő, hazug mentegetőzéseit... A Korán betűi között találsz utat, mely a Ramadán-bőjt megkerülésére vezet,... de igazhitű műzülmánok közé három napig nem térhetsz... Értetted?... Ha tengerre szálltál, ott is kell maradnod, ha hullámsír örvénylik is gályád előtt... De nemcsak te csúfoltad meg gyalázatosan az ünnepet, hanem lányomat is a törvényszegésbe sodortad...

— Apám, — könyörgött Szkender, — ellenség közelg Iszkanderie felé... Hajóik, mint a halak sokasága feketéllik a tengeren... Frenk hitetlenek közelednek szent városunk felé... Hajóikon a kereszt csillog és lobogóikon Istenük anyja mosolyog...

Murredin felugrott.

— Mért nem mondtad ezt előbb?... Mért nem álltál meg a mecset előtt, mért nem kiáltottad oda Iszkanderie igazhitű mozlímjeinek: hitetlen gyaur közeledik, hogy beszenyezze városunkat...

— Még nincs késő! — kiáltotta Szkender. — Jöjj... De várj előbb... Az őrséget megkettőztetem és a börtönudvarok ajtajára kettős pántot tétetek...

— Hagyd most azt... Ha Allah úgy akarja, a négyszeres pánt is lepattan a závarokról... Menjünk az imám és a főmufti elébe...

Nyeregbe ültek és elvágattak.

A város olyan volt, mint felzavart hangyaboly. Az utcákon és tereken tömeg hullámozott. Fehér burnuszba burkolódzó aggastyánok és villanó szemű ifjú férfiak álltak tanácstalanul a mosé előtt. Izgalmas hírek váltották egymást. Az imént vették csak hírül, hogy Murredin veje kötött ki ünnep estéjén az öbölben, most meg újabb szörnyüéseket kiáltoznak:

— Hitetlen gályák közelednek... Keresztes gályák... Meg kell gátolni őket, hogy kikössenek...

Az imám kíséretében a tenger felé igyekezett egy kisebb csapat.

— A keresztések elé kell küldeni, ne fussanak be az öbölbe és ne szentségtelenítsék meg az ünnepnap csendjét...

Még nem értek ki a partra, mikor a szűk sikátorok között két lovas érte utól őket, Murredin és Szkender. Az állatok száját hab lepte el és testükön széles, verejtékcsíkok futottak alá.

— Forduljatok vissza! — kiáltott rájuk Szkender — hitetlenek jönnek Iszkanderie ellen...

Az imám csendesen válaszolt:

— Nem tudjuk, minő szándékkal jönnek... És ne feledd, ők hitetlenek, kik nem ismerik Allah ünnepeinek rendjét, mint ahogyan, némely igazhitű sem ismeri...

Szkender az ajkába harapott a burkolt vád hallatára.

— Erdemes atyám — hajolt meg Szkender — városunk békéje és nyugalma lebegett előttem, amikor az ünnep elle-
nére visszafordultam.

— Tán szép szóval többet tehetünk, akkora hajóhaddal szemben, mint erőszakkal... És ne feledjétek ünnep van, amikor igazhitű nem kezdhet harcot...

Kiérték a tengerre. A nap már aláhanyatlott. Sápadt, kékes fény világította meg a tengert. Mintha a nap a vizen keresztül világította volna meg a vidéket. A távoli homályban a gályák körvonalai tűntek elő. Mint lomhajárású szörnyetegek közeledtek a part felé.

— Meg kell akadályozni őket, hogy partra érjenek! — mondta az imám.

— Követet kellene elénk küldenünk! — jegyezte meg Murredin.

— Jámbor testvérem — csóválta a fejét az imám — ki szálljon a tengerre az ünnep estéjén?... Igazhitű, mozlím nem hagyhatja el a partot...

— Majd szerzek én követet! — kiáltotta Szkender. Lóra pattant és elvágatott.

Rohant haza, Szavlyevicsért. Nyergeltetett és lóhalálban vágattak vissza. Az úton egy szót sem váltottak egymással.

Az imám előtt leugrottak.

— Elhoztam atyám, a legmegbízhatóbb rabszolgámat... Érti a hitetlenek nyelvét és hirül adja jámbor óhajodat...

— Hozzatok elő csónakot! — adta ki a parancsot az imám.

Aztán Szavlyevicshez fordult.

— Tengerre szállsz és kievezel a hitetlenek gályáihoz... Megmondod a gyaurok vezérének, hogy két napig vesztegeljen a tengeren, míg szent ünnepünk elmúlik... Három nap mulva, mint barátot fogadjuk őket... De ha nem hallgat a szóra és kiköt a parton, Allah nem hagyja bosszulatlanul, ki megcsúfolja ünnepét...

Szavlyevics fehér kendőt kerített, póznára kötötte és a csónak orrába tűzte. Aztán beleült a csónakba és nekivágott a tengernek. Amerről sötét foltokat látott imbolyogni, arra tartott.

* * *

— Hallod, Etienne?

— Hallom, Péter.

— Mintha menekülő léptek zaját hallanám! — sügta Péter.

— Szkender hangja kiáltott az imént... Szavlyevicset keresi... Talán hozzánk készül? — sóhajtotta Etienne.

Péter izgatottan járt fel s alá a cellában. A szűk, rostélyal ellátott ablakon enyhe tengeri levegő áramlott be. A keskeny résen, amennyit a deszkafal látni engedett, a csillagok tündöklő miriádja hunyorgatott be az ablakon. A padló némely deszkája besüppedt lábai alatt és vékony sugár szökkent a cellába.

— Árad a tenger — szólt Péter. — Megdagadt a csatorna vize.

Felemelt egy deszkát. Alig egy méternyire a padló alatt a csatorna szennyes habjai hullámozottak.

— Ó, Istenem — sóhajtott Péter — erre távozott Giuseppe...
Vajjon kiért-e a tengerre, elérte-e hajóját?

— Nem hallottad-e Szkendertől, hogy a zsilipek közé
veszett?... Nem lehet erre menekülni...

— Honnan tudná azt Szkender?... Azért, mert Szav-
lyevics mondta neki?... Hiszen csak azért mondta, nehogy
magára zúdítsa Szkender haragját...

— De semmi hír, semmi üzenet nem érkezett Giuseppe-
től! — ellenkezett gyengéden Etienne.

— Hogy érkezhetett volna hír ide?... Ki mondjon, ki
hozzon nekünk üzenetet?...

Odakünn a folyosón újabb léptek zaja hallatszott. Most
már idegen, ismeretlen léptek kongtak. Valahol nyitva hagyták
az ajtót. Csodálatos, kristályzengésű tiszta hang éneke hasí-
totta keresztül az estéli levegőt. Valahonnan az első udvarból,
a palota felől szállt feléjük a csodálatos ének.

Szent hitömet meg nem tagadom
És jegyesömet holtomig is várom...

— Hallod az éneket, Etienne?

— Hallom, Péter.

— Oly ismerős a hang... Mintha hallottam volna már
valahol... És oly megnyugtató... oly erősítő... Mintha édes-
anyám altató nótája csengene fülembé...

— Valamelyik rablány énekelhel...

— Hallgasd csak Etienne!... Tovább énekel...

Léleketüket visszafojtották, két szemüket behúnyták s
úgy hallgatták a dalt:

Magát Krisztusnak ajánlá...
Hogy lelkét hozzá fogadná...
És kérését neki meghallgatá...

Durva kiáltás hallgattatta el a lány énekét. Aztán ajtó csattant és mintha messzire estek volna a helytől, hol az ájtatos ének hangzott.

Izgatottan járt-kelt, lépteivel hosszában és széltében is felmérte a cellát. De a szűk falak minden oldalról eléje meredtek. Az ének nyomába szeretett volna indulni, de csak a lelke követhette a hangfoszlányokat. Valami azt súgta néki, hogy Mária énekét hallotta. Mária énekel, ki ő érte jött és akit Szkender rabul ejtett.

Öklével nekiesett az ajtónak. Dühös kiáltás volt a válasz, ismeretlen hang kiáltott be a cellába:

— Mit dörömbölsz, barom?

— Te vagy, Szavlyevics? --- esengett Péter.

— Szavlyevics elment... Vissza sem jön...

— Engedné megérenem a jóságos Úr! — könyörgött Etienne.

— Ki vagy? — kérdezte Péter.

— Mi közöd hozzá?... Porkoláb vagyok...

— Hangod becsületes és lelked igaz lehet! — felelte Péter. — Nem vagy mozlim!

— Eltaláltad! — nevetett kívülről az ór. — Bizánci vagyok...

— Akkor nem lehetsz gonosz...

Az ór nem válaszolt.

— Nyisd meg az ajtót, hogy szemtől-szembe beszélhessek veled...

Az ór felkacagott.

— Hát azt hiszed-e, hogy én nem szeretem a fejemet?

— De a császár fejét jobb szereted..., különösen, ha aranyokról mosolyog feléd...

— És főleg, ha az én zsebemben csörögnek az aranyak!

— No látod --- súgta Péter. — Erről akartam veled beszélni.

A kulcs csörrent és az ajtó megnyílt kissé. Az ór dugta be bozontos fejét.

— Nos, mit kívánsz az aranyakért? — kérdezte.

— Csak egy aranyat mondtam — felelte Péter — de kaphatsz többet is, ha megteszed, amit kérek...

— Engedjelek szabadon! — gúnyolódott a bizánci.

— Nem kívánok olyasmit, ami életedbe kerülhet... Csak az első udvarba szeretnék menni... Ha nem bízol bennem, velem jöhetsz... Nem szököm meg...

— Nem is szökhetsz mellőlem! — nevetett a porkoláb. — De mi keresnivalód van a palota körül?

— Éneket hallottam az imént... Keresztény éneket... És azt szeretném tudni, kinek a hangja volt...

— Ostoba vagy..., mit törődöl vele, ki énekel odafenn a palotában... Valamelyik keserűszívű rablány, bizonyára...

— Ő rá vagyok kíváncsi...

— No, gyere... De ide az aranyat!

— Fordulj meg előbb!

Az ór megfordult és Péter előszedett a rejtekhelyéről két fénylő pénzdarabot. Az egyiket odaadta.

— A másikat akkor kapod, ha visszajöttünk!

— Induljunk!

Sötét udvaron osontak keresztül. A cselédudvaron rab-szolgák hortyogtak, kopott rongyokon elnyújtózva.

Az első udvaron kerekhasú cserjék terebélyesedtek. Árnyékuk messzire nyúlt a selymes pázsiton.

Az egyik ablakból halvány fény szűrődött ki.

Péter szájába vette két ujját és mintha rigó füttyét utánozta volna, belesípolt az éjszakába.

Semmi válasz. Mintha az egész palota aludt volna.

— Tudod biztosan, hogy itt laknak a rablányok?

— Tudom... Magam is szolgáltam már itt...

Péter felemelt egy kis kavicsot és feldobta. Néhány pillanat múlva fehérruhás lány hajolt ki az ablakon.

— Mária! — suttogta Péter.

— Mária a másik teremben van... Várj idegen,... szólok néki...

Elfutott és kevésvártatva Mária jelent meg az ablakban. Lehajolt, de a sötétben nem ismerte fel a lerongyolódott és halálragyötört, sápadt ifjában Pétert.

— Mária én vagyok, Péter!

Mária halkan felsikoltott.

— Várj Péter... lejövök... sietek! —

Kis kötélhágcsót szedett elő, az ablakra erősítette és leereszkedett.

A lány a fiú vállára hajtotta fejét és Péter reszketve csókolta meg Mária halvány kezét.

— Ki mondta néked?...

— Senki... Éreztem... Éneket hallottam...

— Én énekeltem...

— Tudtam.

— Ó mint kerestelek, mint hívtalak álomban is, amióta Giuseppe eltűnt mellőlem...

— Giuseppe nálunk volt..., a mi cellánkban...

Mária füléhez hajolt és úgy súgta:

— De megszökött... Haza... Genovába... Apádhoz...

Mária boldogan felsóhajtott.

— Akkor értem az ijedt futkosás és lárma okát... A megmentésünkre jöttek... Bizonytalán apám jött el értünk, messze Génuból... Giuseppe vezette őt ide.

— Légy erős, Mária..., nem tarthat soká...

— Isten veled, Péter..., megyek vissza, mert észreveszik, hogy leszöktem...

Mária, mint jóságos angyal tűnt el a magasban.

Péter és a bizánci visszasiettek.

Az ajtóban a másik aranyt is a porkolábnak adta.

— Etienne — ujjongott boldogan — nem tart már sokáig... Segítség érkezett...

— Csak azt nem értem, miért vitték el Szavlyevicset! — tűnődött Etienne.

★ ★ ★

A keresztes hajókról nem vették észre, hogy feléjük evez valaki. Szavlyevics leemelte a rudat helyéből és a fehér kendőt lobogtatni kezdte. De a tengerre már esti homály ült és nem látták a kendővel hadonászó embert. Az evezősök egykedvűen mélyesztették lapátjukat a vízbe. A kormányos a lámpafény irányában terelte őket. Az alexandriai parton hatalmas oszlopról fáklyafüst szállt a levegőbe. Szavlyevics belekerült egyik fény-sávba. Kiáltozni kezdett és a gályákon meghallották a kétség-beesett hangokat.

Az evezősök megálltak és az első gálya ott állt Szavlyevics előtt.

— Hahó! — kiáltotta Szavlyevics. — Álljatok meg!

— Ki vagy? — kérdezték a gályáról.

— Alexandriai követ... Az iszkanderi igazhitűek nevében jövök hozzátok...

A csónak odaállt a gálya mellé és létrát engedtek le. Szavlyevics a gályára szállt. Meghajolt az urak előtt és a vezért kereste.

Levezették András király hálókamrájába. A királynál ép a rámai püspök, Balajthy és Nicola volt benn, amikor a követről jelentést tettek néki.

Szavlyevics mélyen hajolt az urak előtt. Amint felemelte tekintetét és körülnézett, szeme Nicolán akadt meg. Elsápadt és dadogni kezdett zavarában.

— Az átkozott olasz,... a génuai, ki a tengerbe vetett! — gondolta rémülettel.

— Nos, iszkanderi követ, mi járatban vagy? — kérdezte Endre.

— Felsőes uram, nagyságos rendek — hajlongott a dalmát — Ali ibn Szelim, az imám nevében jöttem...

A hangra figyelmes lett Nicola és előbbre jött. Valahogy úgy fordult, hogy szembekerüljön a követtel. De akárhogy igyekezett is, Szavlyevics mindig el tudta rejteni arcát. Vagy a két karjával hadonászott arab módon, vagy oly mélyen hajolt, hogy arcát senki sem láthatta.

— Halled-e mozlím követ — szolt rá Balajthy — áll nyugodtan a magyar király előtt, nem úgy, mintha belféreg rágná a hasadat... A szemébe nézz urunknak...

Szavlyevics ijedtében egyenes állásba merevedett.

— Igazhitű uraim kérnek, hogy szent ünnepükön, a Bejram-bójt napjaiban ne köss ki Iszkanderie partjain... Ha két nap mulva jössz be a város falai közé, mint barátot fogadnak, ha megszeged ünnepük csendjét, ellenséget találsz magad előtt...

A király körülnézett.

— Mit szoltok, nemes urak, a mozlímek üzenetéhez?

A rámai püspök meghajolt a király előtt.

— Azt tanácsolom, felsőes királyom, teljesítsük a pogányok kérését... Ha istenük iránti hódolatból akarják megóvni az ünnep áhítatát, ne legyünk mink azok, kik megszegjük azt...

— Bölcs szavaid szerint cselekszünk, Polikárp atyám — felelte a király.

Aztán a követhez fordult Endre:

— Mondd meg uradnak, hogy kérése kegyes meghallgatásra talált nálunk... Két napig a tengeren maradunk... Azután elvárom, hogy méltón fogadjon bennünket...

Szavlyevics meghajolt és menni akart.

De Nicola már megismerte.

— Várj csak, követ! — szolt rá.

Szavlyevics megfordult és szemközt állt Nicolával.

— Ismerős vagy nékem!

— Nem jártam még olasz földön! — felelte türelmetlenül Szavlyevics.

— Azt nem is tanácsolnám... De mintha a tenger alatt jártál volna néhány hónappal ezelőtt...

Az urak felfigyeltek. A király csodálkozva kiáltott fel.

— Nos berber, mit szólsz hozzá?

— Olyan berber ez, amilyen görög vagyok én! — kiáltott Nicola. — Nos, jártál-e a tenger alatt? Igen, vagy sem?...

— Jártam! — nyögte ki Szavlyevics.

— Nos látjátok, urak — nevetett fel diadalmasan a kalmár. — Mégis csak jó emlékezőképességem van...

— Hiába ismertél rám... — felelte most már vakmerően Szavlyevics. — Nem nyúlhatsz hozzám... Követségben jöttem... És ha megfélemedkeznél sérthetetlenségemről, gályáitok el nem hagynák Afrika partjait...

— Nem ijedünk meg a fenyegetéseidtól, követ! — szólt Balajthy. — De most a fehér kendő megóv minden veszedelemtől...

— Tanácsolom azonban, hogy a városban ne találjunk! — szólt a távozó dalmát után Nicola.

És amikor a követ elment, Nicola elmondta, mint talált rá a kalandorra Marseilleben, mint hurcolta magával s hogyan vetette a tengerbe Alexandria partjai előtt.

— Úgy látszik, a rossz szellemek óvják! — tette hozzá Nicola és keresztet vetett magára.

Szkender cselt forral.

PARTON feketéllett a tömeg, amikor Szavlyevics csónakja kikötött. Az imám elé vezették.

— Nos, mit üzent a hitetlenek padisája?

— Kérésedet parancsnak tekinti, uram — felelte Szavlyevics és mélyen meghajolt. — A Bejram-ünnepet egy gálya sem fogja megzavarni...

Az arabok felujjongtak és örömtelt kiáltásuk megtöltötte a várost.

Elszéledtek és vidám szívvel újságolták a hírt. Nem kell hadat viselni a bejramon... A gyaurok fejedelme elkerüli a várost.

Szavlyevics és Szkender az egyik sötét utcán által baktattak hazafelé. Egy ideig nem szóltak egymáshoz. A patkók zaját visszhangzotta a csendes utca köve. A távolból a tömeg zaja és morajló ujjongása hallatszott. Néha belevegyült a csatorna szárnyasainak vad rikoltása. Aztán elhalt a zaj, elült a látma és ünnepi csend fogta körül őket.

Szavlyevics Szkenderhez hajolt:

— Azt mondom én neked, jó lesz felkészülnünk a harcra... Magyar gályák állnak az öbölben... Magyar hajók, rajta a királyotok és köztük az olasz... Tán még az öreg Balajthy is köztük van...

Szkender megrémült.

— Balajthy?... Péter apja?... És Mária apja is eljött?...

— Itt vannak a hajón! — állította Szavlyevics.

— Akkor meg kell akadályozni, hogy partraszálljanak — tört ki Szkenderből.

Szavlyevics felnevetett. Gúnyosan, fölényesen:

— Azt nehezen fogod megakadályozni!... Ha három napig nem kötnek ki a parton, akkor baráti szívvvel fogadják őket és kérésüket teljesítik... Kiadják a foglyokat...

— És engem is! — nyögte Szkender.

— Ne feledkezz meg rólam sem... Nikola tudja már, hogy itt vagyok...

— Cselekednünk kell!

— De mit? — kérdezte Szavlyevics.

— Harcot kell szítanunk!... Nem lehet megvárunk, míg a keresztések békésen a partraszállnak...

— Nehéz lesz! — felelte csöndesen Szavlyevics.

— Magam hirdetem a szent háborút! — kiáltotta dühösen Szkender. — Ellenük csődítem a mozlimeket...

Szavlyevics ismét csak felnevetett.

— Ostoba!... Szent háborút miként hirdethetnél te?... Hát annyira sem ismered új vallásodat?... Csak a kalifa vagy a főmufti hirdethet háborút a gyaurok ellen... Mászt kell kieszelnünk...

— De mit?... Hogy kezdjünk harcot, ha mind a két fél békésen várakozik?...

Szavlyevics Szkender füléhez hajolt és halkán súgott valamit. Szkender eleintén értelmetlenül nézett a dalmátra, aztán felnevetett.

— Ravasz fickó vagy te, Szavlyevics!

Szavlyevics mosolyogva felelt:

— Ép olyan ravasz, mint te... Csak kevésbé szerencsés...

A Bejram első napja nyugodtan telt el. A mozlimek megtöltötték a mosékat és kubbékat, elvégezték a lélektisztító harminchárom mosakodást, meghallgatták Ali ibn Szelimnek, az imámnak bölcs és jámbor tanításait, melyet a bejramnapi szurából merített, aztán tódultak ki a minaretekből.

A Hasszán-padisah útján végigözönlöttek, ki a tengerpartra, hogy megnézzék a hitetlenek gályáit. A hajók künn vesztegeltek ugyan a tengeren, de furcsán ívelt orrukat azért a partról is megbámulhatták.

A tömeg ott ácsorgott napestig, a vörös keresztet és a fehér Szűz-Máriás lobogót bámulták, mellyel a tengeri szél játszadozott. Csak az esti imádkozás ideje vitte őket vissza a városba.

Az üvöltő dervis tizenegy órát hirdetett a minaret karcsú erkélyéről. Vékony, panaszos hangja belehasított az éjtszakába.

A tenger csendes volt. A hold tépett felhőfoszlány mögé bujt. A tengeren halk evezőcsapások hallatszottak. Széles vitorlás közeledett a part felé. A vitorla orrán, magas póznán, fehér lobogó lengedezett. A lobogón kereszt volt. Nagy, vörös kereszt, aminőt a szentföldi zarándokok és lovagok varrnak mellükre.

A csónakon lehettek vagy harmincan. Marcona, sötét-nézésű legények. Öltözetük furcsa, ismeretlen, mintha a nyugati partokról érkeztek volna. Hangot nem hallattak, néma jellel beszéltek egymással.

A part előtt megálltak. A vitorla orrában kőhajító dárdát állítottak fel. Az egyik legény hatalmas gránitkockát rakott a dárda lapjára. Aztán megfeszítette a bivalybélből készült húrt és a kőhöz pattintotta. Repült a kocka, meg sem állt a partig. Ott lecsapódott és betörte az egyik ház fedelét. Aztán másik kő repült, amely a téren vágódott le és egy igazhitű mozlím életébe került. Halálhörgés és rémült kiáltás verte fel az utca

csendjét. Aztán egy harmadik és negyedik kő zuhant le, mely az egyik minaret félholdját törte ketté. Allah tündöklő jelvénye a porba zuhant.

Rémült és dühös kiáltás verte fel az utca csendjét:

— A gyaurok a városra törtek!... Megszegték szavukat! Barátságot színleltek és orvul megtámadtak bennünket...

Szpahik és lovascsauszok rohantak elő. Maga a főmufti is kijött háza erkélyére és a tömeghez beszélt.

— Bosszúra, Allah népe!... A hitetlenek megcsúfolták a próféta napját...

A tengerparton, mint megszabadult áradat, hullámozott a tömeg. A csónakot keresték, az esküszegő hitetlenek gályáját, mely a halált okozó köveket szórta a városra. De a vitorlás eltűnt. Nem látták sehol. Fáklyákkal megvilágították a tengert, de semminő idegen gályát sem találtak. Csak messze a parttól feketéllettek a keresztény gályák. De a hajókra sötétség borult, mintha fekete lepellel borították volna be.

— Elrejtőztek! — ordította egy szálas mozlím.

Szkender törte magát keresztül a tömegen.

— Atyámfiai — szólt hozzájuk — türitek, hogy hitetlenek megcsúfoljanak bennünket?... Hogy orvul támadjanak ránk, amikor barátságot színlelnek?

— Halált rájuk! — ordította a tömeg.

— Megölték a becsületes Ibrahimot, igazhitű testvérünket! — gyujtotta Szkender a szenvedélyeket.

— Allah kezünkbe adja őket! — zúgták.

— Igazhitű férfiú nem állhat szóba hitellessel, ki kövel hajigálja meg Allah házát! — folytatta Szkender. — Két nap múlva fegyvert foghatunk, fogadjuk őket méltóan...

— A fegyvert már felvehetitek! — harsogott az imám hangja. — A frenkik meggyalázták ünnepünket és megölték testvérünket...

Bárkát kerítették és a tömegből néhány dühös arab vált ki. Tengerre szálltak.

— Nos, Szkender, nem jössz velünk? — kérdezték.

— Nem... Én itt szólitom fegyverre testvéreimet, hogy érdemük szerint fogadhassuk őket...

A gályákon meghallották a zajt. Giuseppe a fedélzetre futott. A város felől hallatszott a lárma. Aztán a csatorna felé nézett. A hosszú, ezüstös tükrön emberekkel rakott csónakot látott kétségbeesett sietséggel tovaevezni. Nikoláért futott.

— Uram — mutatott a város felé — valaki ellenünk ingerelte a tömeget... Hallod a zajt?... A mi nevünket kiáltozzák...

— Mi történhetett? — kérdezte Nikola.

— Nem tudom... De valami nagy sérelem érthette az arabokat...

A hold fénye ismét megvilágította a csatornát. A csónak lassan, evezőcsapások nélkül közeledett a kertek között a város felé.

— Uram — szólt Giuseppe — meg kell fejtenünk e titkot... Tengerre szállok néhány keményszívű fickóval és fényt deríték a titokra...

— Eredj! — mondta Nikola.

Vagy huszan jelentkeztek Giuseppe csónakjára. Dárdát és íjat vettek magukhoz. Aztán beleeresztették az evezőket a csendes vízbe és a menekülők után vetették magukat.

A tenger másik oldaláról a feldühödtt arabok közeledtek a gályák felé, kik elkerülték Giuseppe csónakját.

Giuseppe dereglyéje csendesen és gyorsan siklott tova a tengeren. A csónakosok, kik a köveket hajigálták a városra, tán észre sem vették, hogy úzóbe fogták őket. Giuseppe és emberei kitartóan maradtak a nyomukban. Az első csónakról

egy hang sem hallatszott. Mintha csupa néma evezős ült volna rajta.

Az egyik keresztcs nyilat fektetett az ijára.

— Mit akarsz, szerencsétlen? — súgta Giuseppe.

— Közibők eresztem! — felelte egykedvűen.

— Hisz ránk zúditod a várost... Várj, majd elébb beszédbe elegyedünk velök...

— No, ugyan szeretném látni, hogy beszélgetnél te azokkal a néma evezősökkel?

— Várj csak! — mosolygott Giuseppe.

Az első csónakon már észrevették, hogy őket üldözi a dereglye. Gyorsabban süllyesztették az evezőket a vízbe.

— Kár annyira erőlködnötök! — mosolygott Giuseppe. — Nem azért vagyok Génua szülőtte, hogy ne tudjak az ilyen menekülő csónakosokkal szóba elegyedni...

Hosszú, erős kötelet vett elő és a karjára sodorta. A végét, melyen könnyű vaskampó volt, hirtelen hajítással az előttük levő csónakra röpitette. A vaskapocs a csónak orrába fúródott. Az evezősök egyszerre csak azt vették észre, bármint igyekeznek is előre, valami láthatatlan erő visszafelé húzza őket. Már ott álltak az idegen dereglye előtt. A kőhajító-csónakról hirtelen éles és dühös kiáltást hallottak:

— Istenemre — kiáltott Giuseppe — ezt a hangot ismerem... Meg kell néznem, kicsoda...

Szavlyevics, aki a menekülő csónakon volt, hirtelen felállt és a habok közé vetette magát.

— Mondom — nevetett Giuseppe — hogy valaki nem akar találkozni velem...

— No, legények — fordult a társaihoz — fogjátok ezt a kötelet... Ha aztán azt kiáltom: húzd!... ne sajnáljátok, ha meg is fullad, csak rántsátok ide...

Azzal felállt és Szavlyevics után vetette magát. A csónakot

közben egészen a dereglye mellé vonták és a megrémült arabokra ijat szegeztek. Meg sem mertek moccanni. Minek? Hisz amúgyis rabszolgák voltak. Mindegy, hogy ki a gazdájuk.

Giuseppe egy ideig csapkodta a hullámokat, aztán, mikor Szavlyevics közelébe ért, a víz alá bukott. A kötelet hurokra készítette. Szavlyevics hirtelen csak azt érezte, hogy lábaival nem tud előbbre kerülni. Valami szörnyeteg összeszorítja

Giuseppe hirtelen ugrással a víz hátán termett és társai felé kiáltotta:

— No most, legények, húzzátok!

A kötél megfeszült és Szavlyevics a hátára fordulva, mint az élettelen hal, a csónak felé siklott. Azaz dehogy is siklott. Úgy húzták. És ha rúgkapálódzott, mögötte valami istentelen gazfickó a fejét csapkodta, hogy nyugalomra intse

Néhány perc múlva a csónakba emelték. Kezét, lábát megkötözték, nehogy a tengerbe meneküljön előlük.

Giuseppe Szavlyevics arcába nézett. Felnevetett.

— Nos, úgy-e, hogy jó fülem van?... Megismertem a kedves hangot... Hát te vilted ezeket a derék barmokat a város ellen?...

A fogoly evezősökre nézett.

— No, nézze meg az ember!... Még azt hihetné valaki, hogy derék burgundi vagy hesseni legények... Persze, a mi képünkben kezdtétek a harcot... Hogy szószegéssel vádolhassanak bennünket... De Giuseppe kifogott rajtad...

Aztán embereihez fordult:

— No, legények, vissza a gályákhoz!

Szavlyevicset maguk között tartották, a többieket úgy vonták maguk után a dereglyéről.

Szkender álnoksága kiderül.

AGÁLYÁK előtt arab csónakosok hadonásztak. Fenyegető öklök meredtek a levegőben. Nicola a gálya orrához lépett s a mozlimekhez fordult.

— Mi történt, igazhitű barátaim, hogy Allah ily haragosra fordította orcátokat? — kérdezte barátságos hangon.

— Hitetlen kutyák vagytok!

— Halál rátok!

— Pusztuljatok az öbölből, mert lángba borítjuk gályáitokat...

A keresztes lovagok a fedélzetre siettek.

— Mi történt, Nicola?

— Valaki ellenünk ingerelte a tömeget!

A gályák közelébe hirtelen két csónak férközött. Giuseppe és a foglyul ejtett arabok csónakja. De a feldühödt tömeg elzárta Giuseppe elől az utat. Nem tudott a gályára jutni.

Az arabokhoz fordult:

— Érdemes atyámfiai! — szólt hozzájuk — értem haragotok okát... De lássátok, mennyire tévedtek és félreismertek bennünket és a mi tiszta szándékainkat... Ime itt vannak, kik várostokra törtek és megszegették az ünnepet...

A foglyul ejtett csónakra mutatott. Ujabb öklök emelkedtek a levegőbe. Néhányan a foglyul ejtett arabokra vetették magukat.

— Hitvány ebek, ti háborgattátok meg Allah nyugalmát?...
Népítélet elé veletek...

A megrémült evezősök könyörögni kezdtek.

— Nem mi vagyunk az okai!... Nem tudtunk mi semmiről... Urunk kényszerített erre bennünket... Szkender.

Szavlyevics a csónak fenekére lapult. Inkább a keresztetek hatalmában maradt, mintsem a feldühödtt arabok kezébe jusson. Ámbár Giuseppe ki sem adta volna nekik.

Két napig csendben volt a város. Mint a tűzhányó belseje, kitörés előtt. A lelkek ijesztő némaságba burkolódtak. Csak a rabul hozott csónak legényeit vetették börtönbe. Lovas csauszok, egy bej vezérlete alatt, Murredin házát zörgették fel. Szkendert keresték.

— Vödöt hivatja az igazságos Szelim! — kiáltottak be a kapun.

— Szkender nincs itthon! — felelte Murredin. — Már két napja nem is láttuk... Bizonyára a haditanácsban van...

A csauszok csak nevettek Murredint, a jámbor kalmárt.

— Nincs haditanács, Murredin! — kiáltották. — Inkább azon tanakodnak, miként fogadják Andrást, a gyaurok fejedelmét...

Elvágattak és hírül vitték, hogy Szkendert nem találják.

De most már Murredin is nyugtalan lett. Fatme két szép szemét veresre sírta már nagy keserűségében.

— Apám — zokogta fájdalmasan —, Szkender elveszett... eltűnt... ithagyott!... Már három napja nem láttam...

— Két napja, leányom ... Mert Bejrám első napján velem volt...

— Hova lett?... Ó keresd meg őt nekem!

Murredinnek megesett a szíve szenvedő gyermekén. Meg aztán Szkendert is sajnálta, bölcs és vitéz vejét. Harács-bégjét hivatla.

A mór szolga földig hajolt meg ura előtt.

— Hallod-e, Jusszuf, nem tudod, vajjon mi történhetett Szkenderrel?...Eltűnt a palotából és úgylátszik a városból is...

— Uram — hajlongott a szolga —, nemcsak az ember-séges Szkender tűnt el, hanem vele együtt Szavlyevics és vagy harminc rabszolgád... A kapus azt a választ adta, hogy Szkender parancsára engedte ki őket az elmúlt éjtszakán....

— Harminc rabszolgám? — tünődött Murredin. — Vajjon hová mehettek?... És miért nem tett erről említést Szender nékem?...

A bég nem adott választ. Csak némán nézett tépelődő ura arcába.

Murredin felugrott:

— A gyaloghintómat!... Megyek a mufti elébe.

Sem az imámot, sem a főmuftit nem találta odahaza. Azt a választ kapta, már reggel kiment a tengerpartra, tizenkét dervis és az imámok kíséretében. A gyaurok hajósok elébe.

Rohant a tengerpartra.

Iszkanderie igazhitű népe ott szorongott a Rasz el Tin partján. A hullámok idegen és ismeretlen gályákat táncoltattak hátukon.

— A békességes gyaurok gályái! — ujságolták Murredinnek.

A parton a gyaurok fejedelme és mellette a gyaurok főmufti. Arany süveg a főmufti fején, kezében aranyos kereszt. És arany-palást a gyaurok királyának vállán. Szemében jóság és barátság csillog. Mögötte vitéz hitetlenek, kiknek egyik kezében kard, míg a másikat békejobbul tartják maguk elé.

A főmufti vállán a próféta zöld palástja. Arcának ékességét és bölcseségének jelét, szürkülő szakállát a szél kuszálja.

Pillanatra, mintha a szellő is megállt volna, hogy Allah

Hatalmas idegen fejedelem, köszönjük neked, hogy ünnepünket békeségben hagytad . . .

igaz szolgájának szavát figyelje. Mert a főmufti beszélt a gyaurok fejedelméhez:

— Hatalmas, idegen fejedelem, köszönjük néked, hogy szent ünnepünket békességben hagytad és nem kényszerítettél bennünket, hogy Allah törvényeit megszegjük... Köszönjük néked, hogy kezünkbe adtad az áruló és istentelen szolgákat, kik a ti képetekben támadtak a békés városra, hogy ellenetek ingereljék népemet... Nem tudjuk, hogy kinek a műve volt, kinek a gonosz agyában született meg ez istentelen szándék... Allah nem engedte, hogy a csalfaság diadalmaskodjék... Ha kívánságotok van, adjátok elő... Ha pihenőre jöttetek, e város falai között békességet találtok...

— Emberséges és jámbor szolgája Allahnak — válaszolt a rámai püspök — mi Istenünk nevében indultunk útnak, hogy üldözzük a gonoszt és megtoroljuk a vétket... A Szentföldre igyekszünk, Istenünk földjére, hol gonosz kezek, a damaszkuszi emir szeldzsukjai még most is üldözik testvéreinket...

— A damaszkusiak távol állanak szívüktől — mentegődött a hatalmas gyaurok fejedeleme emberei előtt a mufti. — Nálunk békességben él arab a göröggel és szír az örménnyel... A mi városunk a tudomány városa és nem az öldöklő harcoké...

— Tudjuk... Ép azért közeledünk felétek barátsággal a szívünkben... Hisszük, hogy ti is meghallgatjátok a mi kérésünket...

— Mi legyen az?

Nicola lépett elő.

— Érdemes szolgája a hosszantűrő Allahnak — kezdte beszédét, — apai szívem minden fájdalomával kérlek, ne keményítsd meg nyakadat kérésem hallatára...

— Beszélj! — intett a mufti.

— Esztendőkkal ezelőtt, ifjú leventék, gyenge ifjak indul-

tak útnak, hogy Istenünk földjére menjenek... Útközben azonban lelketlen rabszolgakalmárok kezébe kerültek, kik a Fatimidák partjára hurcolták őket... Egy részük itt van Iszkanderieban...

— Tudod hol?

— Én tudom — állt elő Giuseppe — hol vannak a vezérek... A többit majd megtaláljuk később... De azt is tudom, érdemes mufti, hogy ki hurcolta őket ide és ki szegte meg vakmerő módon a Bejrámot...

— Kicsoda?... Beszélj! — szólt türelmetlenül a mufti.

— Murredin veje, kit ti Szkender néven ismertek...

A mufti Murredinre nézett.

— Hallottad?

— Nem bizonyos, amit a hitetlen szolga fecseg! — mondta remegve Murredin.

— Amit a szolga fecseg, azt megerősíti gazdája! — felelte Nicola. — Az én egyetlen szép lányomat és e nemes barátom egyetlen büszke reményét is a te vőd tartja fogva... Nemcsak Allah-t árulta el ő, hanem a legjobb gazdát, urát és jóltevőjét...

Murredin lehajtotta a fejét.

— Nekem azt hazudta, hogy Dorileum szülötte... nemes szülők ivadéka...

— Hitehagyott rabszolga... Földhöz kötött jobbágy, kit fiam emelt fel a porból! — felelte keserű szívvel Balajthy. — A te lányod ura az áruló?

— Nemcsak a te fiadat hurcolta rabságba, hanem az én lányom szívét is elrabolta... Az én szépséges gyermekem szívét...

Két tenyerébe hajtotta arcát és a férfiak előtt felzokogott.

— Értette a hazug beszédet... Sima nyelve olyan, mint a kígyóé...

Nicola Murredinhez lépett.

— Érdeemes igazhitű, — szólt hozzá — hallgass meg kérlek... Nem akarom, hogy károsodjál, engedd kiváltanunk a foglyokat...

— Palotám kapuját megnyitom! — felelte Murredin. — Aki el akarja hagyni házamat, váltságdíj nélkül elmehet...

— Ezt a fickót azonban, — szólt Nicola — nem kívánjuk magunkkal vinni... Ő hajította a pusztító köveket békés várostokra... Cselekedjetekek törvényeitek szerint...

És az arabok elé lökte a megrettent Szavlyevicsét.

— Talán azt is megtudja mondani, hova lett Szkender? — mondta Murredin és a kalandorra tekintett.

De Szavlyevicsnek szó el nem hagyta az ajkát. Csak rémült tekintettel és bárgyú mozdulattal állt az urak előtt.

A szabadulás.

MURREDIN palotájának előcsarnokában Balajthy, Nikola és Giuseppe várakozott. A palota előtt hatvan fegyveres alabárdos állt őrt. Mellettük négy városbéli csausz tartotta távol a kíváncsi csőcseléket. Megnyugtatták a bámészokat, hogy az idegen fegyveresek békés szándékúak.

Murredin felsietett az emeletre, kézenfogta Máriát és levezette az urak közé. Mária remegő szívvel követte a ház gazdáját. Csak amikor leért és az idegenek között meglátta apját és Giuseppet, vetette magát hangos sikollyal apja keblére.

— Apám — zokogta, hol sirásba, hol könnyes kacagásba fúló hangon — köszönöm, hogy nem hagytad el a te engedetlen kis lányodat...

— Ó, Mária, hogy mondhatod ezt! — lelkenedett boldogan Nikola. — Hisz tudom, hogy csak a jó szived vezetett ide... De most már örvendj... Vége a rabságodnak...

— És Péter? — kérdezte Mária könnyes szemmel.

— Pétert sem hagyjuk itt... Ő érte is eljött az apja... Nikola Balajthy elé vezette Máriát.

— Ez az én szökevény lányom...

Az öreg Balajthy gyengéden megcsókolta Mária homlokát.

— Péter után szökött... És én ezt meg tudom bocsátani — mondta mosolygva.

Észre sem vették, hogy Giuseppe nincs mellettük. Csak amikor két megkínzott, sápadtarcú ifjú lépett be, látták meg a lerongyolt ifjak mögött Giuseppet.

— Apám! — sikoltott Péter.

— Fiam! — esengett Balajthy Péter felé és egymás nyakába borultak. — Ó én drága, szépséges jó fiam, mivé lettél, mivé tetted a hitvány lator kezei...

— Ne zúgolódj, apám és ne perlekedj Istennel!... Nékem messze keletre kellett indulnom, hogy Génua partján megpihenhessek...

Kezébe vette Mária finom, remegő kezét.

— Ha nem indultam volna útnak, hogy megkeressem az én Istenem sirját, sohse találtam volna meg Mária szívét...

Tekintete Etienne-re esett.

Azon se búsulj apám, hogy a hitvány szolga elárult... Helyette küldött az Úr igaz, nemes barátot, ki nemcsak a vigasság napjaiban, hanem a nyomorúság idejében is melletttem maradt...

Etienne megtörölte könnytől csillogó szemét.

— Ó, mily boldog lehetsz te, Péter, hogy ennyien jönnek utánad és ennyi szív aggódik érted... Én értem senki sem jön, én miattam senkinek sincs álmatlan éjszakája...

— Nemes ifjú — szólt Nikola és megsimogatta Etienne fáradt, szenvedő arcát — a mi szívünk te érted ép úgy remeg, mint Péterért... Nékünk a te szenvedésed is fáj és lelkünk sajog minden keresztény testvérünk gyötrődése miatt, kik a földön jutottak kínos rabságba... Örvendjete!... Az Úr meghallgatta imátoikat és a mi könyörgésünket is... Szabadok vagytok!

Nikola hajója nyugat felé fordult. Etienne, Péter, Mária, a három frank szerzetes és vagy száznegyven kereszties ifjú

szíve dobbant nagyot a meggyötört testben, amikor a gálya kisiklott az iszkanderiei öbölből. A város estéli ködbe veszett. Néhol, mint zöldesfényű jánosbogár háta, feléjük csillant a minaretek zöld teteje az esti párázatban. Meleg szél szitta fel arcuk verejtékét. A szellő, mint aggódó édesanya lehelete csókolgatta őket.

Az ifjak mögött Balajthy és Nikola állt.

— Fiam — szólt Péterhez — András király nem fogadta el ajánkozásomat... Visszaküldött hajójáról... Eredj fiadhoz... mondta... Felséges királyom, válaszoltam, akkor én most nemcsak a fiamhoz sietek, hanem... a lányomhoz is..

Péter és Mária lehajoltak és ajkukhoz emelték a csonkán maradt kezét.

Mögöttük Nikola könnyezett.

— Nem addig van a' comes uram — mondta Balajthy felé — hogy most megtaláltam őket és kegyelmed még elviszi mindkettőjüket... Nekem is jussom van hozzájuk...

— Hát hogyne vóna — mosolygott Péter és átölelte Nikolát. — Bizony van... és el is jössz velünk... haza... Magyarország földjére... Ott lesz a te hazád is, gyerekeid között...

— Mert hát — súgta boldogan Mária — édesanyánkat sem hagyhatjuk... magára...

— Az, az! — bólintott Balajthy. — Mit szólna anyátok ha egyedül toppannék be?... Nem lehet az! Azért csak jössz te is velünk...

Szkender János vezeklése.

NDRE gályái már az ejudid partok felé eveztek. A király a fedélzeten járt. A rámai püspökkel beszélgetett épen, amikor tépett-köntösű arab ifjú borult le eléje.

— Felséges királyom, vezekelni akarok bűneim sokasága miatt...

— Ki vagy te, ki arab ruhában magyar szóval közelítesz hozzám?

— Hitvány, bűnös szolga vagyok... Elárultam a legjobb gazdát és megkínóztam a leghűségesebb szívet. Megtagadtam az én égi Atyámat is és Allah előtt borultam arcra... Szkender vagyok, kit azelőtt Jánosnak hittak, míg a Balajthy comesek jobbágya voltam... Most arab rongy égeti testemet... Elárultam a keresztet és a félholdra esküdtem. Kristusért vonultam hadba, de megtántorodtam és megfeledkeztem az én megváltó Istenemről...

A hangja megcsuklott és két kezével eltakarta arcát.

— Kelj fel! — szólt rá a király.

De János még mélyebbre görnyedt.

— Hadd mehessek veletek, hadd tegyem jóvá irtózatoss vétkeimet, mellyel az én Istenem ellen szegültem. Hadd mehessek el arra a földre, hol mindnyájunk Ura kinhalált halt és vért izzadott... Csak Ő bocsáthatja meg bűneimet...

A rámai püspök János fejére tette kezét.

— Kelj fel, fiam!... Isten csak a konok szív vétkeit torolja meg... Aki alázattal hajol meg Előtte és lelke Őt áhítja, azt fel-emeli magához a porból...

A király bólintott, aztán a testőrök hadnagyának intett:

— Fogadd vitézeink közé és adj rá keresztes öltözéket!

* * *

A Szentföldről hazatérő vitézek beszéltek, hogy soraik közt egy ifjú harcolt, ki mint bosszús villám csapott az ellenségre. Kezében két szablya, szemében tűz, szívében félelmet nem ismerő bátorság lakozott...

Ott esett el valahol a Táborhegy alján, kopár mész-mezők síkján. Sirja fölött falánk sakálok üvöltöttek temetési éneket...

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	3
Bevezetés	5
A Balajthy-várba vendég jön	8
Péter és János	20
Ujvár helyett Buda	26
Az «Arany Kancsó»	31
Váratlan segítség	36
Génua felé	43
Mária, Nicola leánya	48
Etienne látomása	54
Etienne és Péter	64
A keresztesek útnak indulnak	76
Az árulók karmaiban	85
Az alexandriai rabszolgapiacon	94
Jánosból Szkender lesz	104
Murredin házában	114
Nicola hirt kapott	134
Nicola Alexandria partjain	144
Szkender ítéel	155
Mária eltűnt	164
Menekülés a víz alatt	174
András király udvarában	181
Bejrárn ünneplők	189
Új keresztesek Iszkanderie előtt	196
Szkender cselet forral	207
Szkender álnoksága kiderül	214
A szabadulás	222
Szkender János vezeklése	225

